ΑΡΙΘ. 23
6 ΔΡΑΧ.

ΕΛΕΝ ΚΕΛΛΕΡ

Η ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΟΡΤΑ

«Εὐγενικά» βιβλία τῆς ἰδέας

EX-
LIBRIS

Η ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΟΡΤΑ

ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΕΛΕΝ ΚΕΛΛΕΡ

Ἡ Ἀνοιχτὴ Πόρτα

Ἡ Δασκάλα Ἄνν Σάλλιβαν Μέϊσυ

Ἄς Πιστεύουμε

Τὸ Χρονικὸ τῆς Ἔλεν Κέλλερ

Ἐμεῖς οἱ Στερημένοι

Στὴ Μέση τοῦ Ποταμιοῦ

Ἡ Θρησκεία μου

Τὸ Κλειδὶ τῆς ζωῆς μου

Μέσ᾽ ἀπὸ τὸ Σκοτάδι

Τὸ τραγοῦδι τοῦ Τοίχου

Ὁ Κόσμος ὅπου ζῶ

Ἡ Ἱστορία τῆς ζωῆς μου

HELEN KELLER

Η
ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΟΡΤΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Κ. Γ. ΑΠΑΛΟΔΗΜΟΥ

"ΕΚΛΕΚΤΑ,,
ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΤΣΕΠΗΣ
ΑΘΗΝΑΙ

Στὴν Ἄνν Σάλλιβαν Μέϊσυ
τὸ μικρὸ βιβλίο τοῦτο ἀφιερώνω μὲ στοργὴ
γιατὶ νοιώθω πὼς ἐξ αἰτίας της
ἡ ζωή μου ἀναπνέει ἐλεύθερα.

ΕΛΕΝ ΚΕΛΛΕΡ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πρὶν ἀπὸ ἑβδομῆντα χρόνια, μιὰ λεοντόκαρδη δασκάλα ἔσερνε, φόβιζε, δελέαζε, γοήτευε, φούρκιζε, προκαλοῦσε, σκουντοῦσε, πείραζε, καλλώπιζε, περιποιόταν, ἀγαποῦσε κι ἔφερνε στὸν κόσμο τῆς σκέψης ἕνα ἐφτάχρονο κοριτσάκι - τυφλὸ καὶ κωφάλαλο. Τὸ κοριτσάκι αὐτὸ ἦταν ἡ Ἕλεν Κέλλερ. Ἡ ἀτρόμητη δασκάλα, ἡ Ἄννη Σάλλιβαν, ἦταν τότε κοπέλλα εἴκοσι ἑνὸς χρονῶν. Μὲ τὴ μεγαλοφυΐα της, τὴν σκληρὴ ἀποφασιστικότητά της, καὶ τὴ δυνατή, ἐπίμονη ἀγάπη της χάραξε στὸ τέλος τὸ μήνυμά της στὴν ἄγραφη πλάκα τοῦ μυαλοῦ τῆς Ἕλεν. Ἡ Ἄννη ξύπνησε τὸ κοιμισμένο μυαλὸ τῆς Ἕλεν, τοὔδωσε λέξεις γιὰ νὰ σκέπτεται, καὶ γιὰ πενῆντα χρόνια τὸ συνώδευσε στὸ περίφημο ταξεῖδι του στὶς καρδιὲς ἀντρῶν καὶ γυναικῶν.

Σήμερα, τ' ὄνομα τῆς Ἕλεν Κέλλερ εἶναι γνωστὸ σ' ἑκατομμύρια ἀνθρώπων σ' ὅλο τὸν κόσμο. Ὄχι, ὅμως, γιατ' εἶναι τυφλὴ καὶ κουφή. Χιλιάδες ἄνθρωποι ἦταν, εἶναι, καὶ θὰ εἶναι τυφλοὶ καὶ κουφοί. Οὔτε γιατί, ὄντας τυφλὴ καὶ κουφή, ἔμαθε νὰ διαβάζῃ καὶ νὰ γράφῃ καὶ νὰ μιλάῃ. Ἀλλὰ γιατί, ἂν καὶ εἶναι τυφλὴ καὶ κουφή, ἔμαθε νὰ σκέπτεται μὲ φιλοσοφικὸ βάθος ποὺ φτάνει στὸ νοῦ καὶ στὴν καρδιὰ ὅλων τῶν ἀνθρώπων, καὶ γιατὶ ἔμαθε νὰ ἐκφράζῃ τὶς σκέψεις της μὲ σαφήνεια ποὺ ὅλ' οἱ συγγραφεῖς θὰ ζηλεύουν.

Τὴν Ἕλεν Κέλλερ τὴν θεωροῦν φαινόμενο, θαῦμα, ἀνθρωπιστή, καὶ παιδαγωγό. Πὼς εἶν' ἐπίσης φιλόσοφος καὶ συγγραφεὺς θὰ τὸ δοῦν, πιστεύω, ὅσοι διαβάσουν αὐτὰ τ' ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ βιβλία της.

ΚΑΘΡΗΝ ΚΟΡΝΕΛΛ

Η ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΟΡΤΑ

ΟΤΑΝ ΚΛΕΙΝΗ μιὰ πόρτα εὐτυχίας, μιὰ ἄλλη ἀνοίγει· ὡστόσο, συχνὰ κοιτάζουμε τὴν κλειστὴ πόρτα τόσον πολὺ καιρό, ὥστε δὲν βλέπουμε τὴν ἄλλη ποὺ ἔχει ἀνοίξει γιὰ μᾶς.

ΣΤ' ΑΛΗΘΕΙΑ, ἔχω δεῖ τὰ μύχια τοῦ σκοταδιοῦ κι ἀρνήθηκα νὰ ὑποχωρήσω μπροστὰ στὴν ἐπιρροή του ποὺ σὲ παραλύει· στὸ πνεῦμα εἶμαι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ περπατᾶνε τὴν αὐγή. Τὶ κι ἂν ὅλα τὰ σκοτεινά, τ' ἀποθαρρυντικὰ καπρίτσια τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ βρίσκωνται μπροστὰ στὸ δρόμο μου, πυκνοστρωμένο μὲ τὰ ξερὰ φύλλα τοῦ φθινοπώρου; Κι ἄλλα πόδια πέρασαν ἀπ' αὐτὸν τὸν δρόμο καὶ ξέρω πὼς ἡ ἔρημος ὁδηγεῖ μὲ τόση βεβαιότητα στὸ Θεό, μ' ὅση βεβαιότητα ὑπάρχουν τὰ πράσινα, δροσερὰ χωράφια καὶ τὰ ὀπωροφόρα δέντρα. Κι ἐγὼ ἔχω βαθειὰ ταπεινωθῆ καὶ κατάλαβα τὴ μικρότητά μου μέσα στὸ μέγεθος τῆς δημιουργίας. Ὅσο περισσότερα πράμματα μαθαίνω, τόσο λιγώτερα πιστεύω πὼς ξέρω, κι ὅσο περισσότερο καταλαβαίνω μὲ τὴν πεῖρα τῶν αἰσθήσεων, τόσο νοιώθω τὴν ἀτέλεια καὶ τὴν ἀνεπάρκειά τους νὰ γίνουν βάση ζωῆς. Μερικὲς φορὲς οἱ ἀπόψεις τοῦ αἰσιόδοξου καὶ τοῦ ἀπαισιόδοξου μοῦ παρουσιάζονται τό-

σο ἔντεχνα ἰσορροπημένες ποὺ μόνο μὲ τὴν ὁλοκληρωτικὴ δύναμη τοῦ πνεύματος μπορῶ νὰ στηριχτῶ πάνω σὲ μιὰ πρακτική, βιώσιμη φιλοσοφία ζωῆς. Μὰ χρησιμοποιῶ τὴ βούλησή μου, διαλέγω τὴ ζωὴ κι ἀρνιέμαι τὸ ἀντίθετό της — τὴν ἀνυπαρξία.

Αν δεν υπηρχε ζωὴ πέρ' ἀπὸ τούτη τὴ ζωὴ στὴ γῆ, μερικοὶ ἄνθρωποι ποὔχω γνωρίσει θ' ἀποχτοῦσαν ἀθανασία γιατὶ θὰ θυμόμασταν τὴν εὐγένεια τῆς φιλίας τους. Μὲ κάθε φίλο π' ἀγαπῶ καὶ ποὺ ἔφυγε γιὰ τὴν καστανόχρωμη ἀγκαλιὰ τῆς γῆς, ἕνα κομμάτι τοῦ ἑαυτοῦ μου ἔχει θαφτῆ κεῖ πέρα· ὅμως, ἡ συνεισφορά τους εὐτυχίας, δύναμης, καὶ κατανόησης στὴν ὕπαρξή μου εἶναι κάτι ποὺ μένει γιὰ νὰ μὲ στηρίζη σ' ἕναν ἀλλαγμένο κόσμο.

ΠΙΣΤΕΥΩ με βεβαιότητα πώς ό Θεός μας έδωσε τη ζωή για τό χατήρι της ευτυχίας κι όχι της μιζέριας. Ή ανθρωπότητα, είμαι βέβαιη, δέ θά γίνη οκνηρή ή αδιάφοροι μέ τό πλεόνασμα της ευτυχίας. Οι νόμοι της φύσης πάντοτε θ' απαιτούν πόνο, αποτυχία, χωρισμό, θάνατο· κι αυτά όλα θά γίνωνται ίσως όλο καί πιό απειλητικά καθώς οι περιπλοκές καί τά επικίνδυνα πειράματα ενός τεράστιου παγκόσμιου πολιτισμού θά πληθαίνουν. Σέ μας πάντοτε θά λαχαίνη ή λεπτή αποστολή νά εξασφαλίζωμε τό δώρο του Θεού - τή χαρά - γιά τά παιδιά Του. Πολλοί άνθρωποι έχουν σφαλερή εντύπωση γιά τά συστατικά της αληθινής ευτυχίας. Δέν τήν αποχτούμε μέ τήν αυτοϊκανοποίηση, αλλά μέ τήν αφοσίωση σ' έναν αξιόλογο σκοπό. Ή ευτυχία θά πρέπει νά είναι ένα μέσο επιτυχίας, όπως ή υγεία, όχι σκοπός. Κάθε ανθρώπινο όν έχει αναφαίρετα δικαιώματα πού, όταν τά σεβαστούμε, καθιστούν δυνατή τήν ευτυχία - τό δικαίωμα νά ζήση μέ τό δικό του τρόπο ζωής, νά διαλέξη τήν πίστη του, ν' αναπτύξη τίς δυνατότητές του· μά κανένας δέν έχει τό δι-

καίωμα νὰ ξοδεύη τὴν εὐτυχία χωρὶς νὰ τὴ δημιουργῆ, ἢ νὰ φορτώνη τὰ βάρη του στοὺς ὤμους τῶν ἄλλων, ἁπλῶς γιὰ νὰ ἱκανοποιήση μιὰ προσωπικὴ ἐπιθυμία.

Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΕΙΝΑΙ κυρίως μιὰ πρόληψη. Δὲν ὑπάρχει στὴ φύση, οὔτε τὰ παιδιὰ τοῦ ἀνθρώπου, στὸ σύνολό τους, τὴ γνωρίζουν. Ὁ Θεὸς ὁ ἴδιος δὲν εἶναι ἀσφαλής, μιὰ κι ἔδωσε στὸν ἄνθρωπο τὴν ἐξουσία τῶν ἔργων Του! Τὸ ν' ἀποφεύγης τὸν κίνδυνο δὲ σοῦ δίνει τελικὰ περισσότερη ἀσφάλεια ἀπ' ὅση ἡ ἀπροκάλυπτη ἔκθεση στὸν κίνδυνο. Οἱ φοβιτσιάρηδες τὴν παθαίνουν ὅσο συχνὰ κι οἱ τολμηροί. Μόνον ἡ πίστη προστατεύει. Ἡ ζωὴ εἶναι ἢ μιὰ παράτολμη περιπέτεια ἢ τίποτα. Νὰ μὴ γυρίζουμε τὶς πλάτες μας στὴν ἀλλαγὴ καὶ νὰ φερώμαστε ὅπως τὰ ἐλεύθερα πνεύματα ἐνώπιον τῆς μοίρας—αὐτὸ εἶναι δύναμη ἀκατανίκητη.

Φοβᾶμαι πὼς ἔχουμε κάνει μεγάλο κακὸ στοὺς ἀνθρώπους τῆς γενηᾶς μας ὑποθάλποντας τὴν ἰδέα ὅτι θὰ ζήσουν μὲ ἀσφάλεια σὲ μιὰ μόνιμη τάξη πραγμάτων. Αὐτὸ ἐξασθένησε τὴ φαντασία τους καὶ τὸν αὐτοεξοπλισμό τους καὶ τοὺς ἔκανε ἀκατάλληλους νὰ κυβερνήσουν μὲ ἀνεξαρτησία τὰ πεπρωμένα τους. Τώρα τοὺς κλονίζουν τ' ἀποκαλυπτικὰ γεγονότα κι οἱ ναυαγισμένες παραισθήσεις. Περί-

μεναν νὰ βροῦν σταθερότητα καὶ δὲ βρῆκαν καμμιὰ οὔτε μέσα τους οὔτε στὸν κόσμο. Πρὶν εἶναι πολὺ ἀργά, πρέπει νὰ μάθουν καὶ νὰ διδάξουν τοὺς ἄλλους ὅτι μόνο μὲ τὴ θαρραλέα παραδοχὴ τῆς ἀλλαγῆς καὶ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ἠθικῆς κρίσης ὅλων τῶν καιρῶν θὰ μπορέσουν ν' ἀνέβουν στὸ ὕψος τῆς ὑπέρτατης εὐθύνης.

Ο ΥΨΙΣΤΟΣ ΣΚΟΠΟΣ τῆς παιδείας εἶναι ἡ ἀνεκτικότητα. Πρὶν ἀπὸ πολὺν καιρὸ οἱ ἄνθρωποι πολέμησαν καὶ πέθαναν γιὰ τὴν πίστη τους· χρειάστηκε, ὡστόσο, νὰ περάσουν πολλὰ χρόνια γιὰ νὰ τοὺς διδάξουμε ἐκεῖνο τὸ ἄλλο εἶδος τοῦ θάρρους—τοῦ θάρρους ν' ἀναγνωρίζουν τὴν πίστη τῶν ἀδελφῶν τους καὶ τὰ δικαιώματα τῆς συνείδησής τους. Ἡ ἀνεκτικότητα εἶναι ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς ἀνθρώπινης κοινότητας· εἶναι τὸ πνεῦμα ποὺ διατηρεῖ ὅ,τι καλύτερο σκέπτονται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Καμμιὰ ἀπώλεια ἀπὸ πλημμύρα καὶ κεραυνό, καμμιὰ καταστροφὴ πόλεων καὶ ναῶν ἀπὸ τὶς ἐχθρικὲς δυνάμεις τῆς φύσης, δὲν ἐστέρησε τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τόσες εὐγενικὲς ζωὲς κι ἐνορμήσεις ὅσες κατέστρεψε ἡ μισαλλοδοξία.

Η ΑΠΛΗ ΠΑΙΔΙΑΣΤΙΚΗ πίστη σ' ἕνα Θεῖο Φίλο λύνει ὅλα τὰ προβλήματα ποὺ μᾶς ἔρχονται ἀπὸ γῆ καὶ θάλασσα. Συναντοῦμε δυσκολίες σὲ κάθε στροφή. 'Αποτελοῦν τὴ συνοδεία τῆς ζωῆς. Εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα συνδυασμῶν χαρακτῆρα κι ἀτομικῶν ἰδιοσυγκρασιῶν. Ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος νὰ τὶς ἀντιμετωπίσουμε εἶναι νὰ παραδεχθοῦμε πὼς εἴμαστε ἀθάνατοι κι ὅτι ἔχομε ἕνα Φίλο ποὺ οὔτε κοιμᾶμαι οὔτ' ἀδρανεῖ, μὰ ποὺ μᾶς φυλάει καὶ μᾶς ὁδηγεῖ — φτάνει νὰ Τοῦ τὸ ἐπιτρέψουμε. Μ' αὐτὴ τὴ σκέψη γερὰ ὠχυρωμένη στὴν ἐσώτατη ὕπαρξή μας, μποροῦμε νὰ κάνουμε σχεδὸν ὁ,τιδήποτε θέλουμε καὶ δὲν χρειάζεται νὰ περιορίσουμε τὴ σκέψη μας. Μποροῦμε νὰ πιάσουμε ὅλη τὴν ὀμορφιὰ τῆς ὑφηλίου, ὅση χωράει ἡ ἀγκαλιά μας. Γιὰ κάθε τραῦμα ὑπάρχει ἡ ἀνταμοιβὴ τῆς τρυφερῆς συμπόνοιας. 'Απὸ τὸν πόνο, φυτρώνουν οἱ μενεξέδες τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς γλυκύτητας, τὸ ὅραμα τῆς Ἱερῆς Φλόγας ποὺ ἄγγιξε τὰ χείλη τοῦ Ἠσαΐα κι ἔδωσε πνεῦμα στὴ ζωή του, κι ἡ εὐχαρίστηση ποὺ φέρνει ὁ ἕσπερος. Ὁ θαυμαστὸς πλοῦτος τῆς ἀνθρώπινης πείρας θὰ ἔχανε κάτι ἀπὸ

τὴ χαρὰ τῆς ἀνταμοιβῆς του, ἂν δὲν ὑπῆρχαν περιορισμοὶ νὰ ὑπερπηδήσουμε. Ἡ ὥρα τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ δὲ θὰ ἦταν τόσο ἐξαίσια, ἂν δὲν χρειαζόταν νὰ περάσουμε πρῶτα τὴ σκοτεινὴ κοιλάδα.

Χωρις αμφιβολια κάθε ἄνθρωπος θὰ πρέπει νὰ ἔχη τὸν καιρὸ ν' ἀσχοληθῆ μὲ κάποιο εὐχάριστο ἔργο, ἔστω πέντε λεφτὰ κάθε μέρα, νὰ ψάξη νὰ βρῆ ἕνα ὄμορφο λουλοῦδι ἢ σύννεφο ἢ ἄστρο, ἢ νὰ μάθη ἕνα στίχο, ἢ νὰ καλοκαρδίση κάποιον ποὺ ἀσχολεῖται σ' ἄχαρη δουλειά. Σὲ τί χρησιμεύει ὁ τόσο πολὺς ζῆλος μὲ τὸν ὁποῖο κουράζονται πολλοί, ἂν πάντα ἀναβάλλουν τὴν ἀνταλλαγὴ χαμόγελου μὲ τὴν Ὀμορφιὰ καὶ τὴ Χαρὰ γιὰ ν' ἀφοσιωθοῦν σ' ἀνιαρὰ καθήκοντα καὶ σχέσεις: Ἂν δὲν δεχθοῦν αὐτὲς τὶς ὄμορφες, φρέσκες, κι αἰώνιες παρουσίες στὴ ζωή τους, περιορίζουν τὸν ἑαυτό τους μακρυὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ μιὰ γκρίζα σκόνη κατακάθεται σ' ὅλη τους τὴν ὕπαρξη. Τὸ πὼς ὁ οὐρανὸς εἶναι λαμπρότερος ἀπὸ τὴ γῆ ἔχει λίγη σημασία, ἂν δὲν ἐκτιμήσουμε καὶ χαροῦμε τὴ γῆ. Ἂν ἀγαπήσουμε τὴν ὀμορφιά της, θὰ μᾶς δοθῆ τὸ δικαίωμα νὰ φιλοδοξήσουμε νὰ χαροῦμε τὴν ἀκτινοβολία τῆς ἀνατολῆς καὶ τῶν ἄστρων.

ΕΙΜΑΙ ΑΡΚΕΤΑ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΗ σ' αὐτὸ τὸν κόσμο ὥστε νὰ μὴ σκέπτωμαι πολὺ τὸ μέλλον, ἐκτὸς γιὰ νὰ θυμηθῶ πὼς ἀγάπησα φίλους ποὺ μὲ περιμένουν ἐκεῖ στ' ὄμορφο Κάπου τοῦ Θεοῦ. Παρ' ὅλο τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, εἶναι σὰ νὰ βρίσκωνται τόσο κοντά μου ποὺ δὲ θὰ μοῦ φαινόταν παράξενο ἂν σὲ μιὰ στιγμὴ μοὔπιαναν τὸ χέρι καὶ μοὔλεγαν λόγια στοργῆς, ὅπως συνήθιζαν πρὶν φύγουν μακρυά.

ΕΙΝ' ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΟ πόσα λόγια ἔχουν γράψει καὶ πεῖ οἱ ἄνθρωποι γιὰ τὴν ἀνάπλαση κι ὅμως πόσο λίγα ἔχουν πεῖ γιὰ τὴν ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Μὲ μεγάλα καὶ κομπαστικὰ λόγια ἔχουν διακηρύξει πὼς ἡ ἀτομικὴ μόρφωσή μας εἶναι ἀρκετὴ γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῶν ἰδανικῶν τῆς τελειότητας. 'Αλλ' ἂν ρωτήσουμε τοὺς καλύτερους ἄντρες καὶ γυναῖκες σ' ὅλο τὸν κόσμο, θ' ἀπαντήσουν μ' ἕνα ἀποφασιστικὸ ὄχι. Μερικοὶ ἄνθρωποι ἔχουν συσσωρεύσει τεράστιους θησαυροὺς γνώσης καὶ θὰ ποῦν ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἴσως βρῆκε τὴ θεραπεία τῶν πιὸ πολλῶν κακῶν· ἀλλὰ δὲν ἔχει βρεῖ τὸ φάρμακο γιὰ τὸ χειρότερο ὅλων τῶν κακῶν—τὴν ἀπάθεια τῶν ἀνθρώπινων ὄντων.

ΑΠΛΩΣΕ ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΣΟΥ για νὰ αἰσθανθῆς τὴν ἀφθονία τῶν ἡλιαχτίδων. Ἀκούμπησε τὰ μαλακὰ μπουμπούκια στὸ μάγουλό σου κι ἄγγιξε μὲ τὰ δάχτυλά σου τὴ χάρη τῆς φόρμας τους, τὴν ἁπαλὴ ἀστάθεια τοῦ σχήματος, τὴ λυγεράδα καὶ τὴ φρεσκάδα τους. Ἄφησε τὸ πρόσωπό σου ἔκθετο στὶς ἀέρινες πλημμύρες ποὺ σαρώνουν τοὺς οὐρανούς, ἀνάπνευσε τὰ μεγάλα ρεύματα τοῦ χώρου, θαύμασε, θαύμασε τὴν ἀκούραστη κίνηση τοῦ ἀνέμου. Μάζεψε, νότα μὲ νότα, τὴν ἀτέρμονη μουσικὴ ποὺ ὅλο καὶ κυλάει μέσα στὴν ψυχή σου ἀπὸ τὸν ἦχο ποὺ ἀφήνει τὸ ἄγγιγμά της σὲ χιλιάδες κλαδιὰ καὶ σὲ τρεχούμενα νερά. Πῶς μπορεῖ νὰ μικρύνῃ ὁ κόσμος, ὅταν αὐτὴ ἡ πιὸ βαθειά, συγκινητικὴ αἴσθηση, ἡ ἁφὴ μένῃ πιστὴ στὴν ὑπηρεσία του; Εἶμαι βέβαιη πὼς ἂν μιὰ μάγισσα μ' ἄφηνε νὰ διαλέξω τὴν ὅραση ἢ τὴν ἁφή, δὲν θ' ἀποχωριζόμουνα ἀπὸ τὴν θερμή, τρυφερὴ ἐπαφὴ τῶν ἀνθρωπίνων χεριῶν ἢ ἀπὸ τὸν πλοῦτο τοῦ σχήματος, τὴν κίνηση καὶ τὴν πληρότητα ποὺ γεμίζει τὶς παλάμες μου.

ΞΕΡΩ ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΑΚΟ. Μιὰ - δυὸ φορὲς πάλεψα μαζύ του καὶ γιὰ λίγον καιρὸ αἰσθάνθηκα τὸ παγερὸ ἄγγιγμά του στὴ ζωή μου· ἔτσι μιλάω ἀπὸ πεῖρα ὅταν λέω, ὅτι τὸ κακὸ δὲν ἔχει συνέπειες, μόνο ποὺ εἶν' ἕνα εἶδος διανοητικῆς γυμναστικῆς. 'Ακριβῶς γιατὶ ἦρθα σ' ἐπαφὴ μ' αὐτό, εἶμαι ἀκόμα πιὸ αἰσιόδοξη. Μπορῶ νὰ πῶ μὲ πεποίθηση πῶς ἡ πάλη ποὺ ἀναγκαστικὰ ἔρχεται μαζὺ μὲ τὸ κακὸ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες εὐλογίες. Κάνει τοὺς ἄντρες καὶ τὶς γυναῖκες δυνατούς, ὑπομονητικούς, χρήσιμους. Μᾶς ἀφήνει νὰ φθάσουμε μέσα στὴν ψυχὴ τῶν πραγμάτων καὶ μᾶς διδάσκει πῶς ἂν καὶ ὁ κόσμος εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ βάσανα, εἶναι γεμᾶτος κι ἀπὸ δυνατότητες νὰ τὰ ὑπερνικήσουμε. Ἡ αἰσιοδοξία μου, ἑπομένως, δὲν βασίζεται στὴν ἀπουσία τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ στὴν εὐχάριστη πίστη στὴν ὑπερίσχυση τοῦ καλοῦ, καὶ στὴν πρόθυμη προσπάθειά μου πάντοτε νὰ συνεργάζωμαι μὲ τὸ καλὸ γιὰ νὰ ἐπικρατήση. Προσπαθῶ ν' αὐξήσω τὴ δύναμη ποὺ μοὔδωσε ὁ Θεὸς νὰ βλέπω ὅ,τι καλύτερο ἔχει κάθε πρᾶμμα καὶ κάθε ἄνθρωπος καὶ νὰ κάνω τὸ καλύτερο αὐτὸ μέρος τῆς

ζωῆς μου. Ὁ κόσμος εἶναι σπαρμένος μὲ καλό· ἀλλ' ἂν δὲν μετατρέψω τὶς χαρούμενες σκέψεις μου σὲ πρακτικὸ βίωμα κι ὀργώσω τὸ δικό μου χωράφι, δὲν μπορῶ νὰ θερίσω οὔτ' ἕνα κουκοῦτσι ἀπὸ καλό.

Ο ΚΑΘΕΝΑΣ ΠΟΥ, μὲ τὴν καλή του καρδιά, δίνει μιὰ χρήσιμη συμβουλή, προσφέρει ἕνα ἐνθαρρυντικὸ χαμόγελο, ἢ ἰσιώνει ἕνα ἀνώμαλο μέρος στὸ μονοπάτι ἑνὸς ἄλλου, ξέρει πὼς ἡ ἀγαλλίαση ποὺ αἰσθάνεται εἶναι κομμάτι τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ζῆ μ' αὐτήν. Νὰ χαίρεσαι ὅταν ὑπερπηδᾶς ἐμπόδια ποὺ κάποτε φαίνονταν ἀμετακίνητα καὶ νὰ μεγαλώνης τὰ σύνορα τῆς ἐπιτυχίας—ποιὰ ἄλλη χαρὰ ὑπάρχει σὰν κι αὐτή; Ἂν αὐτοὶ ποὺ κυνηγᾶν τὴν εὐτυχία σταματοῦσαν μόνο μιὰ στιγμὴ καὶ σκέπτονταν, θἄβλεπαν ὅτι οἱ χαρὲς ποὺ γεύονται εἶναι ἀναρίθμητες, ὅπως τὰ φύλλα τῆς χλόης στὸ διάβα τους ἢ οἱ δροσοσταλίδες ποὺ σπινθηροβολοῦν πάνω στὰ λουλούδια τῆς αὐγῆς.

ΟΤΑΝ Ο ΗΛΙΟΣ τῆς συνείδησης μὲ φώτισε γιὰ πρώτη φορά, δὲς τὸ θαῦμα ! Τ' απόθεμα τῆς νεανικῆς μου ζωῆς ποὖχε χαθῆ, ἀναβαπτισμένο στὰ νερὰ τῆς γνώσης, ξαναφύτρωσε, ξαναμπουμπούκιασε, ξαναγλυκάθηκε μὲ τὰ λούλουδα τῆς παιδικῆς ζωῆς! Βαθειὰ ἀπὸ τὰ μύχια τῆς ὕπαρξης μοῦ φώναξε: «Τί ὄμορφη ποὖναι ἡ ζωή!» Ἅπλωσα δυὸ τρεμάμενα χέρια στὴ ζωὴ κι ἀπὸ τότε ἡ σιωπὴ μάταια θέλησε νὰ μ' ἀποστομώση! Ὁ κόσμος μέσα στὸν ὁποῖο ξύπνησα ἦταν ἀκόμα μυστηριώδης· μὰ ὑπῆρχαν ἡ ἐλπίδα κι ἡ ἀγάπη κι ὁ Θεὸς ποὺ βρίσκεται μέσα της, καὶ τίποτ' ἄλλο δὲν εἶχε σημασία. Δὲν εἶναι πιθανὸ πὼς ἡ εἴσοδός μας στὸν οὐρανὸ θὰ μοιάζη μ' αὐτὸ τὸ δικό μου περιστατικό;

ΑΝΤΑΠΟΜΟΝΟΙ ΑΠΟ τὴ ματαίωση τῶν ἐλπίδων μας, ἀναρωτιόμαστε γιατὶ ὑπάρχουν φοβερὰ ἐμπόδια στὸ μονοπάτι μας! Ἀποροῦμε μερικὲς φορὲς γιατὶ δὲν μποροῦμε ν' ἁρμενίσουμε ἀντὶ ν' ἀναγκαζόμαστε πάντα νὰ πολεμοῦμε ἐνάντιους ἀνέμους καὶ ταραγμένες θάλασσες ; Χωρὶς ἀμφιβολία ἡ αἰτία εἶναι ὅτι ὁ χαρακτήρας δὲν μπορεῖ νὰ διαπλαστῆ μ' ἄνεση κι εὐκολία. Μόνο μὲ τὴν πεῖρα τῆς δοκιμασίας καὶ τῆς ταλαιπωρίας μπορεῖ νὰ δυναμώση ἡ ψυχή, νὰ καθαρίση ὁ ὁραματισμός, νὰ ἐμπνευσθῆ ἡ φιλοδοξία, καὶ νὰ θεμελιωθῆ ἡ ἐπιτυχία. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἄνδρες καὶ τὶς γυναῖκες ποὺ τιμήθηκαν ἀπὸ τὴν ἱστορία γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῆς ἀνθρωπότητας εἶχαν γνωρίσει τὶς ἀντιξοότητες. Θριάμβευσαν γιατὶ ἀρνήθηκαν νὰ παραμερίσουν στὶς δυσκολίες καὶ στὴν ἀντίδραση. Αὐτὰ τὰ ἐμπόδια ξύπνησαν τὶς ἀφανεῖς δυνάμεις τους καὶ τὴν ἀποφασιστικότητα ποὺ τοὺς ἐπέτρεψε νὰ φθάσουν πιὸ πέρ' ἀπὸ κάθε σκοπὸ ποὺ ἀλλοιῶς θὰ εἶχαν φιλοδοξήσει νὰ πετύχουν.

ΓΙΑ ΠΟΛΛΑ ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ τὰ ἐρείπια ἑνὸς ταραγμένου κόσμου θὰ μπερδεύουν τὰ βήματά μας. Θὰ χρειαστῆ νὰ καθοριστῆ ἕνας σκοπὸς δυνατότερος ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο κι ἄξιος ὅλων τῶν ἀνθρώπων γιὰ νὰ μᾶς ἡσυχάση καὶ νὰ μᾶς ἐμψυχώση. Μιὰ λογικὴ κοινωνία, πλούσια ἀπὸ χαρούμενα παιδιά, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ὄμορφη, εἰρηνικὴ καὶ δημιουργική, δὲν πρόκειται νὰ θεσπιστῆ γιὰ μᾶς. Πρέπει μεῖς οἱ ἴδιοι νὰ τὴ φτιάξουμε. Ὁ προορισμός μας εἶναι δικιά μας εὐθύνη καὶ χωρὶς πίστη δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ τὸν ἀντιμετωπίσουμε ὅπως πρέπει. Χρόνια τώρα μᾶς λένε πὼς ἡ πίστη εἶναι ἐναφάρμοστη, πὼς πρέπει νὰ ψαλιδίσουμε τὰ πανιά μας ἀνάλογα μὲ τὸν ἀέρα ποὺ φυσάει. Σήμερα, ἡ ἀλήθεια καίει μέσα μας καὶ μᾶς λέει ὅτι ἡ ἀδιαφορία κι ὁ συμβιβασμὸς ἀποτελοῦνε χάος.

Όταν ήμουν νεαρή φοιτήτρια, έγραψα τὸ πιστεύω μου ἔτσι: «Πιστεύω στὸ Θεό, πιστεύω στὸν Ἄνθρωπο, πιστεύω στὴ δύναμη τοῦ πνεύματος. Πιστεύω πὼς ἔχομε ἱερὴ ὑποχρέωση νὰ ἐνθαρρύνουμε τὸν ἑαυτό μας καὶ τοὺς ἄλλους· νὰ μὴν ἀφήνουμε τὴ γλῶσσα μας νὰ λέη κακὰ λόγια ἐναντίον τοῦ κόσμου τοῦ Θεοῦ, γιατὶ κανένας ἄνθρωπος δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παραπονιέται γιὰ τὴν ὑφήλιο ποὺ ὁ Θεὸς τὴν ἔφτιαξε καλὴ καὶ ποὺ χιλιάδες ἄνθρωποι ἀγωνίστηκαν νὰ τὴ διατηρήσουν καλή.» Πέρασαν πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε ποὔγραψα αὐτὰ τὰ λόγια καὶ πέρασα πολλὲς στερήσεις καὶ λύπες, μὰ δὲ βλέπω τὸ λόγο ν' ἀλλάξω τὴν πίστη μου. Κάθε ἄνθρωπος ποὺ πιστεύει στὸ Θεό, στὸν Ἄνθρωπο καὶ στὸ πνεῦμα εἶναι βασικά, θαρρῶ, αἰσιόδοξος. Ἀδιάφορο ποιὸν πόνο συναντᾶ, ξέρει πὼς τὸ καλὸ εἶν' ἡ κυρίαρχη δύναμη τῆς ὑφηλίου κι αἰσθάνεται πὼς εἶναι περιτριγυρισμένος ἀπ' αὐτὸ κι ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

ΠΟΙΑ ΓΗΙΝΗ ΠΑΡΗΓΟΡΙΑ ὑπάρχει γιὰ κάποιαν σὰν κι ἐμένα, ποὺ ἡ μοῖρα τῆς ἀρνήθηκε τὸ σύζυγο καὶ τὴ χαρὰ τῆς μητρότητος. Αὐτὴ τὴ στιγμή, ἡ μοναξιά μου μοιάζει μ' ἕνα κενὸ ποὺ θὰ εἶναι πάντοτε τεράστιο. Εὐτυχῶς ἔχω πολλὴ δουλειὰ - περισσότερη ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά, ἀλήθεια - κι ἐνῶ θὰ ἐρζάζωμαι, θὰ ἔχω ἐμπιστοσύνη ὅπως πάντα, πὼς οἱ ἀνεκπλήρωτες λαχτάρες μου θὰ ἱκανοποιηθοῦν πανηγυρικὰ σ' ἕναν κόσμο ὅπου ἡ ὅραση ποτὲ δὲ θολώνει κι ἡ ἀκοὴ δὲν ἀδυνατίζει.

ΠΡΟΚΑΛΟΥΜΕ περιττὰ βάσανα, ὅταν ἀσχολούμαστε ὑπερβολικὰ μὲ τὰ δικά μας βάσανα. Γιατὶ νὰ γλυτώσουμε μεῖς ἀπὸ τὸ τιμωρὸ ραβδὶ ποὺ ὑφίστανται ὅλ' οἱ θνητοί; 'Αντὶ νὰ συγκρίνουμε τὴ μοῖρα μας μὲ τὴ μοῖρα ἐκείνων ποὺ εἶναι πιὸ τυχεροὶ ἀπὸ μᾶς, θἄπρεπε νὰ τὴ συγκρίνουμε μὲ τὴ μοῖρα τῆς μεγάλης πλειονότητας τῶν συνανθρώπων μας. Τότε θὰ δοῦμε πὼς ἐμεῖς ἀνήκουμε στὸν κύκλο τῶν προνομιούχων.

Οπως ο εγω·ι·σμος καὶ τὰ παράπονα διαστρέφουν καὶ θολώνουν τὸ μυαλό, ἔτσι κι ἡ ἀγάπη μὲ τὴ χαρά της καθαρίζει κι ἀκονίζει τὴν ἐνόραση. Μᾶς χαρίζει τὴ λεπτὴ κατανόηση γιὰ νὰ βλέπουμε τὸ θαῦμα σὲ πράμματα ποὺ πρὶν φαινόνταν ἀνιαρὰ κι ἀσήμαντα. Ἀνεφοδιάζει τὶς πηγὲς τῆς ἔμπνευσης κι ἡ χαρὰ κάνει νὰ κυλήση ἕνας νέος ποταμὸς ζωντανοῦ αἵματος μέσ' ἀπὸ τὶς φραγμένες πνευματικὲς δυνάμεις.

ΜΑΘΑΙΝΟΝΤΑΣ τὰ βάσανα καὶ τὰ βάρη ποὺ σηκώνουν οἱ ἄνθρωποι, κατάλαβα πολὺ καλὰ πὼς ὑπάρχει μιὰ δύναμη ζωῆς ποὺ ἐπικράτησε στὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους, ἡ δύναμη ποὺ ποτὲ δὲ νίκησε τελικά, μὰ ποὺ ὡστόσο νικάει συνεχῶς. Τὸ γεγονὸς ὅτι βρισκόμαστε ἀκόμα ἐδῶ καὶ συνεχίζουμε τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν στρατῶν τοῦ ἐκμηδενισμοῦ, ἀποδεικνύει πὼς στὸ σύνολό της ἡ μάχη ἔχει κλίνει πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀνθρωπότητας. Ἡ μεγάλη καρδιὰ τοῦ κόσμου ἀποδείχτηκε ἀντάξια τοῦ γιγάντιου ἔργου ποὺ τῆς ἀνέθεσε ὁ Θεός. Τὴν ἀπαρνιοῦνται, μὰ πάντα καρτερεῖ· αὐτοψεγαδιάζεται, μὰ πάντα ξαναποχτᾶ πίστη· ἀπτόητη, ἐπίμονη, ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἀγωνίζεται νὰ φθάση στὸ τέρμα τοῦ μακρυνοῦ δρόμου. Χωρὶς ν' ἀποθαρρύνεται ἀπὸ τὶς ἐξωτερικὲς δυσκολίες, ἢ ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ ἀγωνία αἰώνων, ἡ καρδιὰ ἀκούει μιὰ μυστικὴ φωνὴ ποὺ τῆς ψιθυρίζει: «Μὴν ἀπογοητεύεσαι· στὸ μέλλον βρίσκεται ἡ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας.»

ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ ΑΚΟΥΜΕ ἐκκλήσεις νὰ ἐπιστρέψουμε στὴ θρησκεία. Ὑπάρχει ἀρκετὸς ἐνθαρρυντικὸς τόνος εἰλικρίνειας στὶς φωνὲς αὐτές, ἀλλὰ δὲν προκαλεῖ λίγη σύγχυση τὸ νὰ λέμε «ἐπιστροφὴ στὴ θρησκεία» ὅταν θρησκεία σημαίνει «ἐπιστροφὴ στὴν πίστη»; Ἡ θρησκεία εἶναι ὁ καρπὸς τῆς πίστης, καὶ τὸ νὰ ζητοῦμε τὴ θρησκεία χωρὶς τὴν πίστη εἶναι σὰ νὰ ζητοῦμε τὸ ἄνθος χωρὶς τὸ σπόρο. Πολλὲς θρησκεῖες σκόρπισαν θεόπνευστη ἐλπίδα στὴ γῆ, ἀλλὰ μόνον μιὰ Πίστη εἶναι τὸ δέντρο τους, ὅπως ἡ καλὴ θέληση εἶναι ἡ μοναδικὴ ρίζα κάθε ἀληθινὰ εὐεργετικῆς πράξης. Μοὔχει περάσει ἀπὸ τὸ μυαλὸ ἡ σκέψη πὼς ἴσως ἡ θρησκεία εἶν' ἡ ἀπόγνωση τοῦ ἀνθρώπου ποὺ δὲ βρίσκει τὸ Θεό, ἐνῶ ἡ πίστη εἶν' ἡ ἐλπίδα — ἡ προσπάθεια τοῦ Θεοῦ νὰ βρῆ τὸν ἄνθρωπο.

Καθε μερα δινω ἀπεριόριστη πίστη στὰ λόγια τῶν φίλων μου ποὺ ἔχουν μάτια καὶ αὐτιά, καὶ μοῦ λένε πόσο συχνὰ οἱ αἰσθήσεις τους τοὺς ἀπατοῦν καὶ τοὺς ξεπλανεύουν. Κι ὅμως ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τους μαζεύω ἀναρίθμητες πολύτιμες ἀλήθειες, μὲ τὶς ὁποῖες χτίζω τὸν κόσμο μου, κι ἡ ψυχή μου μπορεῖ νὰ δῇ τὴν ὀμορφιὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ν' ἀκούση τὰ τραγούδια τῶν πουλιῶν. Γύρω μου μπορεῖ νὰ ὑπάρχη σιωπὴ καὶ σκοτάδι, μὰ μέσα μου, στὸ πνεῦμα, ὑπάρχει μουσικὴ καὶ λαμπρότητα, καὶ τὰ χρώματα ἀστράφτουν μέσα σ' ὅλες τὶς σκέψεις μου.

ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ἀνήκει τὸ καλύτερο, τὸ εὐγενέστερο, τὸ πιὸ καταπληκτικὸ ἔργο, ἡ ὑποταγὴ ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς φύσης στὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὑποταγὴ τῆς φυσικῆς δύναμης στὴν ἰσχὺ τοῦ πνεύματος. Βρισκόμαστε ἀκόμα μακρυὰ ἀπ' αὐτὸν τὸ μεγαλόπρεπο ἀπ' ὅλους τοὺς θριάμβους τοῦ χεριοῦ. Ἀκόμα χρειάζεται νὰ διαπαιδαγωγήσουμε καὶ νὰ ὀργανώσουμε τὶς δυνάμεις του. Πρέπει πρῶτα ν' ἀποκαταστήσουμε τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ κόσμου. Γιὰ νὰ μὴ ὑποφέρῃ κανένα μέλος, καὶ κανένα μέλος νὰ μὴν ἐπιβάλῃ κατάσταση δουλείας στ' ἄλλα, ἡ θέληση τῶν πολλῶν πρέπει ν' ἀποχτήσῃ αὐτοσυνείδηση καὶ συνετὴ ἑνότητα. Τότε τὸ χέρι—ἡ ζωντανὴ δύναμη τοῦ ἀνθρώπου, ὁ πελεκητὴς τοῦ κόσμου—θὰ δουλέψῃ μ' ἀναμφισβήτητη δύναμη τὴ μηχανὴ ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν ξεχώριζε ὥς τώρα. Θὰ ὑπάρχῃ ἀφθονία γιὰ ὅλους, καὶ δὲ θὰ ὑπάρχουν χέρια ποὺ νὰ διαμαρτύρωνται

γιὰ τὸ μπράτσο τῶν ἰσχυρῶν. Τότε, τὸ χέρι τοῦ κόσμου θἄχη πετύχει αὐτὸ ποὺ τώρα συμβολίζει ἀμυδρὰ — τὴν ἀνύψωση καὶ τὴν ἀναγέννηση τῆς ἀνθρώπινης φυλῆς τοῦ κάθε εὐγενικοῦ καὶ δημιουργικοῦ στοιχείου ποὺ ἔχει μέσα του ὁ ἄνθρωπος.

ΛΕΝΕ ΠΩΣ Η ΖΩΗ μοῦ φέρθηκε σκληρά· καὶ μερικὲς φορὲς παραπονιέμαι γιατὶ δὲ μοῦ δόθηκαν πολλὲς χαρὲς τῆς ἀνθρώπινης πείρας, ἀλλ' ὅταν ἀναλογίζομαι τὸ θησαυρὸ τῆς φιλίας ποὺ μοῦ παραχωρήθηκε, ἀποσύρω ὅλες τὶς κατηγορίες ἐναντίον τῆς ζωῆς. Ἂν πολλὰ μ' ἀρνήθηκε ἡ ζωή, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ πολλά, πάρα πολλά, μοῦ ἔχουν δοθῆ. Ὅσον καιρὸ ἡ θύμηση κάποιων ἀγαπημένων φίλων θὰ ζῆ μέσα στὴν καρδιά μου, θὰ λέω πὼς ἡ ζωὴ εἶναι καλή.

ΠΙΣΤΕΥΩ, ΚΑΙ ΤΙΠΟΤΑ ἀπ' ὅ,τι συμβαίνει δὲν κλονίζει τὴν πίστη μου. Ἀναγνωρίζω τὴν ἀγαθοεργία τῆς ὑπέρτατης δύναμης ποὺ ὅλοι λατρεύουμε—τῆς Τάξης, τῆς Μοίρας, τοῦ Μεγάλου Πνεύματος, τῆς Φύσης, τοῦ Θεοῦ. Ἀναγνωρίζω αὐτὴ τὴ δύναμη στὸν ἥλιο ποὺ μεγαλώνει ὅλα τὰ πράγματα καὶ διατηρεῖ τὴ ζωή. Γίνομαι φίλη αὐτῆς τῆς ἀκαθόριστης δύναμης, κι ἀμέσως αἰσθάνομαι χαρούμενη, γενναία, κι ἕτοιμη γιὰ κάθε μοῖρα ποὺ θ' ἀποφασίση ὁ Οὐρανὸς γιὰ μένα. Αὐτὴ εἶναι ἡ θρησκεία μου τῆς αἰσιοδοξίας.

ΕΝΑΝΤΙΩΝΟΜΑΙ τόσο πολὺ στὴν περιττὴ φτώχεια καὶ στὶς ταπεινωτικές πράξεις ὅσο κι ὁ καθένας, ἀλλὰ συγχρόνως πιστεύω πὼς ἡ ἀνθρώπινη πεῖρα μᾶς διδάσκει ὅτι ἂν δὲν μποροῦμε νὰ προοδεύσουμε στὴν παροῦσα θέση μας, δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ προοδεύσουμε σὲ καμμιὰν ἄλλη. Ἂν δὲν μποροῦμε, ὅπως τὰ κρίνα, νὰ ὑψωθοῦμε ἁγνοὶ καὶ δυνατοὶ πάν' ἀπὸ τὸ φτωχικὸ περιβάλλον, πιθανῶς θἄμασταν ἀδύνατα πλάσματα σ' ὁποιαδήποτε κατάσταση. Ἂν δὲν μποροῦμε νὰ βοηθήσουμε τὸν κόσμο ἀπ' ὅπου βρισκόμαστε, δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ τὸν βοηθήσουμε ἀπ' ὁπουδήποτε ἀλλοῦ. Τὸ πιὸ σπουδαῖο ζήτημα δὲν εἶναι τὸ εἶδος τοῦ περιβάλλοντος, ἀλλὰ τὸ εἶδος τῶν καθημερινῶν μας σκέψεων, τὸ εἶδος τῶν ἰδανικῶν ποὺ ἀκολουθοῦμε· μὲ μιὰ λέξη, τὸ εἶδος τῶν ἀνθρώπων ποὺ εἴμαστε. Ὑπάρχει θαυμαστὴ ἀλήθεια στὸ Ἀραβικὸ ρητό : «Ὁ κόσμος σου βρίσκεται κεῖ ποὺ βρίσκεσαι σύ.»

ΑΚΟΜΑ ΠΙΟ ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΕΣ κι ἀπὸ τὰ θαύματα τῆς φύσης εἶναι οἱ δυνάμεις τοῦ πνεύματος. Ἀντὶ νὰ κάνουμε ἀνόητες σκέψεις ἢ νὰ χρησιμοποιοῦμε συμβατικὲς φράσεις γιὰ ἕναν ἄλλο κόσμο, γιατὶ νὰ μὴν ἀποχτήσουμε φτερὰ φαντασίας καὶ νὰ περάσουμε ἀτρόμητοι ἀπὸ τὶς ἀπέραντες ἐκτάσεις τοῦ ἀγνώστου γιὰ νὰ βροῦμε τὴ χαρούμενη, ἀνθρώπινη ἀλλὰ καὶ θεία, ζεστασιὰ ποὺ εἶναι ὁ οὐρανός;

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ είναι μισοπεθαμένη ἂν δὲν ἑνωθῆ μὲ τὴν πίστη. Ποιὸς λίγο ποιὸς πολύ, οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν εἶχαν ἀρκετὴ πίστη στὸν ἑαυτό τους γιὰ νὰ ζητήσουν νὰ συμμετάσχουν ἀποφασιστικὰ στὴν ἀνέγερση τοῦ κρατικοῦ οἰκοδομήματος. Σπάνια ἔκαναν τὸν κόπο νὰ διαλέξουν ἀνθρώπους μὲ ἀνώτερα πολιτικὰ φρονήματα, ποὺ θ' ἀντιπροσώπευαν ἀληθινὰ τὰ συμφέροντά τους. Ἀπέφυγαν τὴν εὐθύνη αὐτὴ κι ἡ πίστη, ἡ φιλική, συνδετικὴ δύναμη, ἀφέθηκε σὲ ἱεροκήρυκες, «ὀνειροπόλους», καὶ ἀναπήρους, ἐνῶ θἄπρεπε νἄχη διοχετευθῆ σ' ὁλόκληρη τὴν κοινωνία.

ΑΓΑΠΩ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ. Μὲ τὸ νὰ λέω αὐτὸ εἶναι σὰ νὰ λέω πὼς ἀγαπῶ τὴν οἰκογένειά μου. Δὲν ἐδιάλεξα τὴν πατρίδα μου, ὅπως καὶ δὲν ἐδιάλεξα τοὺς γονεῖς μου, μὰ εἶμαι κόρη της τόσο ἀληθινὴ ὅσο εἶμαι παιδὶ τῆς μητέρας μου καὶ τοῦ πατέρα μου, ποὺ κατάγονται ἀπὸ τὶς νότιες πολιτεῖες. Ἡ πατρίδα μ' ἔκανε αὐτὸ ποὺ εἶμαι. Ἀνάθρεψε τὸ πνεῦμα ποὺ κατέστησε δυνατὴ τὴν ἀγωγή μου. Οὔτε ἡ Ἑλλάδα οὔτε ἡ Ρώμη, οὔτε ἡ Κίνα ὁλόκληρη, οὔτε ἡ Γερμανία, οὔτε ἡ Μεγάλη Βρετανία δὲν ἀγκάλιασαν ἕνα κουφὸ καὶ τυφλὸ παιδὶ μὲ τὴν ἀφοσίωση καὶ τὴν ἐπιδεξιότητα καὶ τὰ μέσα ποὺ βρῆκα στὴν Ἀμερική.

Ὡστόσο, ἡ ἀγάπη μου γιὰ τὴν Ἀμερικὴ δὲν εἶναι τυφλή. Ἴσως καταλαβαίνω καλύτερα τὰ σφάλματά της, γιατὶ τὴν ἀγαπῶ τόσο πολύ. Οὔτε εἶμαι τόσο τυφλὴ ποὺ νὰ μὴ βλέπω τὰ δικά μου σφάλματα. Εἶναι εὔκολο νὰ δῆ κανεὶς πὼς οἱ παλιὲς συνταγὲς ἔχουν λίγη ἀξία κι ὅτι πρέπει νὰ βρεθοῦν καινούργιες, ἀλλὰ κι ὅταν ἀκόμα πάρη κανεὶς αὐτὴ τὴν ἀπόφαση, δὲν εἶναι εὔκολο νὰ διατηρήση σταθερὴ πορεία σ' ἕναν κόσμο ποὺ ἀλλάζει.

Καθως η πειρα μου μεγάλωνε σὲ πλάτος καὶ βάθος, τὰ ἀκαθόριστα, ποιητικὰ αἰσθήματα τῆς παιδικῆς ζωῆς ἄρχισαν ν' ἀποκρυσταλλώνωνται σὲ θετικὲς σκέψεις. Ἡ φύση - ὁ κόσμος ποὺ μποροῦσα ν' ἀγγίξω - ἦταν διπλωμένη καὶ γεμάτη μὲ τὸν ἑαυτό μου. Μᾶλλον πιστεύω ἐκείνους τοὺς φιλόσοφους ποὺ διακηρύσσουν ὅτι δὲν ξέρουμε τίποτα ἐξὸν τὰ δικά μας αἰσθήματα καὶ τὶς δικές μας ἰδέες. Μὲ λίγη διορατικὴ λογικὴ μπορεῖ κανεὶς νὰ δῇ στὸν ὑλικὸ κόσμο μόνον ἕναν καθρέφτη, μιὰν εἰκόνα μονίμων νοερῶν αἰσθήσεων. Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις, ἡ αὐτογνωσία ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεση καὶ τὰ ὅρια τῆς συνείδησής μας. Γι' αὐτό, ἴσως, πολλοὶ ἄνθρωποι ξέρουν τόσα λίγα πράμματα γιὰ ὅ,τι βρίσκεται πέρ' ἀπὸ τὴ μικρὴ ἀκτῖνα τῆς πείρας τους. Κοιτάζουν μέσα τους - καὶ δὲ βρίσκουν τίποτα! Ἔτσι, συμπεραίνουν ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτα καὶ ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους.

ΠΡΟΔΙΔΟΥΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΑΣ καὶ εἴμαστε πολὺ μικροὶ ὅταν νομίζουμε πὼς οἱ μικροαποφάσεις ποὺ παίρνουμε κάθε μέρα δὲν ἔχουν σημασία. Χρειάζεται τὸ δραματικὸ καὶ τὸ ριψοκίνδυνο στοιχεῖο γιὰ νὰ ζωογονήσουμε κάθε κοινὴ πράξη ἢ μάθημα ἢ κατάσταση. Οἱ προσωπικότητες ποὺ γιατρεύονται καὶ βαδίζουν πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἀποτελοῦν τὴν ὄμορφη πεμπτουσία αὐτῆς τῆς καθημερινῆς, ὡριαίας πράξης ποὺ γίνεται συνήθεια ὅπως ἡ ἀναπνοή. Κάθε μέρα πρέπει νὰ κάνουμε κάτι περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἀπαιτεῖται. Ἂν ἀσχοληθοῦμε μὲ κάποιο ἔργο ποὺ κανονικὰ δὲν θὰ θέλαμε νὰ ἐκτελέσουμε - ἀρκεῖ νὰ μὴ μοιάζουμε μὲ τὰ κουρασμένα ἄλογα ποὺ ἐπαναλαμβάνουν τὸν τυφλὸ κύκλο τους - θὰ δοῦμε πὼς γρήγορα ἢ ἀργὰ οἱ γυμνασμένες προσωπικότητές μας θ' ἀποκριθοῦν μὲ ἀγαλλίαση στὴ δοκιμασία. Συνηθίζοντας κάθε μέρα τὸν ἑαυτό μας στὴν ἀποφασιστικὴ βούληση καὶ στὴν αὐθόρμητη ἔκφραση τῆς προσωπικότητάς μας εἶναι σὰ νὰ

κάνουμε βουτιὰ στὴν ἅρμη. Τ' ἀγαθά της μπορεῖ νὰ μὴ φανοῦν ἀμέσως, μὰ ἡ ἁλμυρόγλυκη ἀρετὴ τρυπώνει στὶς ἶνες μας κι ἀποθηκεύεται γιὰ τὴ νίκη ποὺ ἔρχεται.

ΕΝΑΣ ΠΟΙΗΤΗΣ ΕΙΠΕ ΚΑΠΟΤΕ πὼς θὰ πρέπει νὰ εἶμαι εὐτυχισμένη, γιατὶ δὲ βλέπω τὸ γυμνό, κρύο παρόν, ἀλλὰ ζῶ μέσα σ' ἕνα ὡραῖο ὄνειρο. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ζῶ μέσα σ' ἕνα ὡραῖο ὄνειρο· μὰ τ' ὄνειρο αὐτὸ εἶναι ἡ πραγματικότητα, τὸ παρὸν - ὄχι κρύο, ἀλλὰ θερμό· ὄχι γυμνό, ἀλλὰ ντυμένο μὲ χίλιες εὐλογίες. Αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ κακὸ ποὺ νόμισε ὁ ποιητὴς ὅτι θὰ ἦταν μιὰ σκληρὴ ἀποκάλυψη, εἶναι ἀναγκαῖο γιὰ νὰ γνωρίση κανεὶς τὴ χαρὰ ὁλοκληρωτικά. Μόνο μὲ τὴν ἐπαφὴ μὲ τὸ κακό, μὲ τὴ σύγκριση αὐτή, ἔμαθα νὰ αἰσθάνωμαι τὴν ὀμορφιὰ τῆς ἀλήθειας, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς καλωσύνης.

Οποιος δεν βλεπει πὼς ἡ χαρὰ εἶναι μιὰ σπουδαία δύναμη στὸν κόσμο, δὲν καταλαβαίνει τὴν οὐσία τῆς ζωῆς. Ἡ χαρὰ εἶναι τὸ πνευματικὸ στοιχεῖο ποὺ δίνει ἑνότητα καὶ σημασία στὶς περιπέτειες. Ἡ πίστη στὸ θρίαμβο τοῦ καλοῦ ζωογονεῖ μιὰ φυλή· ἡ διαφωτισμένη αἰσιοδοξία δημιουργεῖ ἐποικοδομητικοὺς σκοποὺς στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν ἐλευθερώνει ἀπὸ τοὺς φόβους ποὺ δεσμεύουν τὴ σκέψη του. Ἡ ἀπαισιοδοξία ἢ ἡ παθητικὴ ὑποταγὴ ἀδυνατίζει τὸ πνεῦμα καὶ γκρεμίζει τὴν κοινωνία, ἐνῶ ἡ ἀποφασισμένη ὑποταγὴ ἀποτελεῖ δύναμη. Τὸ πρῶτο εἶδος τῆς ὑποταγῆς δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὴ λύπη· τὸ δεύτερο εἶναι πολύτιμο χτῆμα τοῦ ἀνθρώπου, γιατὶ εἶναι ἡ πίστη, ἡ κινητήρια δύναμη. Ἡ αἰσιοδοξία εἶναι ἡ ἀστραπὴ τοῦ Ἰεχωβᾶ ποὺ καθαρίζει τὴν ἀτμόσφαιρα ὅταν εἶναι σκεπασμένη ἀπὸ τὴν ὁμίχλη τῆς μοίρας.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣ, ἀλήθεια, μ' ἀγκαλιάζει ἕνα αἴσθημα μοναξιᾶς, ὅπως ἡ κρύα καταχνιά, καθὼς κάθομαι μονάχη καὶ περιμένω ἔξω ἀπὸ τὴν κλειστὴ πύλη τῆς ζωῆς. Πέρ' ἀπὸ τὴν πύλη ὑπάρχει φῶς, καὶ μουσική, καὶ γλυκειὰ συντροφιά· μὰ δὲν μπορῶ νὰ μπῶ. Ἡ μοῖρα, σιωπηλή, ἄσπλαχνη, μοῦ κλείνει τὸ δρόμο. Πολὺ θἄθελα ν' ἀμφισβητήσω αὐτὴ τὴ βασιλικὴ διαταγή, γιατὶ ἡ καρδιά μου εἶν' ἀκόμα ἀπειθάρχητη καὶ φλογερή· ὡστόσο ἡ γλῶσσα μου δὲν θέλει νὰ ξεστομίση τὰ πικρά, μάταια λόγια ποὺ φθάνουν στὰ χείλη μου, κι αὐτὰ γυρίζουν πίσω στὴν καρδιά μου, ὅπως τ' ἄχυτα δάκρυα. Ἡ σιωπή, πελώρια, βαραίνει τὴν ψυχή μου. Ὕστερα, ἔρχεται ἡ ἐλπίδα χαμογελαστὴ καὶ μοῦ ψιθυρίζει: «Ὑπάρχει χαρὰ στὴν αὐτολησμονιά.» Ἔτσι, προσπαθῶ νὰ κάνω ἥλιο μου τὸ φῶς ἄλλων ματιῶν, συμφωνία μου τὴ μουσικὴ ἄλλων αὐτιῶν, κι εὐτυχία μου τὸ χαμόγελο ἄλλων χειλιῶν.

ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ν' ἀποθαρρυνόμαστε ὅταν ἔχουμε ἀμφιβολίες. Τὰ καλοπροαίρετα ἐρωτήματα δίνουν δυναμισμὸ στὴν πίστη. Στ' ἀλήθεια, ἂν δὲν ἀρχίσουμε μὲ τὴν ἀμφιβολία, δὲν μπορεῖ νὰ ἔχουμε βαθειὰ ριζωμένη πίστη. Ὅποιος πιστεύει μ' ἐλαφρότητα καὶ χωρὶς νὰ σκέπτεται, δὲν ἔχει καὶ πολλὴ πίστη. Ὅποιος ἔχει πίστη ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ κλονιστῆ, τὴν ἔχει κερδίσει μὲ αἷμα καὶ δάκρυα — προχώρησε δουλεύοντας ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία στὴν ἀλήθεια, ὅπως ὁ ἄνθρωπος ποὺ φθάνει στὸ ξάνοιγμα ἀφοῦ πέρασε τὴ λόχμη τῶν βάτων καὶ τῶν ἀγκαθιῶν.

ΕΝ' ΑΛΛΟ ΓΕΓΟΝΟΣ πού δὲν ξεχνῶ εἶναι ἡ τάση πού ἔχουν οἱ πεποιθήσεις, οἱ ὁποῖες ἀνάβουν τὴ φλόγα μιᾶς γενεᾶς, νὰ κρυώνουν στὴν ἑπομένη. Καθὼς ψυχραίνεται ὁ ἐνθουσιασμός, χάνονται ἡ αὐθορμησία κι ἡ χαρὰ τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὸ Θεῖον. Οἱ θεωρίες γιὰ τὴ ζωὴ καὶ γιὰ τὴν πράξη γίνονται δεκτὲς χωρὶς ἔλεγχο. Ἡ ἀληθινὴ θρησκεία ἐπισκιάζεται ἀπὸ αἱρέσεις, ἱεροτελεστίες καὶ νομικοὺς τύπους. Τὸ βάρος τοῦ νεκροῦ γράμματος σκοτώνει κι ἡ πίστη, τὸ τραγοῦδι πού ἀναποδογυρίζει βουνὰ καὶ σοῦ δίνει φτερά, παύει μόλις πλησιάση ἡ βαρύκοη ὀρθοδοξία. Χρειάζεται ἐπανάσταση γιὰ νὰ ξανανάψη τὸ πνεῦμα πού δίνει ζωή. Ὡστόσο, αὐτὴ ἡ ἄμπωτη καὶ παλίρροια δείχνει πόσο ἀνυπόταχτη εἶναι ἡ πίστη κι ἡ ἐλευθερία πού ἡ πίστη ἐνσαρκώνει. Σ' ὅλες τὶς ἐποχὲς τῆς ἱστορίας ἡ πίστη ἀνανεώνει τὸ ὁρμέμφυτο τοῦ ἀνθρώπου γιὰ νὰ εἰσδύση στὴ μεγαλοπρέπεια τῆς δημιουργίας· ξεσκεπάζει μιὰ δύναμη πού δουλεύει καὶ μέσα του καὶ χωριστὰ ἀπ' αὐτὸν καὶ τὸν κατευθύνει πρὸς νέους ἀντικειμενικοὺς σκοπούς.

ΑΝΤΙΚΡΥΣΕ ΤΑ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΑ ΣΟΥ κι ὁμολόγησέ τα· μὰ μὴν τ' ἀφήσης νὰ σὲ κυριεύσουν. Ἄστα νὰ σὲ διδάξουν τὴν ὑπομονή, τὴν ἠπιότητα, τὴν αὐτογνωσία. Ἡ ἀληθινὴ ἀγωγὴ συνδυάζει τὴ διανόηση μὲ τὴν ὀμορφιὰ καὶ μὲ τὴν καλωσύνη, καὶ τὸ σπουδαιότερο ἀπ' ὅλ' αὐτὰ εἶναι ἡ καλωσύνη. Ὅταν κάνουμε ὅ,τι καλύτερο μποροῦμε, εἶναι ἀδύνατο νὰ φαντασθοῦμε τί θαῦμα πραγματοποιεῖται στὴ ζωή μας, ἢ στὴ ζωὴ ἑνὸς συνανθρώπου.

ΚΑΘΩΣ ΓΕΝΝΙΟΜΑΣΤΕ σαρκικά, εἴμαστε ἐντελῶς ἀμήχανοι κι ὑπεξούσιοι, μὰ ὅταν γεννιόμαστε πνευματικὰ εἴμαστε δραστήριοι, καὶ μὲ κάποιο τρόπο δημιουργοί. Τίποτα δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ μᾶς ὅταν γεννιόμαστε ὡς ὑπάρξεις· γιατὶ πρέπει πρῶτα νὰ ὑπάρξουμε κι ὕστερα νὰ πλάσουμε κατὰ κάποιον τρόπο τὸν ἑαυτό μας. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἡ γέννηση τῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι ζήτημα ἐκλογῆς, μετέχουμε ἄμεσα στὴ γέννησή της· γιατὶ ἡ ἀληθινὴ πνευματικὴ ζωὴ δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς ἐπιβληθῆ παρὰ τὴ θέλησή μας.

Αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα τοῦ συχνοῦ μηνύματος ἀγάπης ποὺ στέλνει ὁ Κύριος σ' ὅλους μας μὲ τὸ Λόγο Του καὶ μᾶς καλεῖ νἄρθουμε σ' Αὐτὸν καὶ νὰ διαλέξουμε τὴ ζωή, καὶ νἄμαστε πάντα ἕτοιμοι ν' ἀντιμετωπίσουμε τὰ κακὰ ποὺ θὰ μᾶς στεροῦσαν τὴ διαλεγμένη ζωή. Μόνο μὲ τὴν ἐξάσκηση τῶν δυνάμεων τῆς σκέψης καὶ μόνο ἂν κρατᾶμε τὶς καρδιές μας πάντα θερμὲς καὶ ἁγνές, γινόμαστε πραγματικὰ ζωντανὰ πλάσματα. Ὡστόσο, αὐτὴ ἡ ὡραία ἐργασία τῆς ἀναδημιουργίας δὲν γίνεται μὲ τὴν παρατήρηση, δημιουργεῖται στὰ ἥρεμα βάθη τῆς ψυχῆς.

Γιατί, ὅπως λέγει ὁ Κύριος, «Ὁ ἄνεμος φυσάει ὅπου τοῦ ἀρέσει, κι ἀκοῦς τὸν ἦχο του, μὰ δὲν μπορεῖς νὰ καταλάβης ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ ποῦ πηγαίνει : ἔτσι εἶναι κι ὁ καθένας ποὺ γεννιέται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα.»

ΤΙ ΠΙΟ ΓΛΥΚΟ ΠΡΑΜΜΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ἀπὸ τὸ νὰ ξυπνήσῃς ἀπὸ ἐφιαλτικὸ ὄνειρο καὶ ν' ἀντικρύσῃς ἕν' ἀγαπημένο πρόσωπο νὰ σοῦ χαμογελάῃ; Μ' ἀρέσει νὰ πιστεύω πὼς τέτοιο θἆναι τὸ ξύπνημά μας ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανό. Ἡ πίστη μου ποτὲ δὲν κλονίζεται κι εἶμαι βέβαιη πὼς κάθε ἀγαπημένος φίλος ποὺ «ἔχασα» εἶν' ἕνας καινούργιος κρίκος μεταξὺ τοῦ κόσμου τούτου καὶ τῆς πιὸ εὐτυχισμένης χώρας ποὺ βρίσκεται πέρ' ἀπὸ τὴν αὐγή. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἡ ψυχή μου λυγίζει ἀπὸ τὴ θλίψη ὅταν παύω νὰ νοιώθω τὸ ἄγγιγμα τῶν χεριῶν τους ἢ ν' ἀκούω ἕναν τρυφερὸ λόγο ἀπὸ τὰ χείλη τους· μὰ τὸ φῶς τῆς πίστης ποτὲ δὲ σβύνει στὸν οὐρανό μου καὶ παίρνω θάρρος πάλι, εὐχαριστημένη ποὺ εἶναι ἐλεύθεροι. Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω, γιατὶ πολλοὶ ἄνθρωποι φοβοῦνται τὸ θάνατο. Ἡ ζωὴ τούτη εἶναι πιὸ σκληρὴ ἀπὸ τὸ θάνατο - ἡ ζωὴ διαιρεῖ κι ἀποξενώνει, ἐνῶ ὁ θάνατος, ποὺ εἶναι στὴν οὐσία ζωὴ αἰώνια, ξανασμίγει καὶ συμφιλιώνει. Πιστεύω πὼς ὅταν τὰ μάτια ποὺ εἶναι μέσα στὰ ἐγκόσμια μάτια μου θ' ἀντικρύσουν τὸν μελλοντικὸ κόσμο, θὰ ζῶ συνειδητὰ στὴ χώρα τῆς καρδιᾶς μου.

Ἡ σκέψη μου ὑψώνεται σταθερὰ πάν' ἀπὸ τὴν προδοσία τῶν ματιῶν μου γιὰ ν' ἀκολουθήση τὸ θέαμα πέρ' ἀπὸ κάθε προσωρινὴ ὅραση! Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι οἱ πιθανότητες εἶναι μία στὸ ἑκατομμύριο, πὼς οἱ ἀγαπημένοι μου ποὺ ἔχουν φύγει εἶναι ζωντανοί. Καὶ τί μ' αὐτό; Θὰ προτιμήσω νὰ παραδεχτῶ αὐτὴ τὴ μία πιθανότητα μὲ τὸν κίνδυνο νὰ κάνω λάθος, παρὰ ν' ἀφήσω νὰ θλίβωνται οἱ ψυχές τους μὲ τὶς ἀμφιβολίες μου καὶ νὰ δῶ τὴν ἀλήθεια ἀργότερα. Μιὰ καὶ ὑπάρχει αὐτὴ ἡ πιθανότητα τῆς ἀθανασίας, θὰ προσπαθήσω νὰ μὴ σκιάσω τὴ χαρὰ αὐτῶν ποὺ φεύγουν. Μερικὲς φορὲς ἀναρωτιέμαι ποιὸς χρειάζεται περισσότερο καλοκάρδισμα, αὐτὸς ποὺ προχωρεῖ ψηλαφιστὰ ἐδῶ κάτω, ἢ ἐκεῖνος ποὺ μόλις ἔχει ἀρχίσει νὰ βλέπη τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ. Πόσο ἀληθινὸ εἶναι τὸ σκοτάδι γιὰ κάποιον ποὺ ἁπλῶς εἰκάζει μέσα στὶς σκιὲς τῆς γῆς γιὰ τὴν ὕπαρξη ἑνὸς ἀοράτου ἥλιου! Μὰ πόσο ἀξίζει ἡ προσπάθεια νὰ διατηροῦμε τὴν πνευματικὴ ἐπαφὴ μὲ κείνους ποὺ μᾶς ἀγάπησαν ὥς τὴν τελευταία τους ὥρα πάνω στὴ γῆ! Ἀσφαλῶς ἕν' ἀπὸ τὰ πιὸ γλυκὰ πράμματα στὸν κόσμο εἶναι τ' ὅτι θυμόμαστε τοὺς νεκροὺς μὲ συμπά-

θεια καὶ νοιώθουμε μιὰ δύναμη νὰ μᾶς τραβάη κοντά τους, ὅταν μᾶς ἀγγίξη κάποια εὐγενικιὰ συγκίνηση ἢ ἁγνὴ χαρά. Ἡ συνειδητοποίηση αὐτῆς τῆς πίστης ἔχει πάντα τὴ δύναμη ν' ἀλλάξη τὴν ὄψη τῆς θνησιμότητας, νὰ κάνη τὶς ἀναποδιὲς νικηφόρες μάχες, καὶ ν' ἀνάβη τὸν φάρο τοῦ θάρρους γιὰ κείνους ποὺ φαίνονταν πὼς εἶχαν χάσει τὸ τελευταῖο ἴχνος χαρᾶς. Δὲν ὑπάρχει «ἄλλος κόσμος» ὅταν πεισθοῦμε πὼς ὁ οὐρανὸς δὲν εἶναι πέρ' ἀπὸ μᾶς, ἀλλὰ μέσα μας. Τότε, παρακινιόμαστε ἀκόμα περισσότερο νὰ ἐνεργοῦμε, νὰ ἀγαπᾶμε, νὰ ἐλπίζουμε ἀντίθετα ἀπὸ τὶς προσδοκίες μας καὶ νὰ βάφουμε ἀποφασιστικὰ τὸ σκοτάδι γύρω μας μὲ τὶς ὄμορφες ἀποχρώσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ οὐρανοῦ μας, Ἐδῶ καὶ Τώρα.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΘΟΛΟΥ ἀνάγκη νὰ τρομάζουμε ὅταν ἀκοῦμε τὴ λέξη «κρίσις». Δὲν ἀποτελεῖ ἀναγκαστικὰ τελειωτικὴ τραγικότητα. Μπορεῖ νὰ εἶναι θέμα ἐκλογῆς μεταξὺ λιγώτερου καὶ περισσότερου φωτὸς ἢ μεταξὺ σκουριασμένων καὶ προοδευτικῶν ἀξιῶν. Τὸ θάρρος τῆς ἀποφάσεως εἶναι πάντα βασιλικὴ προνομία τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ ἁπλᾶ λόγια κι οἱ καθημερινὲς προτιμήσεις εἶναι πολλὲς φορὲς κρίσιμες κι ἀποφασιστικές. Κάθε φορὰ ποὺ ἐπικοινωνοῦμε μὲ τοὺς συνανθρώπους μας εἶναι σὰ νὰ κάνουμε κάτι τὸ ἀνθρώπινο γιὰ τελευταία φορά, ἂν τὸ ἐξετάσουμε μὲ κριτικὸ μάτι. Οἱ χαρές μας εἶναι λίγες γιὰ νὰ τὶς σπαταλοῦμε στὸ χαμηλὸ ἐπίπεδο τῆς μετριότητας, ὅταν ἔχουμε ἀρκετὰ προικιστῆ νὰ εἴμαστε κάθε μέρα στὶς καλές μας. Οἱ ἀναποδιὲς εἶναι πολλὲς καὶ μᾶς παραλύουν· γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ εἴμαστε νωθροὶ καὶ ν' ἀμελοῦμε τὴν ὀργάνωση τῆς ἐσωτερικῆς μας ἄμυνας.

ΣΥΧΝΑ, ΟΤΑΝ Η καρδιὰ σχίζεται ἀπὸ τὴ λύπη, περιπλανιόμαστε πνευματικὰ ὅπως ὁ χαμένος ὁδοιπόρος στὸ πυκνὸ δάσος. Τρομάζουμε, χάνομε κάθε αἴσθηση κατεύθυνσης, χτυπᾶμε πάνω σὲ δέντρα καὶ πέτρες, στὴν προσπάθεια νὰ βροῦμε τὸ μονοπάτι. Ὑπάρχει, ὡστόσο, πάντα ἕνα μονοπάτι - τὸ μονοπάτι τῆς Πίστης - ποὺ ὁδηγεῖ ὁλόϊσια ἀπὸ τὸν σφιχτὸ κόμπο τῶν δυσκολιῶν μας στὸν ἀνοιχτὸ δρόμο ποὺ γυρεύουμε.

Όταν σκεπτωμαι όλα τὰ θαύματα ποὺ δημιούργησε τὸ χέρι τοῦ ἀνθρώπου, χαίρομαι κι ἀναθαρρεύω. Μοῦ φαίνεται σὰ νὰ εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ Χεριοῦ ποὺ μᾶς στηρίζει, ὅλους μας. Εἴμαστε τὰ πλάσματά του, οἱ θρίαμβοί του, ξαναφτιαγμένοι ἀπ' αὐτὸ σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες ἀπὸ τότε ποὺ γεννήθηκε ἡ ράτσα. Τίποτε στὴ γῆ δὲν εἶναι τόσο ἀνατριχιαστικό, τόσο τρομακτικό, ὅσο ἡ δύναμη ποὺ ἔχουν τὰ χέρια μας νὰ μᾶς διατηρήσουν ἢ νὰ μᾶς καταστρέψουν. Ὅ,τι κάνει ὁ ἄνθρωπος ἀνήκει στὸ χέρι τὸ ζωντανό, στὸ χέρι τ' ὁλοφάνερο ποὺ δημιουργεῖ κι ἀφανίζει, ὄργανο τάξης καὶ γκρεμίσματος. Σπρώχνει μιὰ πέτρα, κι ἡ ὑφήλιος νοιώθει τὴν ἀλλαγή. Σπάζει ἕνα σβῶλο, κι οἱ καρποὶ καὶ τὰ λουλούδια φυτρώνουν μὲ καινούργια ὀμορφιά, κι ἡ θάλασσα τῆς γονιμότητας ξεχειλίζει πάνω στὴν ἔρημο.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ μᾶς προσφέρει ἕνα ἐπιχείρημα ποὺ φαίνεται πὼς εἶν' ἀκόμα ἰσχυρό. Ὑπάρχει καὶ γιὰ τοὺς τυφλοὺς καὶ γιὰ κείνους ποὺ βλέπουν ἕνα Ἀπόλυτο ποὺ χαρίζει τὴν ἀλήθεια σ' ὅ,τι ξέρομε πὼς εἶναι ἀληθινό, τὴν τάξη σ' ὅ,τι εἶναι τακτικό, τὴν ὀμορφιὰ στὸ ὄμορφο, τὴν ἁφὴ σ' ὅ,τι εἶναι ἁπτό. Ἂν παραδεχθοῦμε αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα, ἕπεται ὅτι τὸ Ἀπόλυτο αὐτὸ δὲν εἶναι ἀτελές, ἐλλιπές, μερικό. Ἀναγκαστικὰ πρέπει νὰ προχωρήση πέρ' ἀπὸ τὶς περιωρισμένες ἀποδείξεις τῶν αἰσθήσεών μας καὶ νὰ δώση φῶς σ' ὅ,τι εἶναι ἀόρατο, μουσικὴ σ' ὅ,τι μουσικὸ ναρκώνει ἡ σιωπή. Ἔτσι, ὁ νοῦς μας μᾶς ἀναγκάζει νὰ παραδεχθοῦμε πὼς βρισκόμαστε σ' ἕναν κόσμο διανοητικῆς τάξης, ὀμορφιᾶς κι ἁρμονίας. Ἡ οὐσία, ἢ τὸ ἀπόλυτο αὐτῶν τῶν ἰδεῶν, ἀναγκαστικὰ ἀποκλείουν τὸ ἀντίθετο ποὺ ἀνήκει στὸ κακό, στὴν ἀταξία καὶ στὴν παραφωνία. Ἔτσι, ἡ ἔλλειψη τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς ὅρασης δὲν εἶναι πραγματικὴ στὸν ἄϋλο νοῦ, ποὺ εἶναι φιλοσοφικὰ ὁ πραγματικὸς κόσμος, ἀλλ' ἐξοβελίζεται μαζὺ μὲ τὶς φθαρτὲς ὑλικὲς αἰσθήσεις. Ἡ πραγματικότητα, ποὺ ἔχει σύμβολο τὰ ὁρατὰ

πράγματα, λάμπει μπρὸς στὸ νοῦ μου. Καθὼς περπατάω στὴν κάμαρά μου μὲ ἀβέβαια βήματα, τὸ πνεῦμα μου ὑψώνεται στὸν οὐρανὸ μ' ἀέτινα φτερὰ καὶ κοιτάζει μ' ἄπληστα μάτια ἕναν κόσμο αἰώνιας ὀμορφιᾶς.

Οι καθε λογής περιορισμοί ἀποτελοῦν μορφὲς δοκιμασίας γιὰ νὰ ἐνθαρρύνουν τὴν αὐτοανάπτυξη καὶ τὴν ἀληθινὴ ἐλευθερία. Εἶναι ἐργαλεῖα καὶ προορίζονται νὰ πελεκήσουν τὴν πέτρα καὶ τὸ τσακμάκι ποὺ κρατᾶνε κρυμμένα μέσα στὸ εἶναι μας τὰ πιὸ ἔξοχα δῶρα. Σχίζουν τὸν ἐπίδεσμο τῆς ἀδιαφορίας ἀπὸ τὰ μάτια μας, καὶ βλέπουμε τὰ βάρη ποὺ σέρνουν οἱ ἄλλοι, καὶ μαθαίνουμε νὰ τοὺς βοηθοῦμε ὑποχωρώντας στὶς προσταγὲς μιᾶς εὐσπλαχνικῆς καρδιᾶς.

ΟΤΑΝ ΑΦΗΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ νὰ κυριαρχήση στὸ μυαλό μας, ὅλ' ἡ ζωὴ εἶναι ἄνω κάτω, γεμάτη ματαιοδοξία, καὶ τὸ πνεῦμα ταραγμένο. Ἄλλη γιατρειὰ δὲν ὑπάρχει γιὰ τὴν ἀτομικὴ ἢ τὴν κοινωνικὴ ἀταξία ἀπὸ τὴ λησμοσύνη καὶ τὸν ἐκμηδενισμό. «Ἄς φᾶμε, ἂς πιοῦμε, κι ἂς χαροῦμε», λέει ὁ ἀπαισιόδοξος, «γιατὶ αὔριο θὰ πεθάνουμε». Ἂν ἀντιμετώπιζα τὴ ζωὴ ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τοῦ ἀπαισιόδοξου, θὰ εἶχα τελειώσει καὶ πάει. Μάταια θὰ ζητοῦσα νὰ βρῶ τὸ φῶς ποὺ δὲν ἔρχεται στὰ μάτια μου καὶ τὴ μουσικὴ ποὺ δὲν ἠχεῖ στ' αὐτιά μου. Θὰ παρακαλοῦσα νύχτα καὶ μέρα καὶ δὲν θἄμουνα ποτὲ ἱκανοποιημένη. Θὰ ἤμουνα ἀπομονωμένη σὲ φοβερὴ μοναξιά, λεία τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀπόγνωσης. Ἀλλ' ἀφοῦ τὸ θεωρῶ καθῆκον πρὸς τὸν ἑαυτό μου καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους νὰ εἶμαι εὐχαριστημένη, ἀποφεύγω μιὰν ἀθλιότητα, ποὺ εἶναι χειρότερη ἀπὸ κάθε σωματικὴ στέρηση.

ΔΕΝ ΚΑΜΩΝΟΜΑΙ πὼς ξέρω τὴν πᾶσα λύση τῶν προβλημάτων τοῦ κόσμου, μὰ εἶμαι φωτισμένη μὲ μιὰ πουριτανικὴ συναίσθηση εὐθύνης νὰ διορθώσω τὸν κόσμο. Αἰσθάνομαι πὼς εἶμαι ὑπεύθυνη γιὰ πολλὲς ἀνθρώπινες ἐνέργειες, ποὺ πραγματικὰ δέν εἶναι καθόλου δική μου δουλειά, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς δὲ μίλησα γιὰ προβλήματα ποὺ μ' ἐνδιέφεραν πάρα πολύ, ἀπὸ φόβο μήπως ἄλλοι κατηγορηθοῦν γιὰ τὶς γνῶμες μου. Ποτὲ δὲν θέλησα νὰ πιστέψω πὼς ἡ ἀνθρώπινη φύση δὲν μπορεῖ ν' ἀλλάξη· μὰ κι ἂν δὲν μπορῆ, εἶμαι βέβαιη πὼς μπορεῖ νὰ χαλιναγωγηθῆ καὶ νὰ ὁδηγηθῆ στὸ δρόμο τῆς χρησιμότητας. Πιστεύω πὼς ἡ ζωή, ὄχι ὁ πλοῦτος, εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ὕπαρξης - ἡ ζωὴ ποὺ περιλαμβάνει ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀγάπης, τῆς εὐτυχίας, καὶ τῆς χαρούμενης δουλειᾶς. Πιστεύω πὼς ὁ πόλεμος εἶναι ἀναπόφευχτος καρπὸς τοῦ οἰκονομικοῦ μας συστήματος, μὰ κι ἂν κάνω λάθος, πιστεύω πὼς ἡ ἀλήθεια δὲν ἔχει νὰ χάση τίποτα μὲ τὴν ἀναταραχὴ ἀλλὰ μπορεῖ νὰ κερδίση τὰ πάντα.

Η ΘΕΛΗΣΗ ΜΑΣ ΝΑ ΔΡΑΣΟΥΜΕ δυναμώνει σὲ ἀναλογία μὲ τὴ συχνότητα καὶ τὴν ὁριστικότητα τῶν πράξεών μας, καὶ τὸ μυαλὸ ὡριμάζει μὲ τὴν ἄσκηση. Τότε ἐκπληρώνει ἀληθινὰ τὴν πίστη. Ὅταν ἀφήνουμε μιὰν ἀπόφαση ἢ ἕνα λεπτὸ συναίσθημα νὰ σπαταληθῆ χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα, αὐτὸ εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ μιὰ χαμένη εὐκαιρία· στὴν πραγματικότητα καθυστερεῖ τὴν ἐπίτευξη μελλοντικῶν σκοπῶν καὶ ψυχραίνει τὴν εὐαισθησία. Ὑπάρχει ἀνάμεσά μας μπόλικο θάρρος γιὰ τὸ ἀφηρημένο, ἀλλ' ὄχι ἀρκετὸ γιὰ τὸ συγκεκριμένο, γιατὶ ἀφήνουμε νὰ ἐξατμισθοῦν οἱ καθημερινὲς μικροδόσεις τῆς παλληκαριᾶς.

ΓΙΑ ΤΡΙΑ ΠΡΑΜΜΑΤΑ εὐχαριστῶ τὸ Θεὸ κάθε μέρα τῆς ζωῆς μου - γιατὶ μοῦ χάρισε τὴ γνώση τῶν Ἔργων Του, Τὸν εὐχαριστῶ πολὺ γιατὶ ἄναψε μέσα στὸ σκοτάδι μου τὴ φλόγα τῆς πίστης, καὶ Τὸν εὐχαριστῶ πολύ, μὰ πάρα πολύ, γιατὶ μπορῶ νὰ προσμένω μιὰν ἄλλη ζωὴ - μιὰ ζωὴ χαρούμενη, γεμάτη φῶς καὶ λουλούδια καὶ θεῖο τραγοῦδι.

Τ’ ΑΠΕΙΡΑ θαύματα τῆς ὑφηλίου μᾶς ἀποκαλύπτονται ἀκριβῶς σὲ ἀναλογία μὲ τὶς δυνατότητες ποὺ ἔχουμε νὰ τὰ δεχόμαστε. Ἡ ὀξύτητα τῆς ὅρασής μας ἐξαρτᾶται ὄχι ἀπὸ τὸ πόσο μποροῦμε νὰ δοῦμε, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ πόσο συναισθανόμαστε. Ἡ ἁπλῆ γνώση δὲν δημιουργεῖ τὴν ὀμορφιά. Ἡ φύση τραγουδάει τὰ πιὸ ἐξαίσια τραγούδια της σ’ ἐκείνους ποὺ τὴν ἀγαποῦν. Δὲν ξεσκεπάζει τὰ μυστικά της σ’ ἐκείνους ποὺ ἔρχονται κοντά της μόνο γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν ἐπιθυμία τους γιὰ ἀνάλυση, νὰ συλλέξουν στοιχεῖα, ἀλλὰ σ’ ἐκείνους ποὺ ἀποκομίζουν ἐμπνεύσεις λεπτῶν, μεγάλων συναισθημάτων ἀπὸ τὰ πολλαπλᾶ φαινόμενά της.

Η ΠΑΛΙΑ ΕΝΤΟΛΗ - καὶ ποιὸς μπορεῖ νὰ βελτιώση τὸ νόημά της ; - λέει : «Μακρυὰ ἀπὸ τὸ κακό, κάνε τὸ καλό». Ὁ καθένας, ποὺ ἐξετάζει τὸν ἑαυτό του μπορεῖ νὰ δῆ ποιὲς ἀπὸ τὶς ἐπιθυμίες του συντείνουν στὴ δική του εὐημερία καὶ στὴν εὐημερία τῶν συνανθρώπων του. Μερικοὶ ἄνθρωποι τὸ ξέρουν αὐτὸ ἐνορατικά, ἀλλὰ δυστυχῶς πολλοὶ στεροῦνται τὴν ἐνόραση. Κι ὅμως, ὁ ὑπομονητικὸς ἔλεγχος θὰ τοὺς ἀποκαλύψη τὶς ἀτέλειές τους, τὰ λάθη τους, τὰ ἐλαττώματά τους - ὅπως θέλετε, πέστε τα - καὶ θὰ βροῦν κίνητρα καὶ μεθόδους γιὰ νὰ βγάλουν αὐτὲς τὶς χειροπέδες, γιὰ μιὰ πιὸ ἐλεύθερη καὶ πιὸ εὐτυχισμένη ζωή.

ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΜΕΡΕΣ της ζωῆς μας ποὺ γράφονται μὲ κεφαλαῖα γράμματα γιατὶ συναντοῦμε ἀνθρώπους ποὺ μᾶς συγκινοῦν ὅπως τὸ ἐκλεκτὸ ποίημα, ἀνθρώπους ποὺ ἡ χειραψία τους εἶναι ὁλόγιομη ἀπὸ ἀνείπωτη κατανόηση, καὶ ποὺ ἡ γλυκειά, καλή τους διάθεση μεταδίδει στ' ἄπληστο, ἀνυπόμονο πνεῦμα μας μιὰ θαυμάσια ἠρεμία πού, στὴν οὐσία της, εἶναι θεία. Οἱ ἀμηχανίες, οἱ θυμοί, κι οἱ ἀνησυχίες ποὺ ἔχουν ἀπορροφήσει τὴν προσοχή μας, περνοῦν ὅπως τὰ δυσάρεστα ὄνειρα, καὶ ξυπνᾶμε γιὰ νὰ δοῦμε μὲ καινούρια μάτια καὶ ν' ἀκούσουμε μὲ καινούργια αὐτιὰ τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὴν ἁρμονία τοῦ ἀληθινοῦ κόσμου τοῦ Θεοῦ. Τὰ μηδενικὰ ποὺ γεμίζουν τὴν καθημερινή μας ζωὴ γίνονται ἱερὰ καὶ ἀνθοῦν ξαφνικὰ καὶ γίνονται φωτεινὲς πιθανότητες. Μ' ἕνα λόγο, ὅσο τέτοιοι φίλοι βρίσκονται κοντά μας αἰσθανόμαστε πὼς ὅλα πᾶν καλά. Ἴσως νὰ μὴν τοὺς εἴδαμε ποτὲ πρίν, κι ἴσως νὰ μὴν ξαναπεράσουν ἀπὸ τὸ μονοπάτι τῆς ζωῆς μας· ὡστόσο, ἡ ἐπίδραση τοῦ ἥμερου, γλυκοῦ χαρακτῆρα τους εἶναι χοὴ ποὺ χύνεται πάνω στὴ δυσαρέσκειά μας, καὶ νοιώθουμε τὸ θεραπευτικὸ ἄγγιγμά της, ὅπως ὁ ὠκεανὸς νοιώθει τὸ βουνήσιο ρυάκι ποὺ δροσίζει τὴν ἅλμη του.

ΣΥΜΦΩΝΑ Μ' ὅλους τοὺς κανόνες τῆς τέχνης, τῆς φύσης, τῆς λογικῆς ἀνθρώπινης σκέψης, ξέρομε πὼς ἡ τάξη, ἡ ἀναλογία, ἡ μορφὴ εἶναι ἀπαραίτητα στοιχεῖα τῆς ὀμορφιᾶς. Φυσικά, ἡ τάξη, ἡ ἀναλογία, κι ἡ μορφὴ εἶναι ἐπιδεκτικὲς τῆς ἁφῆς. Ἡ ὀμορφιὰ κι ὁ ρυθμός, ὅμως εἶναι ἔννοιες βαθύτερες ἀπὸ τὴν αἴσθηση. Εἶναι ὅπως ἡ ἀγάπη κι ἡ πίστη. Ἀναβλύζουν ἀπὸ πνευματικὴ ἐνέργεια κι ἐξαρτῶνται πολὺ λίγο ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις. Ἡ τάξη, ἡ ἀναλογία, ἡ μορφὴ δὲν μποροῦν νὰ γεννήσουν στὸ μυαλὸ τὴν ἀφηρημένη ἰδέα τῆς ὡμορφιᾶς, ἐκτὸς ἂν ὑπάρχη κιόλας «εὐφυΐα ψυχῆς» γιὰ νὰ ἐμφυσήση ζωὴ στὰ στοιχεῖα. Πολλοὶ ἄνθρωποι, ἐνῶ ἔχουν τέλεια μάτια, εἶναι ψυχολογικὰ τυφλοί. Πολλοὶ ἄνθρωποι, ἐνῶ ἔχουν τέλεια αὐτιά, εἶναι συναισθηματικὰ κουφοί. Κι' ὅμως αὐτοὶ εἶναι ποὺ τολμᾶνε νὰ βάλουν περιορισμοὺς στὴ διορατικότητα ἐκείνων πού, ἐνῶ στεροῦνται μιὰ - δυὸ αἰσθήσεις, ἔχουν θέληση, ψυχή, πάθος, φαντασία. Ἡ πίστη εἶναι παρῳδία ἂν δὲν μᾶς διδάσκη

πῶς μποροῦμε νὰ φτιάξουμε ἕναν κόσμο ἀνείπωτα πιὸ τέλειο καὶ πιὸ ὄμορφο ἀπὸ τὸν ὑλικὸ κόσμο. Κι ἐγὼ μπορῶ νὰ φτιάξω τὸν καλύτερό μου κόσμο, γιατὶ εἶμαι παιδὶ τοῦ Θεοῦ, κληρονόμος ἑνὸς κομματιοῦ τοῦ Νοῦ ποὺ ἔπλασε ὅλους τοὺς κόσμους.

ΟΠΟΥ ΚΙ ΑΝ ΚΟΙΤΑΞΟΥΜΕ μέσα στὸ χρόνο καὶ στὴν ἱστορία, βλέπουμε τὸ χέρι νὰ ἐργάζεται, νὰ χτίζη, νὰ ἐφευρίσκη, νὰ δημιουργῆ πολιτισμὸ ἀπὸ τὴ βαρβαρότητα. Τὸ χέρι συμβολίζει τὴ δύναμη καὶ τὴν τελειότητα τῆς δουλειᾶς. Τὸ χέρι τοῦ μηχανικοῦ, ὁ ὑπηρέτης τῶν στοιχείων τῆς φύσης, τὸ χέρι ποὺ πελεκάει, πριονίζει, κόβει, χτίζει, εἶναι κι αὐτὸ χρήσιμο ὅπως τὸ λεπτὸ χέρι ποὺ ζωγραφίζει ἕν' ἀγριολούλουδο ἢ πλάθει ἕνα Ἑλληνικὸ ἀγγεῖο, ἢ τὸ χέρι τοῦ πολιτικοῦ, ποὺ γράφει τὸ νόμο. Τὸ μάτι δὲν μπορεῖ νὰ πῆ στὸ χέρι, «δὲν σ' ἔχω ἀνάγκη». Εὐλογημένο ἂς εἶναι τὸ χέρι! Τρισευλογημένα ἂς εἶναι τὰ χέρια ποὺ δουλεύουν!

Η ΖΩΗ ΔΕΝ ΠΑΙΡΝΕΙ όλη της τὴ δύναμη ἀπὸ τὸ παρελθόν. Μὲ τὴ γέννηση κάθε παιδιοῦ ἡ φύση βάζει στὴ μπάντα ὅλες τὶς παραδόσεις, ἐξὸν αὐτὲς ποὺ ἐπιβάλλει ὁ ἄνθρωπος. Δὲν ὑπάρχουν παραδόσεις σύμφωνα μὲ τὶς ὁποῖες τὸ παιδὶ θ' ἀναπνεύση ἢ θὰ σκεφθῆ ἢ θὰ μιλήση ἢ θὰ τεντώση τὰ μέλη του στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ὕπαρξη. Ἂς προσπαθήσουμε νὰ μάθουμε ἂν οἱ παραδόσεις ποὺ θρηνοῦμε εἶναι δεκανίκια γιὰ τὰ νωθρὰ μυαλὰ ἢ γιὰ τὶς ἐξασθενισμένες θελήσεις, κι ἂν εἶν' ἔτσι, ἂς μὴν τὶς ὑπερασπιζόμαστε πιά. Ἔργο μας εἶναι μᾶλλον, ἀφοῦ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὴν ἀτελῆ διορατικότητά μας, τὴν ἡμιμάθειά μας καὶ τοὺς ἡμιθέους μας, ἀπὸ τὶς ἀρρώστειες τοῦ μυαλοῦ καὶ τοῦ σώματος, νὰ ζήσουμε μιὰ ζωὴ ποὺ θὰ κεντρίση τὴ φιλοτιμία καὶ θὰ ἐνθαρρύνη τοὺς μεταγενεστέρους ν' ἀγωνισθοῦν γιὰ εὐγενέστερους σκοπούς. Ὁ μεγαλύτερος κίνδυνός μας δὲν εἶναι τὰ ὁρόσημα ποὺ χάνονται, ἀλλ' ἡ προπαγάνδα ποὺ δὲν βασίζεται οὔτε στὴν καλὴ θέληση οὔτε στὴν πίστη.

ΠΙΣΤΕΥΩ ΑΚΡΑΔΑΝΤΑ πὼς ἡ εὐγενικιὰ φύση τοῦ ἀνθρώπινου γένους εἶναι ἀκόμα, στὶς περισσότερες περιπτώσεις, σὲ κατάσταση νάρκης. Οἱ πιὸ μεγάλες φυσιογνωμίες τῆς ἱστορίας μᾶς φανερώνουν μιὰν ἀνωτερότητα νοῦ καὶ καρδιᾶς ποὺ τὴν ἔχουν καὶ οἱ κατώτεροι συνάνθρωποί τους — κρυμμένη, εἶν' ἀλήθεια, μὰ πραγματικὴ ὡστόσο. Αὐτὴ ἡ ἔμφυτη καλωσύνη δίνει τὴ δυνατότητα στοὺς περισσότερους ἀνθρώπους ν' ἀναγνωρίσουν τὴν εὐγένεια ὅταν τὴν δοῦν, ὅπως ὁ ἀναγνώστης ἔχει μέσα του τὸν λανθάνοντα ποιητὴ ποὺ τοῦ παρέχει τὴν ἱκανότητα νὰ ἐκτιμήση ἕνα ἐκλεκτὸ ποίημα.

Η ΠΙΣΤΗ ΚΑΛΩΣΟΡΙΖΕΙ τὶς σκέψεις ἄλλων ἐθνῶν καὶ σφίγγει τὸ χέρι τους. Κανένα ἔθνος δὲν ἔχει τόση σοφία ὥστε νὰ κυβερνήση ἕν' ἄλλο. Γι' αὐτὸ ἔπεσαν κι ἀκόμα πέφτουν οἱ αὐτοκρατορίες. Οἱ διαφορὲς στὴ γλῶσσα μᾶς κάνουν σχεδὸν ἀδύναμους νὰ καταλάβουμε ἕναν ξένο πολιτισμό, ποὺ εἶναι ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι ἑνὸς λαοῦ, εἰδικὰ ὅταν προσπαθοῦμε νὰ ἐπικοινωνήσουμε μ' ὅπλο τὴν προκατάληψη, χωρὶς ν' ἀκοῦμε ἢ νὰ θέλουμε ν' ἀκούσουμε τὴ σκέψη τοῦ ἄλλου. Δὲν ὑπάρχουν δυὸ ἄνθρωποι ποὺ νὰ εἶναι ἴδιοι, κι οὔτε ποτὲ δυὸ ἄνθρωποι κατάλαβαν καλὰ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. 'Ακόμα κι οἱ πιὸ στενοὶ φίλοι δὲν ξέρουν πραγματικὰ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, μὰ ὁ καθένας κερδίζει ἀπὸ τὸν ἄλλο ἐνθαρρυντικὲς δόσεις σθένους καὶ νέες ποικιλίες ἀλήθειας. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, ἕνα ἔθνος μπορεῖ νὰ δώση σ' ἕν' ἄλλο τὴν πνευματικὴ κληρονομία καὶ τὸν πολιτισμὸ ποὺ ἔχει, καὶ ταπεινὰ νὰ δεχθῆ τὴν ἄποψη τοῦ ἄλλου ἔθνους, ποὺ εἶναι συχνὰ ἕνα διαφορετικὸ εἶδος σοφίας, ἀλεσμένης ἀπὸ ἐντελῶς διαφορετικὴ

πεῖρα. Τότε, τὰ δύο ἔθνη μποροῦν νὰ βροῦν τὸν τρόπο ποὺ ἐναρμονίζει τὰ διαφορετικὰ εἴδη πίστης καὶ κάνει τὴν ἀλήθεια ν' ἀκουστῆ. Αὐτὸ ἔχει κιόλας γίνει σὲ μερικὲς περιπτώσεις, κι ἡ πίστη θὰ διαδώση αὐτὴ τὴν ἰδέα τῆς παγκόσμιας Πεντηκοστῆς.

ΑΝΟΙΞΗ ΚΑΙ φθινόπωρο· σπορὰ καὶ θέρος· βροχὴ καὶ ἥλιος· τὸ κρύο τοῦ χειμῶνα κι ἡ κάψα τοῦ καλοκαιριοῦ — ὅλα ἀλλάζουν. Βλέποντας αὐτὴ τὴν παροδικότητα ὅλων τῶν πραγμάτων γιατὶ νὰ νοιαζώμαστε γιὰ τὴν τελικότητα τοῦ θανάτου; Γιατὶ νὰ μὴν ἀντιμετωπίσουμε τὴ ζωὴ καὶ τὸν θάνατο μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, ἄφοβοι;

ΜΙΑ ΣΚΕΨΗ ΣΤΧΝΑ τριγυρίζει τὸ μυαλό μου κι ὅλο εἶμαι καὶ πιὸ βέβαιη πὼς εἶναι σωστὴ καθὼς διαβάζω κι ἀκούω. Τὸ λεξιλόγιό μας δὲν εἶν' ἀκόμη ἀνάλογο μὲ τὴν ἐσωτερική μας πρόοδο. Μοῦ φαίνεται πὼς τὰ ἐλαττώματα κι οἱ κακὲς ροπὲς ἔχουν στὴ διάθεσή τους ὁλόκληρο λεξικό, ἐνῶ τὰ προτερήματα ἔχουν μόνον μιὰ μικρὴ σελίδα. Ἴσως αὐτὸ ὀφείλεται στ' ὅτι τὸ καλὸ ἀρνεῖται νὰ διαμελιστῆ καὶ νὰ χαραχτηριστῆ ὅπως τὸ κακό. Ὅπως καὶ νἄχη τὸ πρᾶμμα, δὲν ἔχω βρῆ κατάλληλη λέξη γιὰ τὴν «καλογλωσσιὰ» ὥσπου ν' ἀντισταθμίση τὴν κακογλωσσιά. Ὅταν ἀφήνουμε μιὰ χρήσιμη ἔννοια νὰ περάση χωρὶς νὰ τὴν ἀναγνωρίσουμε, εἴμαστε σπάταλοι ὅπως ὅταν χάνουμε τὰ μικροσκοπικὰ μὰ ἰσχυρὰ μόρια τῆς ραδιενέργειας. Πρέπει νὰ βρεθοῦν περισσότερες χρησιμοποιήσιμες λέξεις γιὰ τὴν πίστη καὶ γιὰ τὶς ἀμέτρητες ἐσωτερικὲς ὠμορφιὲς γιὰ νὰ ξεπηδήση ὁ ἔμφυτος κόσμος μας ἀπὸ τοὺς κλειστοὺς πόρους μας.

Η ΤΥΦΛΟΤΗΤΑ ΜΑΣ δὲν ἀλλάζει οὔτε τόσο δὰ τὴν ἐσωτερική μας πραγματικότητα. Εἶν' ἀλήθεια τόσο γιὰ μᾶς ὅσο καὶ γιὰ κείνους ποὺ βλέπουν ὅτι μποροῦμε νὰ δοῦμε τὸν πιὸ ὄμορφο κόσμο μόνο μὲ τὴ φαντασία. Ἂν θέλης νὰ γίνης κάτι ποὺ δὲν εἶσαι — κάτι ἐκλεκτό, εὐγενικό, καλὸ — κλείνεις τὰ μάτια σου καὶ γιὰ μιὰ ὀνειρεμμένη στιγμὴ εἶσαι κεῖνο ποὺ ἐπιθυμεῖς νὰ εἶσαι.

ΕΙΜΑΣΤΕ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΙ τοῦ πιὸ μεγαλόπρεπου μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς ἱστορίας. Κληροδοτώντας τον ὑπερήφανα σὲ μιὰ ἄλλη γενιά, ξεχάσαμε πῶς ὁ πολιτισμὸς δὲν εἶναι ἀνθρώπινος ἢ φιλάνθρωπος ἂν δὲν τὸν ξανασκεφθῆ καὶ τὸν ξαναζήση κανεὶς μὲ καρδιὰ καὶ ψυχή. Τὰ ἐργαλεῖα μπορεῖ νὰ κληροδοτηθοῦν, ὄχι τὸ μυαλὸ κι ἡ προσωπικότητα. Τὸ πιὸ πρόσφατο χοντρὸ λάθος μας, ποὺ δὲν πρέπει νὰ τ' ἀφήσουμε νὰ γίνη μία νέα Μπαλακλάβα, εἶναι τ' ὅτι λατρεύουμε τὰ ἐργαλεῖα, ἐγκαταλείποντας τὸ ἕνα καὶ Μοναδικὸ ποὺ μπορεῖ νὰ σηκώση τὴν ἐλαφριὰ χάρη ποὺ κρύβουν καὶ νὰ τὰ ὑψώση σὰν ἀχνὸ στὸ Στερέωμά Του, ἐφόδια ζωογόνου χαρᾶς. Εἴμαστε πνεύματα, ὄχι πράμματα— καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο τὰ «πράμματα» εἶναι ἕν' ἄλλο εἶδος πνεύματος καὶ χωρὶς λαλιὰ ζητᾶνε νὰ ὑψωθοῦν σὰν ἰδέες κι ὁρμέμφυτα δημιουργίας. Ἡ ποίηση εἶναι ἡ μεταφρασμένη γλῶσσα τους, ἡ προσευχή τους. Τίποτα δὲν μπορεῖ ν' ἀντικαταστήση τὶς ψυχές μας, κι εἴμαστε μόνον οἱ μεσολαβητὲς μιᾶς καταπληκτικῆς μηχανῆς ποὺ ζητάει ψυχή.

ΤΟ ΣΥΝΑΞΑΡΙ γράφει πὼς ὅταν γεννήθηκε ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἥλιος χόρευε στὸν οὐρανό, τὰ γέρικα δέντρα ἴσιωσαν τοὺς κορμούς των κι ἔβγαλαν καινούργια φύλλα καὶ σκόρπισαν ξανὰ τὴν εὐωδιὰ τῶν μπουμπουκιῶν τους. Αὐτὰ εἶναι τὰ σύμβολα τοῦ τὶ συμβαίνει στὶς καρδιές μας κάθε χρόνο ὅταν ξαναγεννιέται ὁ Χριστός. Εὐλογημένες ἀπὸ τὸ ἡλιόφως τῶν Χριστουγέννων, οἱ ψυχές μας ἀφύλλωτες ἴσως ἀπὸ καιρό, γεννοῦν καινούργια ἀγάπη, καινούργια καλωσύνη, καινούργια εὐσπλαχνία, καινούργιο οἶκτο. Ὅπως ἡ γέννηση τοῦ Ἰησοῦ ἦταν ἡ ἀρχὴ τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς, ἔτσι κι ἡ ἀλτρουϊστικὴ χαρὰ τὶς μέρες τῶν Χριστουγέννων ζωντανεύει τὸ πνεῦμα ποὺ θὰ μᾶς κυβερνήση τὸν καινούργιο χρόνο.

ΠΟΣΟ ΣΥΧΝΑ ΜΕ στενοχωρεῖ ἡ σκέψη πὼς οἱ ἀδυναμίες μου δὲν μοῦ ἐπιτρέπουν νὰ προσφέρω μεγαλύτερες ὑπηρεσίες στοὺς φτωχούς, στοὺς κουρασμένους, στοὺς ἄμαθους! Μὰ γιατὶ νὰ παραπονιέμαι πάνω ἀπὸ τὸ πιάτο τῆς λαχτάρας, καθὼς λὲν οἱ Γιαπωνέζοι;

Ξέρω πὼς οἱ θνητοὶ εἶναι μικροσκοπικὲς σταγόνες χαμένες στὸν ὠκεανὸ τοῦ χρόνου. Ὅλο - ὅλο ποὺ μπορεῖ νὰ κάνη μιὰ φυλὴ ἢ ἕνα ἄτομο εἶναι νὰ νοιώση πιὸ βαθειὰ τὸν σκοπὸ τοῦ Θείου Νοῦ. Μιὰ τέτοια φυλὴ ἢ ἄτομο ἐκπληρώνει τὸν εὐγενέστερο προορισμὸ ποὺ εἶναι τὸ καλύτερο μέσο γιὰ τὴ διοχέτευση τοῦ ρεύματος τῆς καλῆς θέλησης στοὺς αἰῶνες.

Ἔχω καὶ μιὰν ἄλλη πεποίθηση ποὺ μὲ στυλώνει - πὼς ἡ ἄγρυπνη Πρόνοια ὁδηγεῖ τόσο τὴν τροχιὰ τοῦ πλανήτη ὅσο καὶ τὸ πέταγμα τοῦ σπουργίτη, καὶ παρακολουθεῖ τὶς ὑποθέσεις τοῦ ἀνθρώπου κι ἐνισχύει τὴν προσπάθειά του. Αὐτὴ ἡ πίστη, πὼς ὁ Θεὸς ἐνδιαφέρεται «προσωπικὰ» γιὰ μᾶς, δίνει μιὰ πιὸ ὅμορφη ὄψη στὸν ἀνιαρὸ παλιόκοσμο ποὺ ζοῦμε σὰν ξένοι καὶ ἐχθροί. Μεταδίνει σ' αὐτοὺς

πού μπορούν νά πιστεύουν μιά συνείδηση δύναμης. Τούς διαβεβαιώνει πώς ή ανθρωπότητα μπορεί νά νικήση τίς παγίδες, τίς μηχανορραφίες καί τήν ά-πληστία των άχρείων. Γνωρίζοντας ότι οί λεγεώνες τού Κυρίου στρατοπεδεύουν γύρω τους, δέν φοβούνται στρατούς ή στόλους ή γραμμές άμύνης. Θαρραλέα βεβαιώνουν τόν έαυτό τους ότι μιά μέρα όλ' οί άνθρωποι θά είν' άγαπημένοι κι οί άνθρώπινες συμφορές θά έκλείψουν μέσα στό ήλιόφως τής είρήνης καί τής εύδοκίας.

Ξέρω πώς αύτή ή άντίληψη γιά τόν Δημιουργό θεωρείται άπηρχαιωμένη άπό πολλούς. Μερικές φορές δέν άκούω τή φωνή Του μέσα μου κι οί άμφιβολίες θολώνουν τό μυαλό μου· μά δέν μπορεί ν' άφήσω νά χαθή αύτή ή πίστη, γιατί τότε δέν θά βλέπω φώς μέσα στό σκοτάδι τού κόσμου.

Η ΖΩΗ ΜΟΥ ΕΙΝΑΙ «χρονικὸ φιλίας.» Οἱ φίλοι μου - ὅλοι οἱ γύρω μου - δημιουργοῦν ἕνα νέο κόσμο γιὰ μένα κάθε μέρα. Δίχως τὴν ἀγάπη καὶ τὴν φροντίδα τους, ὅσο θάρρος κι ἂν ἔπαιρνα, δὲν θὰ ἦταν ἀρκετὸ γιὰ νὰ τονώνη τὴν καρδιά μου σ' ὅλη μου τὴ ζωή. Ὡστόσο ὅπως ὁ Στήβενσον, ξέρω πὼς εἶναι καλύτερα νὰ κάνης κάτι παρὰ νὰ τὸ φαντάζεσαι.

ΜΕΛΕΤΗΣΕ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ τοῦ χεριοῦ, καὶ θὰ δῆς τὴν ἀληθινὴ εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἱστορία τῆς ἀνθρώπινης ἀνάπτυξης, τὸ μέτρο τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἀδυναμίας τοῦ κόσμου. Τὸ κουράγιο του, ἡ σταθερότητά του, ἡ ἐπιμονή του, δημιουργοῦν τὴν εὐημερία τῆς ἀνθρώπινης φυλῆς. Πάνω στὴν ἀξιοπιστία δυνατῶν καὶ σκληραγωγημένων ἀπὸ τὴ δουλειὰ χεριῶν βασίζεται ἡ ζωὴ τοῦ καθενὸς καὶ ὅλων μας. Κάθε μέρα χιλιάδες ἄνθρωποι μπαίνουν στὰ τραῖνα κι ἐμπιστεύονται τὴν ζωή τους στὸ χέρι ποὺ κουμαντάρει τὸν ἀτμὸ τῆς μηχανῆς. Μιὰ τέτοια εὐθύνη φλογίζει τὴ φαντασία: Μὰ πιὸ βαθὺς εἶν' ὁ συλλογισμὸς ὅτι ὁ προορισμὸς καὶ ἡ καθημερινὴ ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητας βασίζονται στ' ἀναρίθμητα ἀφανῆ χέρια ποὺ δὲ σηκώνονται ποτὲ ψηλὰ γιὰ νὰ ὑπενθυμίσουν στὸν κόσμο τὴν ὕπαρξή τους μὲ τὴν δραματικὴ χειρονομία τους.

ΟΤΑΝ ΝΟΙΩΘΟΥΜΕ ΜΙΑ μεγάλη λύπη εἶναι σὰ νὰ μπαίνουμε σὲ μιὰ σπηλιά. Μᾶς πνίγει τὸ σκοτάδι, ἡ μοναξιά, ἡ νοσταλγία. Θλιβερὲς σκέψεις, ὅπως οἱ νυχτερίδες, φτερουγίζουν γύρω μας μέσα στὴ σκοτεινιά. Αἰσθανόμαστε πὼς δὲν μποροῦμε νὰ δραπετεύσουμε ἀπὸ τὴ φυλακὴ τοῦ πόνου. Ὡστόσο, ὁ Θεὸς μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν καλωσύνη του ἔχει κρεμάσει πάνω στὸν ἀόρατο τοῖχο τὸ Φανάρι τῆς Πίστης. Οἱ ἀκτῖνες του θὰ μᾶς ὁδηγήσουν πίσω στὸν ἡλιόλουστο κόσμο, ὅπου μᾶς περιμένει ἡ δουλειὰ κι οἱ φίλοι μας κι ἡ ἐκδούλευση.

Η ΓΝΩΣΗ ΕΙΝΑΙ δύναμη. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἡ γνώση εἶναι εὐτυχία, γιατὶ μὲ τὴ γνώση - πλατειά, βαθειὰ γνώση - μπορεῖς νὰ ξεχωρίσης τοὺς ἀληθινοὺς σκοποὺς ἀπὸ τοὺς ψεύτικους, τ' ἀνώτερα πράμματα ἀπὸ τὰ κατώτερα. Τὸ νὰ ξέρης τὶς σκέψεις καὶ τὰ κατορθώματα ποὺ εἶναι σημάδια τῆς ἀνθρώπινης προόδου εἶναι σὰ νὰ νοιώθης τοὺς δυνατοὺς χτύπους τῆς καρδιᾶς τῆς ἀνθρωπότητας σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες· κι ἂν κάποιος δὲν αἰσθάνεται μέσα στοὺς παλμοὺς αὐτοὺς τὸν ἀγῶνα νὰ φθάσουμε στὰ οὐράνια, τότε σίγουρα δὲν ἀκούει τὶς ἁρμονίες τῆς ζωῆς.

Η ΣΥΜΦΟΡΑ τῶν τυφλῶν εἶναι πελώρια, ἀνεπανόρθωτη. Ὡστόσο, δὲν μᾶς στερεῖ τὰ πράμματα ποὔχουν ἀξία - τὴν ἐκδούλευση, τὴ φιλία, τὸ χιοῦμορ, τὴ φαντασία, τὴ σοφία. Ἡ μυστικὴ ἐσωτερικὴ βούληση κυβερνάει τὴ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου. Ἔχουμε τὴν ἱκανότητα νὰ θέλουμε νἄμαστε καλοί, ν' ἀγαπᾶμε καὶ ν' ἀγαπιόμαστε, νὰ σκεπτόμαστε ὥστε νὰ γίνουμε σοφώτεροι. Ἔχουμε αὐτὲς τὶς πνευματογεννημένες δυνάμεις ὅπως ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ κι' ἐμεῖς βλέπουμε τὶς ἀστραπὲς κι ἀκοῦμε τὶς βροντὲς τοῦ ὄρους Σινᾶ. Κι ἐμεῖς βαδίζουμε μέσ' ἀπὸ τὴν ἀγριάδα καὶ τὸν μοναχικὸ τόπο ποὺ μᾶς περιμένει μὲ χαρά, καὶ καθὼς περνοῦμε, ὁ Θεὸς κάνει τὴν ἔρημο ν' ἀνθίση σὰν τὸ τριαντάφυλλο. Κι ἐμεῖς πηγαίνουμε στὴ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας γιὰ ν' ἀποχτήσουμε τοὺς θησαυροὺς τοῦ πνεύματος, τὴν ἀόρατη μονιμότητα τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσης.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟ νὰ κυλήση ὁ πολιτισμὸς πρὸς τὰ πίσω, ὅσο ὑπάρχει ἡ νεότητα στὸν κόσμο. Ἡ νεολαία μπορεῖ νὰ εἶναι ξεροκέφαλη, μὰ θὰ προχωρήση στὸ μάκρος τοῦ δρόμου ποὺ τῆς ἔχει λάχει. Σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες, στὴ μάχη ἐναντίον τῶν δυνάμεων τοῦ κακοῦ - τῆς φτώχειας, τῆς ἀθλιότητας, τῆς ἄγνοιας, τοῦ πολέμου, τῆς ἀσχήμιας, καὶ τῆς δουλείας - τὰ νιᾶτα ἀποκτοῦν ὅλο καὶ περισσότερα κέρδη. Γι' αὐτὸ ποτὲ δὲ γυρίζω τὴν πλάτη μου ἀνυπόμονα στὴ νέα γενεά, γιατ' εἶναι ξύπνια. Μόν' ἀπὸ τὰ νιᾶτα θἄρθη ἡ σωτηρία.

Τα πειραματα τογ ἐμπλουτισμοῦ τῆς κληρονομιᾶς τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ μόλις τώρ' ἀρχίζουν. Ἡ ὑπέρτατη πίστη ποὺ διαθέτουμε χρειάζεται γιὰ τὴ διεξαγωγή τους. Ὅπως ἔχουν τὰ πράμματα, βρισκόμαστε πολὺ κοντὰ στὴν ἄβυσσο τῆς ἐπιστροφῆς σ' ἕνα σκοτεινὸ κόσμο, ἂν ἀφήσουμε αὐτὰ τὰ πειράματα ἀπὸ ἔλλειψη πίστης. Ἂν ἐξακολουθήσουμε νὰ κοιτάζουμε μέσα στὴν ἄβυσσο, θὰ μᾶς ἀνταποδώση τὰ ἴσια καὶ θὰ μᾶς καταπιῆ. Πρέπει νὰ κόψουμε αὐτὴ τὴν ὀλέθρια συνήθεια. Παρατείνει τὶς παραδόσεις ποὺ μαραίνουν τὸ μυαλὸ κι ἐμποδίζει τὸν λάτρη νὰ γίνη κοινωνὸς τοῦ συνόλου τῆς πίστης του. Γιὰ νὰ προοδεύσουμε χρειάζεται νὰ ριψοκινδυνεύσουμε μὲ μεγαλοψυχία.

ΤΑ ΕΥΓΕΝΗ ΙΔΑΝΙΚΑ πού ἐπιδιώκουμε μπορεῖ ν' ἀπειληθοῦν ἀπὸ μιὰ κρίση ἢ ἀπὸ ἀφανισμό, μὰ μόνο σ' ὡρισμένο τόπο καὶ χρόνο μπορεῖ νὰ ἐπισκιασθοῦν. Θὰ ξαναμεγαλώσουν μὲ τὴν ἀξερίζωτη ἰσχὺ τῆς θεότητας πού μεταμόρφωσε μερικοὺς ἄτολμους, ἄσημους, ἁπλοὺς ὀπαδούς της σὲ δημιουργικὴ δύναμη καλοῦ. Ἔτσι γράφεται ἡ ἱστορία τῶν ἰδανικῶν μὰ καὶ τῶν πρόσκαιρων ὑποθέσεων τῆς ἀνθρώπινης φυλῆς. Φαίνεται, καὶ τὸ πιστεύω, πὼς αὐτὰ τὰ ἰδανικὰ ἀνοίγουν τὸν δρόμο τους πρὸς τὰ μπρὸς ὅλο καὶ πιὸ δυναμικὰ κάθε φορὰ πού ὁ κόσμος βρίσκεται σὲ κατάσταση ἀναταραχῆς. Προβάλλουν ὅλο καὶ πιὸ ἄγρια ἀντίσταση στὶς δυνάμεις πού πρέπει νὰ παραμερισθοῦν - τὴν ἀπληστία καὶ τὸ μίσος, τὸν φόβο καὶ τὴν προκατάληψη, καὶ τὴ μισαλλοδοξία. Σήμερα εἶναι ὅπως ἦταν στὴν ἀρχή. Τὸ Σκοτάδι βρίσκεται ἀπάνω στὴν ἐπιφάνεια τοῦ ὠκεανοῦ. Ὡστόσο, τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ βαδίζει κι αὐτὸ πάνω στὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ. Μὲ τὸν καιρό, τὸ φῶς θὰ λάμψη ὅλο καὶ περισσότερο γιὰ νὰ γίνη ἀληθινὸ Πάσχα· καὶ μέσα στὸ φῶς ἐκεῖνο θ' ἀντικρύσουμε ἕναν οὐράνιο πολιτισμὸ πάνω στὴ γῆ.

ΑΣΦΑΛΩΣ ΔΕΝ ΘΑ ΚΛΑΙΓΑΜΕ ἂν κάποιος ἀγαπημένος φίλος εἶχε τὴν καλὴ τύχη νὰ μετακομίση ἀπὸ ταπεινὸ κι ἄβολο σπίτι σ' ἔπαυλη ποὺ λούζεται ἀπὸ τὸ ἡλιόφως καὶ ποὺ ὁ χῶρος της εἶναι ἀτέλειωτος λαβύρινθος ὀμορφιᾶς καὶ θαυμάτων κι εὐφροσύνης. Θὰ λέγαμε πὼς ἦταν τυχερὸς ὁ φίλος μας καί, μὲ λίγη λαχτάρα, θὰ προσμέναμε τὸν καιρὸ ποὺ κι ἐμεῖς θὰ μπορούσαμε ἴσως νὰ ἐγκαταλείψουμε τὰ καθημερινά μας ἔργα καὶ νὰ τὸν ἐπισκεφθοῦμε στὸ σπίτι τῆς ὠμορφιᾶς καὶ τοῦ φωτός.

Οι ποιητές μας δίδαξαν πόσο γεμάτη θαύματα εἶν' ἡ νύχτα· μὰ κι ἡ νύχτα τῶν τυφλῶν ἔχει τὰ θαύματά της. Τὸ μόνο ἄφωτο σκοτάδι εἶν' ἡ νύχτα τῆς ἄγνοιας καὶ τῆς ἀναισθησίας. Διαφέρουμε ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, οἱ τυφλοὶ καὶ οἱ βλέποντες, ὄχι ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις μας, ἀλλ' ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ τὶς χρησιμοποιοῦμε, ἀπὸ τὸ θάρρος καὶ τὴ φαντασία μὲ τὴν ὁποία ψάχνουμε νὰ βροῦμε τὴ σοφία πέρ' ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις μας.

ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΗ, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ βαστηχτοῦμε στὴ ζωή, νὰ πιστεύουμε πὼς ἡ ἀβεβαιότητα, τὸ σκοτάδι μέσα στὸ ὁποῖο παλεύουμε, θὰ φωτιστῆ ἀπὸ τὸ φῶς τῆς λύσης· ἀκόμα καὶ τώρα, ὅταν κοιτάζουμε αὐτὸ τὸ Φῶς κατὰ πρόσωπο, βλέπουμε τὰ σημάδια καὶ τ' ἀχνάρια τῆς γνώσης ποὺ θἄρθη.

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ, πού σὲ μερικοὺς ἀσυλλόγιστους φαίνεται πὼς ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν πίστη, μᾶς προκαλεῖ συνεχῶς νὰ μὴ ζοῦμε ὅπως οἱ πυγμαῖοι. Γιατὶ τὶ ἄλλο εἶναι ἡ ἐπιστήμη παρὰ μιὰ πίστη πού ριψοκινδυνεύει τὰ πάντα μ' ἐπινοητικὲς ὑποθέσεις ὥστε νὰ μπορέση νὰ μᾶς φέρη μεγαλύτερες ἐλπίδες γιὰ τὴν ἀνθρώπινη φυλὴ ἀπὸ τὸ ἄγνωστο; Τὸ θάρρος κι ἡ ἐνεργητικότητά της νὰ συσσωρεύη ἐφευρέσεις κι ὀφέλη, ὁ ἀμείλικτος πόλεμός της ἐναντίον τῆς ἀρρώστειας, ἀποτελοῦν τὰ πιὸ ἐνθαρρυντικὰ παραδείγματα τῆς ἀνθρώπινης πάλης γιὰ τὴν πρόοδο. Ἂν ἡ ἁπλῆ πίστη μπορῆ ἔτσι νὰ κεντρίση τὴν ἐπιστήμη νὰ φανερώση τὴ μιὰ μεγάλη ἀλήθεια μετὰ τὴν ἄλλη, πόσο πιὸ πολὺ μπορεῖ ἡ στοχαστική, ὁλοκληρωμένη πίστη νὰ κερδίση μιὰ μεγάλη θέση στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου!

Κι' ὅμως, πῶς ἀντιμετωπίζουμε μεῖς οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι αὐτὰ τὰ χρονικὰ τῆς πίστης; Καθόμαστε μελαγχολικοὶ κι ἀπελπισμένοι στ' ἀκρογιάλι μιᾶς ἠπείρου ὅπου μόλις πατήσαμε τὸ πόδι μας! Δὲν πίστευα πὼς θἄβλεπα μιὰ τέτοια νευρικὴ

κατάπτωση ἑνὸς λαοῦ - μιὰ τέτοια τέλεια κατάρρευση θεμελιωδῶν ἀρχῶν. Τὸ πνευματικὸ ἀδιέξοδο δὲν ἀξίζει σὲ μᾶς ποὺ θεωροῦμε τοὺς ἑαυτούς μας ἀνθρώπους κι ἀντάξιους συντρόφους τῶν ἄστρων καὶ τῶν ἀτόμων.

Μια κι ολοι μας έχουμε τὴν τάση νὰ ζοῦμε ἐγωϊστικά, εἶν' ἀνάγκη νὰ βρεθῆ κάτι μέσα μας ν' ἀντισταθμίση αὐτὴ τὴ ροπή. Γιὰ νὰ διαλέξουμε καὶ νὰ φτιάξουμε μιὰ καλύτερη ζωή, χρειάζεται νὰ ξέρουμε ἀπὸ πρὶν τί εἴδους ζωὴ εἶν' αὐτή. Τί θὰ μᾶς ἐμπόδιζε ἀπὸ τὸ νὰ γίνουμε ζῶα καὶ περισσότερο ζῶα, ἂν δὲν ὑπῆρχαν μέσα μας ροπὲς ἑνὸς ἄλλου, εὐγενέστερου εἴδους; Δὲν μποροῦμε νὰ διαλέξουμε ἐλεύθερα καὶ σοφὰ τὸ σωστὸ δρόμο μας, ἂν δὲν ξέρουμε τί εἶναι καλὸ καὶ τί εἶναι κακό.

ΕΙΜΑΙ ΤΥΦΛΗ ΚΑΙ δὲν ἔχω ποτὲ δεῖ τὸ οὐράνιο τόξο, μὰ μοῦ ἔχουν μιλήσει γιὰ τὴν ὀμορφιά του. Ξέρω πὼς ἡ ὀμορφιά του εἶναι πάντα κομμένη καὶ μισοτελειωμένη. Ποτὲ δὲν ἁπλώνεται στοὺς οὐρανοὺς μὲ τελειότητα. Ἔτσ' εἶναι κι ὅλα τὰ πράμματα ποὺ ξέρουμε δῶ στὴ γῆ. Ἡ ζωὴ ἔχει ἐλλείψεις κι εἶναι κομμένη γιὰ τὸν καθένα μας ὅπως ἡ χορδὴ τοῦ οὐράνιου τόξου. Μόνον ὅταν κάνωμε τὸ βῆμα ἀπὸ τὴ ζωὴ στὴν Αἰωνιότητα, θὰ καταλάβουμε τὸ νόημα ποὺ ἔχουν τὰ λόγια τοῦ Μπράουνιγκ: «Στὴ γῆ, τὰ σπασμένα τόξα· στὸν οὐρανό, ἕνας τέλειος κύκλος.»

Τα δακρυα κι η λυπη δὲν ἔχουν θέση στὸ λεξιλόγιο τῆς νεολαίας. Τὸ πνεῦμα της ἁπλώνει τ' ἄσπρα, γυαλιστερὰ φτερά του νὰ φτάση στὶς πορφυρὲς ἀκτὲς τῆς Γῆς τῆς Ἐπαγγελίας. Νὰ εἶσαι χαρούμενος, νὰ μιλᾶς γιὰ τὴν εὐτυχία! Ἡ εὐτυχία προκαλεῖ ἀνταπόκριση χαρᾶς στοὺς ἄλλους. Ὑπάρχει ἀρκετὴ λύπη στὸν κόσμο χωρὶς νὰ χρειάζεται νὰ προσθέσης τὴ δικιά σου. Ἐπαναστάτησε ἐναντίον τῆς σκληρότητας καὶ τῆς ἀδικίας ὅσο θέλεις. Εἶναι πάντα καλὸ νἄχης τὴ μαχητικότητά σου ἀκονισμένη γιὰ νὰ χτυπᾶς τὶς ἀδικίες ὅπου τὶς συναντᾶς. Καὶ μὴν ἀμφιβάλλης γιὰ τὴν τελειότητα καὶ τὴ μονιμότητα αὐτῶν ποὺ μέλλει ἀκόμα νὰ συμβοῦν. Μὴν ἀμφιβάλλης ποτὲ πὼς ἐτοῦτος δῶ εἶν' ὁ κόσμος τοῦ Θεοῦ καὶ πὼς ἔρχεται περισσότερο κοντά Του τόσο μὲ τὴ σωστὴ δουλειὰ τῶν πιὸ μικρῶν ἀπὸ τὰ παιδιά Του ὅσο καὶ μὲ τὰ μεγάλα ἔργα τῆς μεγαλοφυΐας. Δὲν εἶσαι λιγώτερο ἀναγκαῖος ἀπὸ τὸν Λούθηρο καὶ τὸν Λίνκολν γιὰ τὴν ἀνύψωση τοῦ κόσμου.

Πήγαινε μὲ τὴν μεγάλη παρέα ἐκείνων ποὺ κάνουν τοὺς ἄγονους τόπους τῆς ζωῆς νὰ καρποφο-

ρήσουν ἀπὸ καλωσύνη. Ἔχε τὸ ὅραμα τοῦ οὐρανοῦ στὴν ψυχή σου, καὶ τὸ σπίτι σου, τὸ πανεπιστήμιό σου, ὁ κόσμος ὁλόκληρος θ' ἀνταποκριθῆ σ' αὐτὸ τὸ ὅραμα. Ἡ ἐπιτυχία κι ἡ εὐτυχία σου βρίσκονται μέσα σου. Οἱ ἐξωτερικὲς συνθῆκες εἶναι τὰ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς, τὰ ἐξωτερικά της φάλαρα. Οἱ μεγάλες αἰώνιες ἀλήθειες εἶν' ἡ ἀγάπη κι ἡ ἐξυπηρέτηση. Ἡ χαρὰ εἶν' ἡ ἱερὴ φλόγα ποὺ θερμαίνει τὸ σκοπό μας καὶ συνδαυλίζει τὸ μυαλό μας. Δουλειὰ χωρὶς χαρὰ εἶν' ἕνα τίποτα. Ἀποφάσισε νἆσαι χαρούμενος, καὶ μαζὺ μὲ τὴ χαρά σου θὰ φτιάξης ἕναν ἀήττητο στρατὸ ἐναντίον τῶν δυσκολιῶν.

Η ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ἀνθρωπότητας ἀπὸ τὶς παλιὲς ἰδέες προχωρεῖ πολὺ σιγά. Ἡ ἀνθρώπινη φυλὴ δὲν εἶν' ἕτοιμη νὰ παραδέχεται νέους τρόπους ζωῆς, μὰ ἐγὼ δὲ χάνω τὸ θάρρος μου. Προσωπικά, ἐμποδίζομαι ἀπὸ σωματικὲς ἀδυναμίες ποὺ ὡστόσο δημιουργοῦν δυνάμεις ἀρκετὰ ἰσχυρὲς γιὰ νὰ μὲ περάσουν πάν' ἀπὸ τὰ ἐμπόδια. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητας. Σὲ μᾶς ἀπόκειται νὰ ἐργαστοῦμε μ' ὅλο μας τὸ σθένος γιὰ νὰ ἑνώσουμε τὶς πνευματικὲς δυνάμεις τοῦ καλοῦ ἐναντίον τῶν ὑλικῶν δυνάμεων τοῦ κακοῦ.

Σὲ μᾶς ἀπόκειται νὰ προσευχηθοῦμε ὄχι γιὰ ἔργα ἰσάξια τῶν δυνάμεών μας, ἀλλὰ γιὰ δυνάμεις ἰσάξιες τῶν ἔργων μας, νὰ προχωρήσουμε μὲ τὸ μεγάλο πόθο νὰ χτυπάη τὴν πόρτα τῆς καρδιᾶς μας καθὼς θὰ ταξειδεύουμε γιὰ τὸ μακρυνὸ προορισμό μας.

ΣΠΑΝΙΑ ΤΩΡΑ ΠΙΑ σκέπτομαι τὶς στερήσεις καὶ ποτὲ δὲ μὲ θλίβουν, ὅπως ἄλλοτε ὅταν ἤμουνα πικραμένη κι ἐπαναστατημένη, μ' ὅλο ποὺ στέκομαι ἔξω ἀπὸ τὴν κλειστὴ πόρτα τῆς ζωῆς καὶ πολεμῶ τὰ βίαια πάθη τῆς φύσης μου. Ξέρω πὼς πάρα πολλοὶ ἄνθρωποι μὲ λυποῦνται γιατὶ ἔχω τόσο λίγες φανερὲς ἀποδείξεις ζωῆς. Συχνὰ εἶν' ἀγέρωχοι καὶ μερικὲς φορὲς περιφρονοῦν τὸ «φτωχὸ πλάσμα» ποὺ ἔχει ἀποκλειστῆ ἀπὸ τὸ κάθε τι ποὺ ξέρουν αὐτοί. Ὅταν μὲ συναντοῦν μέσα στὸ σάλαγο τῆς κοινωνικῆς παλαίστρας, τρομάζουν σὰ νὰ εἶδαν κανένα φάντασμα στὸ Μπρόντουέϋ. Σὲ τέτοιες περιπτώσεις, γελάω μέσα μου καὶ ξαναζῶ τὰ ὄνειρά μου. Δὲν θὰ εἶχα λόγο νὰ ζῶ, ἂν ἡ πραγματικότητα ποὺ νομίζουν ὅτι βλέπουν δὲ μοῦ ἔκρυβε τὸ σκληρὸ πρόσωπό της μέσα σ' ἕνα πέπλο ἀπὸ εὐχάριστες παραισθήσεις - ἂν εἶναι ἀληθινὰ

παραισθήσεις. Δὲν πρέπει νὰ τσακωνόμαστε γιὰ τοὺς ὁρισμοὺς ἂν κατέχουμε τὴν οὐσία, καὶ νομίζω πώς, ἀφοῦ ἡ ὕπαρξή μου εἶναι πλούσια ἀπὸ εὐτυχία κι ἐνδιαφέροντα, κατέχω τὴν οὐσία.

Η ΠΙΣΤΗ ΔΕ ΜΑΣ κάνει τὴ χάρη νὰ μᾶς δώση ἐξαιρετικὰ χαρίσματα, ἀλλὰ μᾶς χαρίζει τὴν ἐπιδεκτικότητα. Τὸ νὰ λέμε ὅτι ἄλλοι μποροῦν νὰ ἔχουν πίστη κι ὄχι ἐμεῖς ἀποτελεῖ ἀχαλίνωτο αὐτοπεριορισμό. Τὸ νὰ εἴμαστε ἕτοιμοι νὰ δεχθοῦμε τὶς ἐκπλήξεις ποὺ μποροῦν ν' ἀνάψουν τὴ φλόγα μέσα μας, εἶναι τὸ νὰ ἐξουσιάζουμε μιὰ θέληση ζωῆς ποὺ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὰ ὑλικὰ ἀγαθά. Ψάχνοντας ἁπαλὰ μέσα στὸ εἶναι μας χωρὶς νὰ γκρεμίσουμε τὰ δειλά μας ὄνειρα καὶ κίνητρα, θ' ἀπορήσουμε καθὼς τὸ μυαλό μας θὰ φανερώνη σιγὰ - σιγὰ τὴν πληρότητα καὶ τὴν ἑνότητα ποὺ μποροῦμε ν' ἀποχτήσουμε. Μπορῶ νὰ πῶ, ὕστερ' ἀπὸ πενῆντα χρονῶν ἀδιάκοπη πεῖρα, πὼς θὰ μεγαλώνουν τὰ φτερά μας καθὼς θ' ἀποτραβιόμαστε ἀπὸ τὶς ἐπιπολαιότητες τῆς ζωῆς γιὰ ν' ἀσχοληθοῦμε μὲ τὴν εὐτυχία μας. Γιὰ μένα ὁ μόνος ἱκανοποιητικὸς ὁρισμὸς τῆς εὐτυχίας εἶναι ἡ «ὁλοκληρία» - τὸ ἁρμονικὸ χαρμάνι ὅλων τῶν συναισθημάτων, ὁραμάτων καὶ δεξιοτήτων μας μὲ τὴν ἀποκάλυψη ἑνὸς κόσμου ποὺ περιμένει νὰ τὸν ἐρευνήσουμε καὶ νὰ τὸν διεκδικήσουμε.

Μ ΑΤΑΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΩ νὰ συμφιλιώσω τὴν πληθώρα τῶν ἐγὼ ποὺ μ' ἀποτελοῦν. Δὲν μπορῶ νὰ βυθομετρήσω τὸν ἑαυτό μου. Κάνω στὸν ἑαυτό μου ἐρωτήσεις ποὺ δὲν μπορῶ ν' ἀπαντήσω. Ἡ καρδιά μου πονάει ἐνῶ τὴν περίμενα νὰ σκιρτάη ἀπὸ χαρά, δάκρυα τρέχουν ἀπὸ τὰ μάτια μου ἐνῶ τὰ χείλη μου φτιάχτηκαν γιὰ νὰ χαμογελοῦν. Κηρύσσω τὴν ἀγάπη, τὴν ἀδελφοσύνη, καὶ τὴν εἰρήνη, ἀλλὰ νοιώθω τοὺς ἀνταγωνισμοὺς καὶ νά! Βλέπω τὸν ἑαυτό μου νὰ κραδαίνη τὸ σπαθὶ καὶ νὰ ἑτοιμάζεται γιὰ τὴ μάχη.

Νομίζω πὼς κάθε τίμια πεποίθηση πρέπει νὰ κρίνεται μὲ πνεῦμα δικαιοσύνης. Ὡστόσο, διαμαρτύρομαι φωναχτὰ ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων ποὺ ὑποστηρίζουν τὴ βασιλεία τοῦ χρυσοῦ. Ἔχω γνωρίσει ψυχικὲς διαθέσεις κατὰ τὶς ὁποῖες ἡ κατάσταση τῆς τέλειας εἰρήνης, ἀδελφοσύνης, καὶ παγκόσμιας ἀγάπης φαίνεται τόσο ἀνεδαφική, ὥστε καταφεύγω στὴ διαίρεση, στὴ φιλονικεία, καὶ στὴν παράταξη τοῦ πολέμου. Μοιάζω μὲ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο ὅταν λέη, «Σέβομαι τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ ὅπως καὶ τὸν

ἐσωτερικὸ κόσμο τοῦ ἀνθρώπου. Ὅμως, βλέπω ἕναν ἄλλο νόμο στὰ μέλη μου ποὺ πολεμάει τὸ νόμο τοῦ νοῦ μου...» Εἶμαι πολὺ βέβαιη πὼς τελικὰ ἡ ἀγάπη θὰ τὰ διορθώση ὅλα, μὰ δὲν μπορῶ παρὰ νὰ συμμερίζομαι τὴν τύχη τῶν καταπιεσμένων ποὺ ἐξαναγκάζονται νὰ χρησιμοποιήσουν βία γιὰ ν' ἀποχτήσουν τὰ δικαιώματα ποὺ τοὺς ἀνήκουν.

Τα ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ καταρτίζουν τοὺς περισσότερους ἀνθρώπους γιὰ τὸν ἀγῶνα καὶ γιὰ τὴ μάθηση εἶναι τόσα πολλὰ ὅσοι οἱ κόκκοι τῆς ἀμμουδιᾶς, μὰ ἡ πίστη εἶν' ἐκεῖνο ποὺ μᾶς φωτίζει ν' ἀντιμετωπίσουμε τὴν πραγματικότητα ποὺ βρίσκεται πέρ' ἀπὸ τὴν ἀντίληψη τῶν αἰσθήσεων. Ἡ πίστη, ὅπως ἡ φιλοσοφία, μὲ προικίζει μὲ μιὰν ἑνότητα ποὺ δὲ βρίσκω στὸ χάος τῆς ὑλικῆς πείρας χωρὶς ὅραση καὶ ἀκοή. Ὡστόσο, ὅπως ὁ καθένας, ἔχω τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου. Μὲ τὴν πίστη δημιουργῶ τὸν κόσμο ποὺ ἀτενίζω· φτιάχνω τὴ δική μου μέρα καὶ νύχτα, χρωματίζω τὰ σύννεφα μὲ φλογεροὺς ἰριδισμούς, καὶ νά! Τὰ μεσάνυχτα εἶναι πασπαλισμένα μ' ἀστέρια.

Δὲν ἀσχολοῦμαι μὲ τὶς ἀποδείξεις. Στ' ἀλήθεια, μπορεῖ τ' ὁ,τιδήποτε ν' ἀποδειχθῆ - ἡ καλωσύνη ἢ ἡ ὀμορφιὰ ἢ ἡ χαρά; Δὲν μπορεῖς νὰ δώσης τὸν ὁρισμὸ τῆς εὐτυχίας, ὅπως δὲν μπορεῖς νὰ δώσης τὸν ὁρισμὸ τῆς ὑγείας, ἀλλὰ ξέρεις τί εἶναι ὅταν τὶς αἰσθανθῆς. Ἐκεῖνο ποὺ θέλω εἶναι νὰ ζήσω. Ἂν δὲν ἄφηνα τὴν πίστη νὰ φυσήξη μέσα μου, θὰ πέθαινα.

Η ΗΤΤΑ ΕΙΝΑΙ Η πύλη τῆς πνευματικῆς περιπέτειας ποὺ κάνει τὶς μονότονες μέρες πικάντικες, κάνει τὸ αἷμα νὰ τραγουδάη καὶ μπορεῖ ἀκόμα καὶ στὴν ἀγγάρεια νὰ δώση χάρη. Αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ Οὐὼλτ Οὐΐτμαν ποὺ λέει πὼς ἡ νίκη εἶναι μεγάλο πρᾶμμα, μὰ πὼς ἡ ἧττα, ὅταν εἶναι ἀναγκαία, ἀκόμα μεγαλύτερο.

ΤΟ ΜΑΤΙ ΩΡΙΜΑΖΕΙ μαθαίνοντας νὰ βλέπη περισσότερα πράμματα σ' ὡρισμένα ἀντικείμενα. Μὲ τὴν ὅραση τοῦ ἀνθρώπου ἡ γῆ φαίνεται ἐπίπεδη καὶ τ' ἀστέρια εἶναι ἴδια γιὰ μᾶς ὅπως ἦταν καὶ γιὰ τοὺς ἀρχαίους. Κι ὅμως, ἡ ἐπιστήμη ἔχει φανερώσει ἀμέτρητα καινούρια θαύματα καὶ δόξες σ' αὐτὰ τὰ φαινόμενα! Τὸ παιδὶ βλέπει ἀνάμεσα στὰ γύρω του πράμματα μόνο κεῖνο ποὺ θέλει ἢ δὲν θέλει, ἀλλ' ὅταν ἕνας Νεύτων ἀναγνωρίζει στὸ πέσιμο τοῦ μήλου τὴν ἔκφραση μιᾶς παγκόσμιας δύναμης τῆς Φύσης, βλέπει πολὺ πέρ' ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς συνηθισμένης ὅρασης. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ στὸ πνεῦμα μας. Μεγαλώνουμε ὅταν διακρίνουμε πιὸ τέλεια τὶς πιθανότητες μιᾶς νέας ζωῆς τυλιγμένης μέσα στὴν καθημερινὴ πεῖρα. Ὡστόσο, ὅταν ξεχνᾶμε ἢ ἀγνοοῦμε αὐτὴ τὴ ζωτικὴ ἀλήθεια, οἱ αἰσθήσεις μᾶς παραπλανοῦν. Γι' αὐτὸ εἶν' ἀναγκαῖοι οἱ περιορισμοί· μᾶς φέρνουν κοντά μας τὸ μεγαλεῖο τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς ποὺ μᾶς προσφέρουν οἱ περιστάσεις τοῦ βίου καὶ μᾶς δείχνουν τὶς θεόπεμπτες εὐκαιρίες.

Σ' ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ τῶν αἰώνων πρὶν γεννηθοῦμε, πρὶν τὸ πνεῦμα ἀποχτήση τὴν τωρινή του συνείδηση - ποῦ βρισκόμασταν τότε; Σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων μετὰ τὸ θάνατό μας, ὅταν τὸ πνεῦμα θἄχη βυθιστῆ πάλι σὲ ὕπνο καὶ θἄχη χάσει τὴν τωρινή του συνείδηση, ποῦ θὰ βρεθοῦμε τότε; Μάταιες ἐρωτήσεις· μάταιες ἀπορίες. Ἄν, ὅμως, τὸ πνεῦμα εἶν' αἰώνιο, δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ φοβόμαστε περισσότερο γιὰ τὸ μέλλον τοῦ πνεύματος ἀπ' ὅσο γιὰ τὸ παρελθόν του. Μᾶλλον εἶναι καλύτερα νὰ θεωροῦμε τὴ ζωή μας ἁπλῶς σὰ «μιὰ λάμψη τοῦ χρόνου μεταξὺ δύο Αἰωνιοτήτων», καὶ νὰ πιστεύουμε ὅτι τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀλήθειας, τῆς ὀμορφιᾶς, τῆς ἀληθινῆς αἴγλης καὶ τῆς ἐκπλήρωσης τοῦ προορισμοῦ μας βρίσκεται μᾶλλον σ' αὐτὲς τὶς αἰωνιότητες παρὰ στὸ ἐδῶ καὶ στὸ τώρα.

ΞΕΡΩ ΠΩΣ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ἄνθρωποι ποὺ βαριοῦνται τὶς θρησκευτικὲς ἰδέες. Βαριοῦνται γιατὶ δὲν ξέρουν τὶς ἱκανότητές τους κι ἔτσι ἀγνοοῦν τὴν πληθώρα τῶν λαμπρῶν, μορφωτικῶν ἐνδιαφερόντων ποὺ θ' ἀποχτοῦσαν ἂν μάθαιναν νὰ κατευθύνουν τὴ σκέψη τους πρὸς τὰ μέσα. Βαριεστημένος ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει γνωρίσει τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ Θεό. Ποτὲ δὲν βαριοῦνται τὸ Θεὸ ὅσοι Τὸν ξέρουν καὶ Τὸν ἀγαποῦν.

ΟΣΟΙ ΒΛΕΠΟΥΝ ἔχουν τὴν τάση νὰ συμπεραίνουν ὅτι ὁ κόσμος τοῦ τυφλοῦ - καὶ εἰδικὰ τοῦ κουφοῦ καὶ τυφλοῦ - δὲν μοιάζει καθόλου μὲ τὸν ἡλιοφώτιστο, ἀνθισμένο κόσμο ποὺ ξέρουν, ὅτι τὰ συναισθήματα καὶ τὰ αἰσθήματά του εἶναι οὐσιαστικὰ διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ δικά τους, καὶ πὼς ἡ διανοητικότητά του ἐπηρεάζεται βασικὰ ἀπὸ τὴν ἀναπηρία του. Πέφτουν ἔξω ἀκόμα πιὸ πολὺ ὅταν φαντάζωνται ὅτι ἔχει στερηθῆ κάθε ὀμορφιὰ χρώματος, μουσικῆς, καὶ σχήματος. Χρειάζεται νὰ τοὺς πῆ κανεὶς ξανὰ καὶ ξανά, ἀμέτρητες φορές, ὅτι οἱ τυφλοὶ μποροῦν ν' ἀντιληφθοῦν τὰ στοιχεῖα τῆς ὀμορφιᾶς, τῆς ἁρμονίας, τῆς μορφῆς, καὶ τῆς ἀναλογίας, καὶ πὼς ἡ ὀμορφιὰ κι ὁ ρυθμὸς εἶναι ἀποτέλεσμα ἑνὸς πνευματικοῦ νόμου ἰσχυρότερου ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις. Κι ὅμως, πόσοι ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν μάτια ἐνστερνίζονται αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ; Πόσοι ἀπ' αὐτοὺς κάνουν τὸν κόπο

νὰ διαπιστώσουν τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ κουφοὶ κι οἱ τυφλοὶ κληρονομοῦν τὸ μυαλό τους ἀπὸ μιὰ φυλὴ ποὺ βλέπει κι ἀκούει κι ἔχει ἐφοδιασθῆ μὲ πέντε αἰσθήσεις, κι ὅτι τὸ πνεῦμα γεμίζει τὸ σιωπηλὸ σκοτάδι μὲ τὸ δικό του ἡλιόφως καὶ τὴ δική του ἁρμονία;

Τη δύναμη, όχι την άνεση, ζητῶ ἀπὸ τὴν πίστη. Ἡ ζωντανὴ πίστη εἶναι πάρα πολὺ ἄβολο πρᾶμμα. Δὲν μᾶς προσφέρει τὴ φυγὴ ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὰ κακά της, ἀλλὰ μᾶς χαρίζει μιὰ πιὸ πλούσια ζωὴ γιὰ τὸ γινάτι ὅλων τῶν ἐμποδίων κι ὅλων τῶν μόχθων. Ἡ πίστη, ὅταν τὴν καταλαβαίνουμε καλά, εἶν' ἐνεργητική, ὄχι παθητική. Ἡ παθητικὴ πίστη δὲν εἶναι πιὸ δυνατὴ ἀπὸ τὴν ὅραση ἑνὸς ματιοῦ ποὺ δὲ βλέπει ἢ δὲν ψάχνει νὰ δῇ. Ἡ ἐνεργητικὴ πίστη δὲν ξέρει τὶ θὰ πῇ φόβος. Δὲν παραδέχεται πὼς ὁ Θεὸς ἐπρόδωσε τὰ πλάσματά του καὶ παράδωσε τὸν κόσμο στὸ σκοτάδι. Δὲν παραδέχεται πὼς οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ κρίνωνται ἀνάλογα μὲ τὴ φυλή, τὸ χρῶμα καὶ τὴ γνώμη τους, ἀντὶ νὰ κρίνωνται σύμφωνα μὲ τὸ Νόμο τῆς Ζωῆς. Δὲν παραδέχεται πὼς εἶν' ἀδύνατο ν' ἀποχτήσουμε μιὰ κοινωνία στὴν ὁποία ἡ καλὴ θέληση θ' ἀντικαταστήση τὸ μῖσος κι ἡ συνετὴ συνεργασία θὰ παραγκωνίση τὴν ἔνοπλη βία. Ἀρνεῖται τὴν ἀπόγνωση. Ἡ ἧττα εἶναι ἁπλῶς ἕνα σύνθημα γιὰ νὰ προελάσουμε. Ὡπλισμένος μὲ πίστη ὁ πιὸ ἀδύναμος θνητὸς εἶν' ἰσχυρότερος κι ἀπὸ τὸν ὄλεθρο. Ὁ Θεὸς ποὺ βρίσκεται μέσα του τὸν ὁπλίζει γιὰ ν' ἀντιμετωπίση τὸν κόσμο ὁλόκληρο· ἡ ψυχή του εἶναι ἄθικτη κι ἄξια γιὰ κάθε ἔκτακτη περίσταση.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣ ΕΥΧΟΜΑΙ νὰ γλυτώσω ἀπ' αὐτὰ τὰ πάγια, πολὺ πάγια, ἐλαττώματά μου· νοιώθω πὼς πραγματικὰ μωλωπίζομαι ἀπὸ τὰ χτυπήματά τους! Μέρα καὶ νύχτα, χείμαρρος ἀπὸ γράμματα, χιονοστιβάδες ἀπὸ φιλοφρονήσεις, μοῦ θυμίζουν ὅτι δὲν μπορῶ νὰ βλέπω ἢ ν' ἀκούω, ἐνῶ εἶμαι ἀπόλυτα βέβαιη πὼς βλέπω κι ἀκούω μὲ τὴν αἰώνια ἔννοια τοῦ ὅρου. Τὸ πνεῦμα, ὅπως ἡ θάλασσα, εἶναι μεγαλύτερο ἀπὸ κάθε νησὶ ἢ ἤπειρο τῆς πείρας τῶν αἰσθήσεων ποὺ βρίσκονται στὰ νερά του. Ἔχει ἀπέραντο ὁρίζοντα ἰδεῶν ποὺ δημιουργοῦν νέες καταστάσεις καὶ τρόπο ζωῆς σύμφωνο μ' αὐτές. Τὸ συναίσθημα ποὺ ἔχω, βαθειὰ ριζωμένο, πὼς δὲν εἶμαι οὔτε κουφὴ οὔτε τυφλή, μοιάζει μὲ τ' ἄλλο συναίσθημα ποὺ ἔχω, πὼς εἶμαι μ έ σ α στὸ σῶμα, ἀλλ' ὄχι μ έ ρ ο ς τοῦ σώματος. Φυσικά, ξέρω πὼς ἐξωτερικὰ εἶμαι ἡ «κουφὴ καὶ τυφλὴ» Ἕλεν Κέλλερ. Εἶμαι ἕνα μεταβατικὸ «ἐγὼ» καὶ τὰ λίγα σκοτεινά, σιωπηλὰ χρόνια ποὺ θὰ ζῶ ἐδῶ κάτω δὲν ἔχουν σημασία. Χρησιμοποιῶ τὰ ἐλαττώματά μου σὰν μέσα, ὄχι σὰν

τὸν πραγματικὸ ἑαυτό μου. Ἂν ἄλλοι βρίσκουν βοήθεια σ' αὐτά, ἐγὼ χαίρομαι μέχρι τὸν ἕβδομο οὐρανό. Ὁ κόμπος φτάνει στὸ χτένι ὅταν ἀτέλειωτα μ' ἀπορροφοῦν τὰ προβλήματα τοῦ κουφοῦ καὶ τοῦ τυφλοῦ ποὺ δὲν μ' ἀφήνουν νὰ βλέπω συχνότερα τὸν κόσμο μέσ' ἀπὸ τὰ παράθυρα τῶν βιβλίων ἢ ν' ἀκούω τὴν πολύφωνη τροχιὰ τῶν πραμμάτων!

ΑΡΡΩΣΤΟΙ Ἢ ΥΓΙΕΙΣ, τυφλοὶ ἢ βλέποντες, δοῦλοι ἢ ἐλεύθεροι, βρισκόμαστε δῶ γιὰ κάποιο λόγο, κι ὅπως κι ἂν βρισκόμαστε, εὐχαριστοῦμε τὸ Θεὸ περισσότερο μὲ χρήσιμα ἔργα παρὰ μὲ τὶς πολλὲς προσευχὲς ἢ μὲ τὴν καρτερικὴ θεοσέβεια. Οἱ ναοὶ κι οἱ ἐκκλησίες εἶν' ἄδειανοὶ ἂν δὲν τοὺς γεμίση ἡ καλωσύνη τῆς ζωῆς. Δὲν τοὺς κάνουν μεγάλους ἢ μικροὺς οἱ πέτρινοι τοῖχοι, ἀλλὰ τὸ φῶς τῆς γενναίας ψυχῆς ποὺ λάμπει ὁλόγυρα. Ὁ βωμὸς εἶν' ἱερὸς μόνον ὅταν ἀντιπροσωπεύη τὸ βωμὸ τῆς καρδιᾶς μας ὅπου προσφέρουμε τὶς μόνες θυσίες ποὺ μᾶς ζητήθηκαν - τὴν ἀγάπη ποὺ εἶναι δυνατότερη ἀπὸ τὸ μῖσος καὶ τὴν πίστη ποὺ νικάει τὴν ἀμφιβολία.

ΑΚΟΥΣ ΣΥΧΝΑ ΝΑ λένε πὼς ἡ χρησιμότητα εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς· κι ἔτσι εἶναι. Ὅμως, ἡ χρησιμότητα δημιουργεῖται κι ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν εὐτυχία. Ἂν ἔχης πολλὰ χαρίσματα καὶ τὴ δύναμη νὰ κατανοῆς, ἀκόμα κι ἂν σκέπτεσαι νύχτα καὶ μέρα πῶς νὰ προαγάγης τὴν εὐημερία τοῦ κόσμου, λίγα πράμματα θὰ πετύχης ἂν δὲν εἶσαι χαρούμενος.

ΣΕ ΜΕΡΕΣ ΣΑΝ τὶς σημερινές, τὸ νὰ πιστεύης ὅτι τὸ Καλὸ εἶναι ἡ κυριαρχοῦσα ἀρχὴ ἀποτελεῖ δοκιμασία ὅπως ὅταν περνᾶς μέσ' ἀπὸ φωτιά, ἀλλὰ γιὰ μένα θὰ ἦταν πολὺ δυσκολώτερο ν' ἀπαρνηθῶ αὐτὴ τὴν πίστη. Καταλαβαίνω πολὺ καλὰ πὼς κι οἱ πιὸ μεγάλοι φόβοι τῶν νεωτέρων διανοουμένων δὲν ὁραματίστηκαν τὴν καταστροφὴ ποὺ μᾶς ἀπειλεῖ σήμερα. 'Ακόμα πιὸ πολύ, λοιπόν, εἶν' ἀπαραίτητη ἡ πίστη γιὰ νὰ χύση βάλσαμο στὴν ἀγωνία ποὺ μᾶς τυφλώνει καὶ στὸ φόβο ποὺ μᾶς κουφαίνει. Ὁ οὐρανὸς κι ἡ γῆ, μερικοὶ μᾶς βεβαιώνουν, εἶναι ὀπτικὲς ἀπάτες μέσα στὴν ἔρημο τῆς ἀνθρώπινης ἀπόγνωσης. Γραφικὴ θὰ ἦταν, ἀλήθεια, ἡ ἀπόγνωση ἂν μποροῦσε νὰ κάνη ἕνα τέτοιο θαῦμα. Ὡστόσο, στὸν καθένα ποὺ πιστεύει, ὁ κόσμος του εἶν' ἀληθινός, ἀδιάφορο πῶς μπορεῖ νὰ φαίνεται στοὺς ἄλλους, κι ἡ εὐτυχία - βασικά, εὐτυχία σημαίνει ἐλεύθερη ἀναπνοὴ τῆς ψυχῆς - εἶναι κι αὐτὴ μέρος τῆς ὀπτικῆς ἀπάτης. 'Απὸ τὰ μικρὰ ζῶα ποὺ χαίρονται ἁπλῶς ἐπει-

δὴ ζοῦν, ἀπὸ τὰ παιδιὰ ποὺ παίζουν, ἀπὸ τὰ νιᾶτα ποὺ ριψοκινδυνεύουν τὰ πάντα γιὰ τὴν ἀγάπη, ἀπὸ τοὺς θριάμβους ποὺ εἶναι ἀποτέλεσμα μακρόχρονης προσπάθειας, ἀπ' ὅλ' αὐτά, ἡ πίστη μαζεύει ὑλικὸ γιὰ τὸ Ναό της, γιὰ νὰ φτιάξη ἕνα προπύργιο καὶ ν' ἀντιμετωπίση τὴν καταιγίδα.

ΑΠΟΡΩ ΓΙΑΤΙ οἱ ἀποχαιρετισμοὶ προξενοῦν λύπη, ἀκόμα κι ὅταν θὰ λείψη κάποιος γιὰ λίγον καιρό. Τὸ συναίσθημ' αὐτό, θαρρῶ, μοιάζει μὲ τὴ λύπη τοῦ ἐραστοῦ ὅταν σβύση τὸ οὐράνιο ὄνειρο τῆς πρώτης ἀγάπης, μὲ τὴ συγκίνηση τῆς μητέρας ὅταν θυμᾶται τὴ χαρούνη στιγμὴ ποὺ εἶδε τὸ παιδί της νὰ κάνη τὰ πρῶτα του βήματα ἢ ἄκουσε τὴν πρώτη του λέξη. Λίγες χαρὲς ὑπάρχουν, ἀλήθεια, χωρὶς κανένα ἐπακόλουθο πόνου, ἀλλ' αὐτὸ εἶν' ἴσα - ἴσα ποὺ τὶς κάνει νὰ μὴ χάσουν τὴ γλύκα τους.

ΗΜΕΡΑ ΛΑΜΠΕΙ μέσα στὴ λιακάδα. Ξάφνου, ἀπὸ κάπου, χωρὶς νὰ τὸ περιμένουμε, ἔρχετ' ἕνα πέπλο ἀπὸ καταχνιὰ κι ὕστερ' ἄλλο, ὥσπου νὰ κρυφτῆ τὸ πρόσωπο τοῦ ἥλιου, κι' ὅλα εἶναι σκοτεινὰ μπροστὰ στὰ μάτια μας. Ὡστόσο, δὲν ἀμφιβάλλουμε οὔτε λεπτὸ πὼς ὁ ἥλιος βρίσκεται στὸν οὐρανό. Κάποιος ποιητὴς εἶπε πὼς ἡ Ζωὴ εἶναι «μιὰ λουρίδα ὁμίχλης ἀνάμεσα σὲ μᾶς καὶ στὸν ἥλιο.» Θαρρῶ πὼς ἔτσι εἶναι· νομίζω πὼς ἐμεῖς - τὸ πνευματικὸ μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας - εἴμαστ' αἰώνιοι, πὼς εἶν' αἰώνιος ὁ Ἥλιος τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐτυχίας, καὶ πὼς ἡ ζωή, μὲ τὴ βιασύνη της, τὸ θόρυβό της, τὸν ὑλισμό της, ἔρχεται καὶ στέκεται ἀνάμεσα σ' ἐμᾶς καὶ στὸν Ἥλιο, ὅπως ἡ λουρίδα τῆς ὁμίχλης, συννεφένιο πέπλο.

«ΑΥΡΙΟ!»

Πόσες δυνατότητες κρύβει ἡ λέξη αὐτή! Ἀδιάφορο πόσο ἀποθαρρυντικὸ εἶναι τὸ σήμερα, πόσο σκοτεινὸ ἀπὸ τὰ μαῦρα σύννεφα, ἀπὸ τὸν τρόμο καὶ τὴν ἀρρώστεια καὶ τὸν θάνατο, ὑπάρχει πάντα τ᾽ Αὔριο ποὺ ὑπόσχεται καλύτερα πράμματα. Ἂς ποῦμε, τότε λοιπόν, πὼς ὁ Θάνατος εἶν᾽ ἕνα ἀκόμη αὔριο, γεμᾶτο ἀπεριόριστη ὑπόσχεση κι ἱκανοποίηση.

Τιποτα δεν έγινε σήμερα στὸν ἐξωτερικὸ κόσμο· γιὰ μένα, ὅμως, δὲν περνάει ποτὲ μὲ ἀνία ἡ μέρα μου. Ὑπάρχει μέσα μου ἕνα ἐγὼ ποὺ παρατηρεῖ, ἐξετάζει, καὶ φιλοσοφεῖ διαρκῶς. Δὲν μπορῶ νὰ κοιτάξω ἀπὸ τὸ παράθυρο ἢ νὰ δῶ τὴν ἔκφραση ἑνὸς προσώπου ἢ νὰ νοιώσω τὸν τόνο μιᾶς φωνῆς· κι ὅμως, πόσος ὁ πλοῦτος τῆς πείρας ποὺ μπορῶ ν' ἀδράξω! Κάθε κίνηση τοῦ χεριοῦ, κάθε βῆμα, κάθε χαρὰ τὴν ἐξετάζω καὶ τὴ ζυγίζω καὶ τὴ σημειώνω στὸ μυαλό μου. Μόνον ὅταν μπορέσω νὰ ἐκφράσω, ὅσο πιὸ καθαρὰ μπορῶ, ὅ,τι καλύτερο διακρίνω στ' ἀνθρώπινα πλάσματα, τότε μόνο μένω ἱκανοποιημένη.

ΚΑΠΟΤΕ ΤΑ ΒΑΣΑΝΑ τὰ θεωροῦσε ὁ ἄνθρωπος σὰν τιμωρία τοῦ Θεοῦ - βάρος ποὺ σηκώνεται παθητικὰ καὶ μ' εὐλάβεια. Ὁ μόνος τρόπος νὰ βοηθήσουμε τὰ θύματα τῆς δυστυχίας ἦταν νὰ τοὺς στεγάσουμε καὶ νὰ τοὺς ἀφήσουμε νὰ σκέπτωνται καὶ νὰ ζοῦν, ὅσο πιὸ εὐχάριστα μποροῦν, στὴν κοιλάδα τῆς σκιᾶς. Τώρα, ὅμως, καταλαβαίνουμε πῶς ἡ ἀποτραβηγμένη ζωὴ ποὺ δὲν ἔχει ἐλπίδα, ἀδυνατίζει τὸ πνεῦμα. Εἶναι τὸ ἴδιο ὅπως καὶ μὲ τὸ σῶμα. Οἱ μῦς πρέπει νὰ χρησιμοποιηθοῦν, ἀλλοιῶς θὰ χάσουν τὴ δύναμή τους. Ἂν δὲν βγοῦμε κάπως ἀπὸ τὴν περιωρισμένη πεῖρα μας καὶ χρησιμοποιήσουμε τὴ μνήμη, τὴ νόηση, καὶ τὴ συμπόνοια μας, αὐτὲς οἱ ἰδιότητες θ' ἀδρανήσουν. Μόνον ὅταν πολεμήσουμε τοὺς περιορισμούς, τοὺς πειρασμούς, καὶ τὰ σφάλματα τοῦ κόσμου θὰ μπορέσουμε νὰ φθάσουμε στὸ ὕψος τῶν δυνατοτήτων μας.

Η ΑΛΛΑΓΗ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ὁ ζωογόνος ἄνεμος ποὺ φυσάει μέσα στὸ σπίτι τῆς ζωῆς, μὰ δὲν εἶναι σταθερὴ δύναμη. Χρειαζόμαστε μόνιμα πράμματα νὰ μᾶς ποτίσουν μὲ εἰρήνη καὶ πρόοδο - χρειαζόμαστε τὴν ὀμορφιὰ τῆς γῆς, τὴν ἐποχὴ τῆς σπορᾶς καὶ τῆς συγκομιδῆς, τὰ χαμόγελα τῶν ἐραστῶν, τὴ χαρὰ ποὺ αἰσθάνονται οἱ νέοι γιὰ τὴ ζωή, τὴν ὑπερηφάνεια ποὺ νοιώθουν οἱ τεχνῖτες. Γιατί, μὰ γιατί, ξεχνᾶμε αὐτοὺς τοὺς αἰώνιους θησαυροὺς σὲ μιὰν ἐποχὴ καταστρεπτικῆς φιλοδοξίας, μανίας γιὰ τὴν ταχύτητα, καὶ προσπάθειας νὰ συσσωρεύουμε ἀγαθὰ ποὺ δὲν μᾶς δίνουν τὴν εὐκαιρία νὰ ζήσουμε; Ἂν δὲν μποροῦμε νὰ μείνουμε εὐχαριστημένοι μὲ τὸ λίγο, κανένας πλοῦτος δὲν θὰ μᾶς ἱκανοποιήση ποτέ. Μόνον ἀπὸ μιὰν ἁπλῆ ἀρχὴ μπορεῖ νὰ προχωρήση ἡ δημιουργία ἀνεμπόδιστη !

Ο,ΤΙ ΚΑΠΟΤΕ ΧΑΡΗΚΑΜΕ, δὲν θὰ τὸ χάσουμε ποτέ. Κάποιο ἡλιοβασίλεμα, ἕνα βουνὸ λουσμένο στὸ φεγγαρόφωτο, ἡ θάλασσα σὲ ὥρα γαλήνης ἢ καταιγίδας - τὰ βλέπουμε ὅλ' αὐτά, ἀγαπᾶμε τὴν ὀμορφιά τους, φυλᾶμε τ' ὅραμά τους στὴν καρδιά μας. Ὅ,τι ἀγαπᾶμε μὲ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας, γίνεται μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας. Οἱ ἀγαπημένοι μας δὲ χάνονται ὅταν πεθαίνουν, εἶναι κοντά μας ὅπως ὅταν γελοῦσαν, ἀγαποῦσαν, ἐργάζονταν, κι ἔπαιζαν στὸ πλευρό μας. Ἀληθινά, ἡ ζωὴ εἶναι ἀφέντης τοῦ Θανάτου κι ἡ Ἀγάπη δὲν χάνει ποτὲ ὅ,τι τῆς ἀνήκει.

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΣΤΑΘΕΡΑ ἀποσυνθέτει τὴν οὐσία τῶν περισσοτέρων στοιχείων τῆς πείρας καὶ τὰ καταντάει ἀφηρημένες ἔννοιες. Πολλὲς ἀπὸ τὶς ζωηρὲς εἰκόνες ξεφεύγουν ἀπὸ κάθε προσπάθειά μας νὰ τὶς ξαναζωντανέψουμε. Εἶναι δύσκολο ὄχι μόνο νὰ ξανανοιώσουμε τὶς συγκινήσεις, ἀλλὰ καὶ νὰ καθορίσουμε νοοτροπίες ἢ νὰ περιγράψουμε τὴν ἐπίδραση ποὺ εἶχαν στοὺς συνανθρώπους μας. Βρίσκονται, σὰ νὰ λέμε, σὲ κατάσταση διάλυσης, ἢ ἂν ἀποκρυσταλλωθοῦν, φαίνονται διαφορετικὲς σ' ἐκείνους ποὺ τὶς σκέπτονται. Μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀναλύσουμε τίμια τὰ λεπτὰ κίνητρα αὐτῶν ποὺ ἐπηρέασαν τὴ ζωή μας, γιατὶ δὲν μποροῦμε νὰ ἐκτελέσουμε αὐτὸ τὸ δημιουργικὸ ἔργο χωρὶς τὴ φρεσκάδα τῶν περιστάσεων ποὺ πέρασαν. Ἡ ἀνάλυση καταστρέφει τὰ συναισθήματα ὅπως ὁ φυτολόγος ποὺ κομματιάζει τὸ λουλοῦδι.

ΠΙΣΤΕΥΩ ΣΤΗΝ ἀθανασία μὲ τὸ ἴδιο ἔνστικτο κι ὅλο πιὸ πολύ, ὅπως τὸ καρποφόρο δέντρο πιστεύει στὸ σπόρο του. Αὐτό, ὡστόσο, δὲν εἶναι πίστη, μόνο ποὺ λάμπει ἀνάμεσα στὶς δυνατὲς ἀλήθειες ποὺ τὴν ἀποτελοῦν. Καὶ χωρὶς τὴν ἀθανασία, ἡ πίστη θὰ μᾶς χάριζε τὸ μεγαλόπρεπο θέαμα - νὰ κοιτάζουμε γιὰ λίγη ὥρα τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ, νὰ κρατᾶμε τὸ χέρι ἑνὸς ἀγαπημένου μας θνητοῦ, νὰ παίρνουμε τὸ φιλὶ ἑνὸς παιδιοῦ, καὶ νὰ βλέπουμε μέσ' ἀπὸ τὸ κρύσταλλο ἄλλους κόσμους ἑκατομμύρια μίλια μακρυά.

ΚΑΝΕΝΑΣ ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ - κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ξέρῃ - τὴν πικρὴ ἄρνηση τῶν αἰσθήσεων καλύτερ' ἀπὸ μένα. Δὲν ἀπατῶμαι γιὰ τὴν κατάστασή μου. Δὲν εἶναι ἀλήθεια πὼς ποτὲ δὲ μελαγχόλησα ἢ δὲν ἐπαναστάτησα· εἶναι πολὺς καιρός, ὅμως, ποὺ ἔχω ἀποφασίσει νὰ μὴν παραπονιέμαι. Ὅσοι εἶναι θανάσιμα τραυματισμένοι πρέπει ν' ἀγωνίζωνται νὰ ζοῦν τὶς ἡμέρες τους χαρούμενα γιὰ τὸ χατῆρι τῶν συνανθρώπων τους. Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς θρησκείας - νὰ μένουν οἱ καρδιὲς γενναῖες γιὰ νὰ πολεμοῦν ὥς τὸ τέλος μὲ χαμογελαστὸ πρόσωπο. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ μὴν ἀποτελῆ πολὺ μεγάλη φιλοδοξία, ἀλλ' ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸ νὰ παραδοθοῦμε στὴ μοῖρα. Ὡστόσο, γιὰ νὰ πάρουμε ὅ,τι καλύτερο μποροῦμε ἀπὸ τὴ μοῖρα, πρέπει νὰ δουλεύουμε καὶ νἄχουμε τὴν παρηγοριὰ τῆς φιλίας κι ἀκλόνητη πίστη στὴν Καλωσύνη τοῦ Θεοῦ.

ΛΙΓΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝ' ἅγιοι ἢ μεγαλοφυΐες· ὡστόσο πάντοτ' ὑπάρχουν μεγάλες ἐλπίδες γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους - κάθε ἁγνὴ χαρὰ ποὺ νοιώθουν εἶναι «ἑστία καλῆς θελήσεως», καὶ κάθε ὄμορφο σκηνικὸ τῆς ζωῆς τους, κάθε ἁρμονία ποὺ ἀσκοῦν, κάθε χαριτωμένο ἢ τρυφερὸ ἀντικείμενο ποὺ ἀγγίζουν μὲ σεβασμό, δίνει φτερὰ σ' ἕνα σμῆνος ἀπὸ γλυκειὲς σκέψεις ποὺ οὔτ' οἱ ἔννοοιες οὔτ' ἡ φτώχεια οὔτ' ὁ κόπος δὲν μποροῦν νὰ καταστρέψουν. Ἡ χαρὰ εἶν' ἡ φωνὴ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πίστης, ποὺ ἐπὶ τέλους θὰ προφέρῃ τὴ λέξη τῆς αἰώνιας ζωῆς: «Εὖγε!»

ΚΑΘΩΣ ΠΕΡΙΠΛΑΝΙΕΜΑΙ ἀνάμεσα στὶς σκοτεινές, ἐχθρικὲς περιστάσεις, ἀκούω ἐνθαρρυντικὲς φωνὲς νὰ μουρμουρίζουν στὸ βασίλειο τοῦ πνεύματος. Νοιώθω τὸ ἱερὸ πάθος νὰ χύνεται ἀπὸ τὴν πηγὴ τοῦ Ἀπείρου. Ἀνατριχιάζω στὸ ἄκουσμα τῆς μουσικῆς ποὺ συγχρονίζεται μὲ τοὺς παλμοὺς τοῦ Θεοῦ. Δεμένη μ' ἀόρατα νήματα σὲ ἥλιους καὶ πλανῆτες, νοιώθω τὴ φλόγα τῆς αἰωνιότητας στὴν ψυχή μου. Ἐδῶ, μέσα στὸν ἀέρα τῆς καθημερινῆς ζωῆς, αἰσθάνομαι τὴν ὁρμὴ τῆς αἰθέριας βροχῆς. Ἔχω συναίσθηση τοῦ μεγαλείου ποὺ δένει ὅλα τὰ πράμματα τῆς γῆς μ' ὅλα τὰ πράμματα τοῦ οὐρανοῦ. Περιτειχισμένη ἀπὸ τὴ σιωπὴ καὶ τὸ σκοτάδι, κατέχω τὸ φῶς ποὺ θὰ μοῦ δώση χίλιες φορὲς περισσότερη ὅραση ὅταν θὰ μ' ἐλευθερώση ὁ θάνατος.

ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ ΕΙΝ' ἀπατηλὲς οἱ αἰσθήσεις, μὰ κι οἱ πολλὲς χρήσεις στὴ γλῶσσα μας δείχνουν πῶς οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν πέντ' αἰσθήσεις δυσκολεύονται νὰ ξεχωρίσουν τὶς λειτουργίες τους. Καταλαβαίνω πῶς ἀκοῦμε θεάματα, βλέπουμε ἤχους, γευόμαστε μουσική. Μοῦ λένε πῶς οἱ φωνὲς ἔχουν χρῶμα. Ἡ ἁφή, ποὺ νόμιζα πὼς ἦταν θέμα λεπτῆς κι ἁπλῆς ἀντίληψης, καταντάει νὰ εἶναι θέμα γούστου. Κρίνοντας ἀπὸ τὴ μεγάλη χρήση τῆς λέξης αὐτῆς, τὸ γοῦστο φαίνεται πῶς εἶναι ἡ πιὸ σπουδαία ἀπ' ὅλες τὶς αἰσθήσεις. Τὸ γοῦστο κυβερνάει τὶς μεγάλες καὶ τὶς μικρὲς συμβατικότητες τῆς ζωῆς. Σίγουρα ἡ γλῶσσα τῶν αἰσθήσεων εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀντιφάσεις κι οἱ συνάνθρωποί μου ποὺ ἔχουν σπίτι μὲ πέντε πόρτες δὲν εἶναι περισσότερο ἀπὸ μένα σίγουροι γιὰ τὸν ἑαυτό τους.

ΠΙΣΤΕΥΩ ΠΩΣ μποροῦμε νὰ ζήσουμε στὴ γῆ σύμφωνα μὲ τὰ διδάγματα τοῦ Ἰησοῦ καὶ πὼς ἡ μεγαλύτερη εὐτυχία θἄρθη στὸν κόσμο ὅταν ὁ ἄνθρωπος ὑπακούση στὴν ἐντολή Του «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».

Πιστεύω πὼς κάθε πρόβλημα μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ ἀνθρώπου εἶναι θρησκευτικὸ πρόβλημα κι ὅτι κάθε κοινωνικὴ ἀδικία εἶναι καὶ ἠθικὴ ἀδικία.

Πιστεύω πὼς μποροῦμε νὰ ζήσουμε στὴ γῆ σύμφωνα μὲ τὴ θέληση τοῦ Θεοῦ, κι ὅταν ἡ θέληση τοῦ Θεοῦ ἐπικρατήση στὴ γῆ ὅπως στὸν οὐρανό, κάθε ἄνθρωπος θ' ἀγαπάη τοὺς συνανθρώπους του καὶ θὰ τοὺς μεταχειρίζεται ὅπως θέλει νὰ τὸν μεταχειρίζωνται αὐτοί. Πιστεύω πὼς ἡ εὐημερία τοῦ καθενὸς εἶναι ἀλληλένδετη μὲ τὴν εὐημερία ὅλων.

Πιστεύω πὼς ἡ ζωὴ μᾶς δόθηκε γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ προοδεύσουμε ἀγαπημένα καὶ πιστεύω πὼς ὁ Θεὸς εἶναι μέσα μου ὅπως ὁ ἥλιος εἶναι μέσα στὸ χρῶμα καὶ στὴν εὐωδιὰ τοῦ λουλουδιοῦ - τὸ Φῶς μέσ' τὸ σκοτάδι μου, ἡ Φωνὴ μέσ' στὴ σιωπή μου.

Πιστεύω πὼς μόνο πρόσκαιρα ἔχουν φωτίσει τοὺς ἀνθρώπους οἱ ἀκτῖνες τοῦ Ἥλιου τῆς Ἀλήθειας. Πιστεύω πὼς ἡ ἀγάπη θὰ ἱδρύση τελικὰ τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ καὶ πὼς οἱ ἀκρογωνιαῖοι λίθοι αὐτοῦ τοῦ Βασιλείου θὰ εἶναι ἡ Ἐλευθερία, ἡ Ἀλήθεια, ἡ Ἀδελφοσύνη, κι ἡ Ἐξυπηρέτηση.

Πιστεύω πὼς τίποτα καλὸ δὲν θὰ χαθῆ καὶ πὼς κάθε καλὸ ποὺ ἔχει θελήσει ἢ ἐλπίσει ἢ ὀνειρευτῆ ὁ ἄνθρωπος θὰ ὑπάρχη γιὰ πάντα.

Πιστεύω στὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς γιατὶ ἔχω μέσα μου ἀθάνατες λαχτάρες. Πιστεύω πὼς τὰ δικά μας κίνητρα κι οἱ δικές μας σκέψεις καὶ πράξεις φτιάχνουν τὸν μετὰ θάνατον κόσμο μας. Πιστεύω πὼς στὴ μελλοντικὴ ζωὴ θἄχω τὶς αἰσθήσεις ποὺ δὲν θὰ εἶχα σὲ τούτη δῶ κι ὅτι στὸ μελλοντικό μου σπίτι θὰ ὑπάρχη ἡ ὀμορφιὰ τῶν χρωμάτων, τῆς μουσικῆς, καὶ τῆς λαλιᾶς λουλουδιῶν καὶ ἀγαπημένων προσώπων.

Χωρὶς αὐτὴ τὴν πίστη, δὲν θὰ εἶχε πολὺ νόημα ἡ ζωή μου. Θὰ ἤμουνα μιὰν ἁπλῆ κολώνα σκοταδιοῦ μέσ' τὸ σκοτάδι. Ὅσοι φροντίζουν γιὰ τὴν πλήρη χαρὰ τῶν ὑλικῶν τους αἰσθήσεων μὲ λυποῦνται, γιατὶ δὲν βλέπουν τὴ χρυσῆ κάμαρα τῆς ζωῆς μου ὅπου ζῶ εὐχαριστημένη. Ὅσο σκοτεινὸ κι ἂν τοὺς φαίνεται τὸ μονοπάτι μου, κρατάω τὸ μαγικὸ φῶς μέσ' τὴν καρδιά μου. Ἡ πίστη, δυνατὸς πνευματικὸς προβολέας, φωτίζει τὸ δρόμο κι ἂν καὶ ἀπαίσιες ἀμφιβολίες παραμονεύουν στὴ σκιά, περπατάω ἄφοβη γιὰ τὸ Μαγικὸ Δάσος ὅπου τὰ φυλλώματα εἶναι πάντα πράσινα, ὅπου ζῆ ἡ χαρά, ὅπου τ' ἀηδόνια φτιάχνουν τὶς φωληές τους καὶ κελαηδοῦν, κι ὅπου ἡ ζωὴ κι ὁ θάνατος εἶναι ἕνα πρᾶμμα ἐνώπιον τοῦ Κυρίου.

ΤΕΛΟΣ

Απορω γιατι οἱ ἀποχαιρετισμοὶ προξενοῦν λύπη, ἀκόμα κι ὅταν θὰ λείψη κάποιος γιὰ λίγον καιρό. Τὸ συναίσθημ' αὐτό, θαρρῶ, μοιάζει μὲ τὴ λύπη τοῦ ἐραστοῦ ὅταν σβύση τὸ οὐράνιο ὄνειρο τῆς πρώτης ἀγάπης, μὲ τὴ συγκίνηση τῆς μητέρας ὅταν θυμᾶται τὴ χαρούμενη στιγμὴ ποὺ εἶδε τὸ παιδί της νὰ κάνη τὰ πρῶτα του βήματα ἢ ἄκουσε τὴν πρώτη του λέξη. Λίγες χαρὲς ὑπάρχουν, ἀλήθεια, χωρὶς κανένα ἐπακόλουθο πόνου, ἀλλ' αὐτὸ εἶν' ἴσα - ἴσα ποὺ τὶς κάνει νὰ μὴ χάσουν τὴ γλύκα τους.

Η ΜΕΡΑ ΛΑΜΠΕΙ μέσα στὴ λιακάδα. Ξάφνου, ἀπὸ κάπου, χωρὶς νὰ τὸ περιμένουμε, ἔρχετ' ἕνα πέπλο ἀπὸ καταχνιὰ κι ὕστερ' ἄλλο, ὥσπου νὰ κρυφτῆ τὸ πρόσωπο τοῦ ἥλιου, κι' ὅλα εἶναι σκοτεινὰ μπροστὰ στὰ μάτια μας. Ὡστόσο, δὲν ἀμφιβάλλουμε οὔτε λεπτὸ πὼς ὁ ἥλιος βρίσκεται στὸν οὐρανό. Κάποιος ποιητὴς εἶπε πὼς ἡ Ζωὴ εἶναι «μιὰ λουρίδα ὁμίχλης ἀνάμεσα σὲ μᾶς καὶ στὸν ἥλιο.» Θαρρῶ πὼς ἔτσι εἶναι· νομίζω πὼς ἐμεῖς - τὸ πνευματικὸ μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας - εἴμαστ' αἰώνιοι, πὼς εἶν' αἰώνιος ὁ Ἥλιος τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐτυχίας, καὶ πὼς ἡ ζωή, μὲ τὴ βιασύνη της, τὸ θόρυβό της, τὸν ὑλισμό της, ἔρχεται καὶ στέκεται ἀνάμεσα σ' ἐμᾶς καὶ στὸν Ἥλιο, ὅπως ἡ λουρίδα τῆς ὁμίχλης, συννεφένιο πέπλο.

«ΑΥΡΙΟ!»

Πόσες δυνατότητες κρύβει ἡ λέξη αὐτή! Ἀδιάφορο πόσο ἀποθαρρυντικὸ εἶναι τὸ σήμερα, πόσο σκοτεινὸ ἀπὸ τὰ μαῦρα σύννεφα, ἀπὸ τὸν τρόμο καὶ τὴν ἀρρώστεια καὶ τὸν θάνατο, ὑπάρχει πάντα τ' Αὔριο ποὺ ὑπόσχεται καλύτερα πράμματα. Ἂς ποῦμε, τότε λοιπόν, πὼς ὁ Θάνατος εἶν' ἕνα ἀκόμη αὔριο, γεμᾶτο ἀπεριόριστη ὑπόσχεση κι ἱκανοποίηση.

ΤΙΠΟΤΑ ΔΕΝ έγινε σήμερα στὸν ἐξωτερικὸ κόσμο· γιὰ μένα, ὅμως, δὲν περνάει ποτὲ μὲ ἀνία ἡ μέρα μου. Ὑπάρχει μέσα μου ἕνα ἐγὼ ποὺ παρατηρεῖ, ἐξετάζει, καὶ φιλοσοφεῖ διαρκῶς. Δὲν μπορῶ νὰ κοιτάξω ἀπὸ τὸ παράθυρο ἢ νὰ δῶ τὴν ἔκφραση ἑνὸς προσώπου ἢ νὰ νοιώσω τὸν τόνο μιᾶς φωνῆς· κι ὅμως, πόσος ὁ πλοῦτος τῆς πείρας ποὺ μπορῶ ν' ἀδράξω! Κάθε κίνηση τοῦ χεριοῦ, κάθε βῆμα, κάθε χαρὰ τὴν ἐξετάζω καὶ τὴ ζυγίζω καὶ τὴ σημειώνω στὸ μυαλό μου. Μόνον ὅταν μπορέσω νὰ ἐκφράσω, ὅσο πιὸ καθαρὰ μπορῶ, ὅ,τι καλύτερο διακρίνω στ' ἀνθρώπινα πλάσματα, τότε μόνο μένω ἱκανοποιημένη.

ΚΑΠΟΤΕ ΤΑ ΒΑΣΑΝΑ τὰ θεωροῦσε ὁ ἄνθρωπος σὰν τιμωρία τοῦ Θεοῦ - βάρος ποὺ σηκώνεται παθητικὰ καὶ μ' εὐλάβεια. Ὁ μόνος τρόπος νὰ βοηθήσουμε τὰ θύματα τῆς δυστυχίας ἦταν νὰ τοὺς στεγάσουμε καὶ νὰ τοὺς ἀφήσουμε νὰ σκέπτωνται καὶ νὰ ζοῦν, ὅσο πιὸ εὐχάριστα μποροῦν, στὴν κοιλάδα τῆς σκιᾶς. Τώρα, ὅμως, καταλαβαίνουμε πὼς ἡ ἀποτραβηγμένη ζωὴ ποὺ δὲν ἔχει ἐλπίδα, ἀδυνατίζει τὸ πνεῦμα. Εἶναι τὸ ἴδιο ὅπως καὶ μὲ τὸ σῶμα. Οἱ μῦς πρέπει νὰ χρησιμοποιηθοῦν, ἀλλοιῶς θὰ χάσουν τὴ δύναμή τους. Ἂν δὲν βγοῦμε κάπως ἀπὸ τὴν περιωρισμένη πεῖρα μας καὶ χρησιμοποιήσουμε τὴ μνήμη, τὴ νόηση, καὶ τὴ συμπόνοια μας, αὐτὲς οἱ ἰδιότητες θ' ἀδρανήσουν. Μόνον ὅταν πολεμήσουμε τοὺς περιορισμούς, τοὺς πειρασμούς, καὶ τὰ σφάλματα τοῦ κόσμου θὰ μπορέσουμε νὰ φθάσουμε στὸ ὕψος τῶν δυνατοτήτων μας.

Η ΑΛΛΑΓΗ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ὁ ζωογόνος ἄνεμος ποὺ φυσάει μέσα στὸ σπίτι τῆς ζωῆς, μὰ δὲν εἶναι σταθερὴ δύναμη. Χρειαζόμαστε μόνιμα πράμματα νὰ μᾶς ποτίσουν μὲ εἰρήνη καὶ πρόοδο - χρειαζόμαστε τὴν ὀμορφιὰ τῆς γῆς, τὴν ἐποχὴ τῆς σπορᾶς καὶ τῆς συγκομιδῆς, τὰ χαμόγελα τῶν ἐραστῶν, τὴ χαρὰ ποὺ αἰσθάνονται οἱ νέοι γιὰ τὴ ζωή, τὴν ὑπερηφάνεια ποὺ νοιώθουν οἱ τεχνῖτες. Γιατί, μὰ γιατί, ξεχνᾶμε αὐτοὺς τοὺς αἰώνιους θησαυροὺς σὲ μιὰν ἐποχὴ καταστρεπτικῆς φιλοδοξίας, μανίας γιὰ τὴν ταχύτητα, καὶ προσπάθειας νὰ συσσωρεύουμε ἀγαθὰ ποὺ δὲν μᾶς δίνουν τὴν εὐκαιρία νὰ ζήσουμε; Ἂν δὲν μποροῦμε νὰ μείνουμε εὐχαριστημένοι μὲ τὸ λίγο, κανένας πλοῦτος δὲν θὰ μᾶς ἱκανοποιήση ποτέ. Μόνον ἀπὸ μιὰν ἁπλῆ ἀρχὴ μπορεῖ νὰ προχωρήση ἡ δημιουργία ἀνεμπόδιστη !

ΟΤΙ ΚΑΠΟΤΕ ΧΑΡΗΚΑΜΕ, δὲν θὰ τὸ χάσουμε ποτέ. Κάποιο ἡλιοβασίλεμα, ἕνα βουνὸ λουσμένο στὸ φεγγαρόφωτο, ἡ θάλασσα σὲ ὥρα γαλήνης ἢ καταιγίδας - τὰ βλέπουμε ὅλ' αὐτά, ἀγαπᾶμε τὴν ὀμορφιά τους, φυλᾶμε τ' ὅραμά τους στὴν καρδιά μας. Ὅ,τι ἀγαπᾶμε μὲ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας, γίνεται μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας. Οἱ ἀγαπημένοι μας δὲ χάνονται ὅταν πεθαίνουν, εἶναι κοντά μας ὅπως ὅταν γελοῦσαν, ἀγαποῦσαν, ἐργάζονταν, κι ἔπαιζαν στὸ πλευρό μας. Ἀληθινά, ἡ ζωὴ εἶναι ἀφέντης τοῦ Θανάτου κι ἡ Ἀγάπη δὲν χάνει ποτὲ ὅ,τι τῆς ἀνήκει.

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΣΤΑΘΕΡΑ ἀποσυνθέτει τὴν οὐσία τῶν περισσοτέρων στοιχείων τῆς πείρας καὶ τὰ καταντάει ἀφηρημένες ἔννοιες. Πολλὲς ἀπὸ τὶς ζωηρὲς εἰκόνες ξεφεύγουν ἀπὸ κάθε προσπάθειά μας νὰ τὶς ξαναζωντανέψουμε. Εἶναι δύσκολο ὄχι μόνο νὰ ξανανοιώσουμε τὶς συγκινήσεις, ἀλλὰ καὶ νὰ καθορίσουμε νοοτροπίες ἢ νὰ περιγράψουμε τὴν ἐπίδραση ποὺ εἶχαν στοὺς συνανθρώπους μας. Βρίσκονται, σὰ νὰ λέμε, σὲ κατάσταση διάλυσης, ἢ ἂν ἀποκρυσταλλωθοῦν, φαίνονται διαφορετικὲς σ' ἐκείνους ποὺ τὶς σκέπτονται. Μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀναλύσουμε τίμια τὰ λεπτὰ κίνητρα αὐτῶν ποὺ ἐπηρέασαν τὴ ζωή μας, γιατὶ δὲν μποροῦμε νὰ ἐκτελέσουμε αὐτὸ τὸ δημιουργικὸ ἔργο χωρὶς τὴ φρεσκάδα τῶν περιστάσεων ποὺ πέρασαν. Ἡ ἀνάλυση καταστρέφει τὰ συναισθήματα ὅπως ὁ φυτολόγος ποὺ κομματιάζει τὸ λουλοῦδι.

ΠΙΣΤΕΥΩ ΣΤΗΝ αθανασία μὲ τὸ ἴδιο ἔνστικτο κι ὅλο πιὸ πολύ, ὅπως τὸ καρποφόρο δέντρο πιστεύει στὸ σπόρο του. Αὐτό, ὡστόσο, δὲν εἶναι πίστη, μόνο ποὺ λάμπει ἀνάμεσα στὶς δυνατὲς ἀλήθειες ποὺ τὴν ἀποτελοῦν. Καὶ χωρὶς τὴν ἀθανασία, ἡ πίστη θὰ μᾶς χάριζε τὸ μεγαλόπρεπο θέαμα - νὰ κοιτάζουμε γιὰ λίγη ὥρα τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ, νὰ κρατᾶμε τὸ χέρι ἑνὸς ἀγαπημένου μας θνητοῦ, νὰ παίρνουμε τὸ φιλὶ ἑνὸς παιδιοῦ, καὶ νὰ βλέπουμε μέσ' ἀπὸ τὸ κρύσταλλο ἄλλους κόσμους ἑκατομμύρια μίλια μακρυά.

ΚΑΝΕΝΑΣ ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ - κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ξέρη - τὴν πικρὴ ἄρνηση τῶν αἰσθήσεων καλύτερ' ἀπὸ μένα. Δὲν ἀπατῶμαι γιὰ τὴν κατάστασή μου. Δὲν εἶναι ἀλήθεια πὼς ποτὲ δὲ μελαγχόλησα ἢ δὲν ἐπαναστάτησα· εἶναι πολὺς καιρός, ὅμως, ποὺ ἔχω ἀποφασίσει νὰ μὴν παραπονιέμαι. Ὅσοι εἶναι θανάσιμα τραυματισμένοι πρέπει ν' ἀγωνίζωνται νὰ ζοῦν τὶς ἡμέρες τους χαρούμενα γιὰ τὸ χατῆρι τῶν συνανθρώπων τους. Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς θρησκείας - νὰ μένουν οἱ καρδιὲς γενναῖες γιὰ νὰ πολεμοῦν ὥς τὸ τέλος μὲ χαμογελαστὸ πρόσωπο. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ μὴν ἀποτελῆ πολὺ μεγάλη φιλοδοξία, ἀλλ' ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸ νὰ παραδοθοῦμε στὴ μοῖρα. Ὡστόσο, γιὰ νὰ πάρουμε ὅ,τι καλύτερο μποροῦμε ἀπὸ τὴ μοῖρα, πρέπει νὰ δουλεύουμε καὶ νἄχουμε τὴν παρηγοριὰ τῆς φιλίας κι ἀκλόνητη πίστη στὴν Καλωσύνη τοῦ Θεοῦ.

ΛΙΓΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝ' ἅγιοι ἢ μεγαλοφυΐες· ὡστόσο πάντοτ' ὑπάρχουν μεγάλες ἐλπίδες γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους - κάθε ἁγνὴ χαρὰ ποὺ νοιώθουν εἶναι «ἑστία καλῆς θέλησης», καὶ κάθε ὄμορφο σκηνικὸ τῆς ζωῆς τους, κάθε ἁρμονία ποὺ ἀσκοῦν, κάθε χαριτωμένο ἢ τρυφερὸ ἀντικείμενο ποὺ ἀγγίζουν μὲ σεβασμό, δίνει φτερὰ σ' ἕνα σμῆνος ἀπὸ γλυκειὲς σκέψεις ποὺ οὔτ' οἱ ἔννοιες οὔτ' ἡ φτώχεια οὔτ' ὁ κόπος δὲν μποροῦν νὰ καταστρέψουν. Ἡ χαρὰ εἶν' ἡ φωνὴ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πίστης, ποὺ ἐπὶ τέλους θὰ προφέρῃ τὴ λέξη τῆς αἰώνιας ζωῆς: «Εὖγε!»

Καθως περιπλανιεμαι ἀνάμεσα στὶς σκοτεινές, ἐχθρικὲς περιστάσεις, ἀκούω ἐνθαρρυντικὲς φωνὲς νὰ μουρμουρίζουν στὸ βασίλειο τοῦ πνεύματος. Νοιώθω τὸ ἱερὸ πάθος νὰ χύνεται ἀπὸ τὴν πηγὴ τοῦ Ἀπείρου. Ἀνατριχιάζω στὸ ἄκουσμα τῆς μουσικῆς ποὺ συγχρονίζεται μὲ τοὺς παλμοὺς τοῦ Θεοῦ. Δεμένη μ' ἀόρατα νήματα σὲ ἥλιους καὶ πλανῆτες, νοιώθω τὴ φλόγα τῆς αἰωνιότητας στὴν ψυχή μου. Ἐδῶ, μέσα στὸν ἀέρα τῆς καθημερινῆς ζωῆς, αἰσθάνομαι τὴν ὁρμὴ τῆς αἰθέριας βροχῆς. Ἔχω συναίσθηση τοῦ μεγαλείου ποὺ δένει ὅλα τὰ πράμματα τῆς γῆς μ' ὅλα τὰ πράμματα τοῦ οὐρανοῦ. Περιτειχισμένη ἀπὸ τὴ σιωπὴ καὶ τὸ σκοτάδι, κατέχω τὸ φῶς ποὺ θὰ μοῦ δώση χίλιες φορὲς περισσότερη ὅραση ὅταν θὰ μ' ἐλευθερώση ὁ θάνατος.

ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ ΕΙΝ' ἀπατηλὲς οἱ αἰσθήσεις, μὰ κι οἱ πολλὲς χρήσεις στὴ γλῶσσα μας δείχνουν πὼς οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν πέντ' αἰσθήσεις δυσκολεύονται νὰ ξεχωρίσουν τὶς λειτουργίες τους. Καταλαβαίνω πὼς ἀκοῦμε θεάματα, βλέπουμε ἤχους, γευόμαστε μουσική. Μοῦ λένε πὼς οἱ φωνὲς ἔχουν χρῶμα. Ἡ ἀφή, ποὺ νόμιζα πὼς ἦταν θέμα λεπτῆς κι ἁπλῆς ἀντίληψης, καταντάει νὰ εἶναι θέμα γούστου. Κρίνοντας ἀπὸ τὴ μεγάλη χρήση τῆς λέξης αὐτῆς, τὸ γοῦστο φαίνεται πὼς εἶναι ἡ πιὸ σπουδαία ἀπ' ὅλες τὶς αἰσθήσεις. Τὸ γοῦστο κυβερνάει τὶς μεγάλες καὶ τὶς μικρὲς συμβατικότητες τῆς ζωῆς. Σίγουρα ἡ γλῶσσα τῶν αἰσθήσεων εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀντιφάσεις κι οἱ συνάνθρωποί μου ποὺ ἔχουν σπίτι μὲ πέντε πόρτες δὲν εἶναι περισσότερο ἀπὸ μένα σίγουροι γιὰ τὸν ἑαυτό τους.

ΠΙΣΤΕΥΩ ΠΩΣ μποροῦμε νὰ ζήσουμε στὴ γῆ σύμφωνα μὲ τὰ διδάγματα τοῦ Ἰησοῦ καὶ πὼς ἡ μεγαλύτερη εὐτυχία θἄρθη στὸν κόσμο ὅταν ὁ ἄνθρωπος ὑπακούση στὴν ἐντολή Του «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».

Πιστεύω πὼς κάθε πρόβλημα μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ ἀνθρώπου εἶναι θρησκευτικὸ πρόβλημα κι ὅτι κάθε κοινωνικὴ ἀδικία εἶναι καὶ ἠθικὴ ἀδικία.

Πιστεύω πὼς μποροῦμε νὰ ζήσουμε στὴ γῆ σύμφωνα μὲ τὴ θέληση τοῦ Θεοῦ, κι ὅταν ἡ θέληση τοῦ Θεοῦ ἐπικρατήση στὴ γῆ ὅπως στὸν οὐρανό, κάθε ἄνθρωπος θ' ἀγαπάη τοὺς συνανθρώπους του καὶ θὰ τοὺς μεταχειρίζεται ὅπως θέλει νὰ τὸν μεταχειρίζωνται αὐτοί. Πιστεύω πὼς ἡ εὐημερία τοῦ καθενὸς εἶναι ἀλληλένδετη μὲ τὴν εὐημερία ὅλων.

Πιστεύω πὼς ἡ ζωὴ μᾶς δόθηκε γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ προοδεύσουμε ἀγαπημένα καὶ πιστεύω πὼς ὁ Θεὸς εἶναι μέσα μου ὅπως ὁ ἥλιος εἶναι μέσα στὸ χρῶμα καὶ στὴν εὐωδιὰ τοῦ λουλουδιοῦ - τὸ Φῶς μέσ' τὸ σκοτάδι μου, ἡ Φωνὴ μέσ' στὴ σιωπή μου.

Πιστεύω πὼς μόνο πρόσκαιρα ἔχουν φωτίσει τοὺς ἀνθρώπους οἱ ἀκτῖνες τοῦ Ἥλιου τῆς Ἀλήθειας. Πιστεύω πὼς ἡ ἀγάπη θὰ ἱδρύση τελικὰ τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ καὶ πὼς οἱ ἀκρογωνιαῖοι λίθοι αὐτοῦ τοῦ Βασιλείου θὰ εἶναι ἡ Ἐλευθερία, ἡ Ἀλήθεια, ἡ Ἀδελφοσύνη, κι ἡ Ἐξυπηρέτηση.

Πιστεύω πὼς τίποτα καλὸ δὲν θὰ χαθῆ καὶ πὼς κάθε καλὸ ποὺ ἔχει θελήσει ἢ ἐλπίσει ἢ ὀνειρευτῆ ὁ ἄνθρωπος θὰ ὑπάρχη γιὰ πάντα.

Πιστεύω στὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς γιατὶ ἔχω μέσα μου ἀθάνατες λαχτάρες. Πιστεύω πὼς τὰ δικά μας κίνητρα κι οἱ δικές μας σκέψεις καὶ πράξεις φτιάχνουν τὸν μετὰ θάνατον κόσμο μας. Πιστεύω πὼς στὴ μελλοντικὴ ζωὴ θἄχω τὶς αἰσθήσεις ποὺ δὲν θὰ εἶχα σὲ τούτη δῶ κι ὅτι στὸ μελλοντικό μου σπίτι θὰ ὑπάρχη ἡ ὀμορφιὰ τῶν χρωμάτων, τῆς μουσικῆς, καὶ τῆς λαλιᾶς λουλουδιῶν καὶ ἀγαπημένων προσώπων.

Χωρὶς αὐτὴ τὴν πίστη, δὲν θὰ εἶχε πολὺ νόημα ἡ ζωή μου. Θὰ ἤμουνα μιὰν ἁπλῆ κολώνα σκοταδιοῦ μέσ' τὸ σκοτάδι. Ὅσοι φροντίζουν γιὰ τὴν πλήρη χαρὰ τῶν ὑλικῶν τους αἰσθήσεων μὲ λυποῦνται, γιατὶ δὲν βλέπουν τὴ χρυσῆ κάμαρα τῆς ζωῆς μου ὅπου ζῶ εὐχαριστημένη. Ὅσο σκοτεινὸ κι ἂν τοὺς φαίνεται τὸ μονοπάτι μου, κρατάω τὸ μαγικὸ φῶς μέσ' τὴν καρδιά μου. Ἡ πίστη, δυνατὸς πνευματικὸς προβολέας, φωτίζει τὸ δρόμο κι ἂν καὶ ἀπαίσιες ἀμφιβολίες παραμονεύουν στὴ σκιά, περπατάω ἄφοβη γιὰ τὸ Μαγικὸ Δάσος ὅπου τὰ φυλλώματα εἶναι πάντα πράσινα, ὅπου ζῆ ἡ χαρά, ὅπου τ' ἀηδόνια φτιάχνουν τὶς φωλιές τους καὶ κελαηδοῦν, κι ὅπου ἡ ζωὴ κι ὁ θάνατος εἶναι ἕνα πρᾶμμα ἐνώπιον τοῦ Κυρίου.

ΤΕΛΟΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ: «Η ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΟΡΤΑ»

Η ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΟΡΤΑ μᾶς φέρνει κοντὰ στὸ μυαλὸ καὶ στὴν καρδιὰ μιᾶς ἀπὸ τὶς πιὸ ἀγαπημένες γυναῖκες τῆς Ἀμερικῆς. Γιὰ πρώτη φορά, μέσα σ' ἕναν τόμο, θὰ βροῦμε τὸ θησαυρὸ τῶν φιλοσοφικῶν ἀναλογισμῶν τῆς Ἕλεν Κέλλερ — τῶν πεποιθήσεων ποὺ ἔχουν δώσει θάρρος καὶ χαρὰ σ' ἐκείνους ποὺ τὴν ξέρουν καὶ στὸν κόσμο ὁλόκληρο. Πρόκειται γιὰ ἕνα βιβλίο βαθειᾶς σοφίας καὶ ἔμπνευσης ποὺ σπινθηροβολεῖ ἀπὸ τὴν ἀπόλαυση τῆς ζωῆς.

Πρωτόγνωρη ὠμορφιὰ ξεπηδάει ἀπὸ τὴν ἐνόραση αὐτῆς τῆς θαυμαστῆς γυναίκας, ποὺ στερήθηκε τὴν ὅραση καὶ τὴν ἀκοὴ ἀπὸ γεννησιμιοῦ της, μὰ ποὺ βρῆκε ἀλάνθαστα τὸ δρόμο γιὰ τὴν οὐσία τῆς ζωῆς. Ἡ χαρά της γιὰ τὴν ὑπερπήδηση ἐμποδίων, ἡ βαθειά της πίστη στὸ Θεὸ καὶ τὸ κουράγιο της, θὰ χαρίσουν στὸν ἀναγνώστη τὴ φρεσκάδα τῶν πηγῶν τῆς εὐτυχίας ποὺ ὅλοι μας μποροῦμε νὰ δρέψουμε.

«Ὅταν κλείνη μιὰ πόρτα εὐτυχίας, μιὰν ἄλλη ἀνοίγει· ὡστόσο, συχνὰ κοιτάζουμε τὴν κλειστὴ πόρτα τόσον πολὺ καιρό, ὥστε δὲ βλέπουμε τὴν ἄλλη ποὺ ἔχει ἀνοίξει γιὰ μᾶς».

HELEN KELLER

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ: «ΑΤΛΑΝΤΙΣ»
ΚΟΡΑΗ 8 - ΑΘΗΝΑΙ